

**Hedef 54
Özel Güvenlik**

Ders Notları

Hazırlayan: Sabih Özkurt

DERS NOTLARI

ÖZEL GÜVENLİK HUKUKU VE KİŞİ HAKLARI

- 5188 sayılı kanun 2004 yılında yürürlüğe girmiş ve 2495 sayılı kanunu yürürlükten kaldırmıştır.
- Ülkemizdeki mevzuatların büyükten küçüğe doğru sıralanışı şöyledir:
  - 1- Anayasa
  - 2- Kanun
  - 3- Tüzük
  - 4- Yönetmelik
- Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir.
  - Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir. Şekil ve şartları kanunda gösterilen hallerin haricinde hiç kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz;
  - Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz.
  - Kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulgular, delil olarak kabul edilemez.
  - Özel güvenliğin amacı, kamu güvenliğini "TAMAMLAYICI" mahiyettedir.
  - Özel güvenlik şirketlerine faaliyet izni İçişleri Bakanlığı'na verilir.
  - Eğitim kurumları faaliyet iznini İçişleri Bakanlığı'ndan alırlar.
  - Alarm merkezi kurma ve izleme izni (yeterlilik belgesi) valiliklerce verilir.
  - Özel güvenlik birim ve şirketleri 5188 Sayılı Kanun ve Uygulama Yönetmeliği kapsamında güvenliğini sağlayacakları tesis ve alanlara ilişkin koruma ve güvenlik planlarının bir örneğini (30) gün içinde Valiliğe verir. Kişi, kuruluş ve şirketlerce, istihdam edilen veya herhangi bir sebeple görevinden ayrılan özel güvenlik görevlileri on beş (15) gün içinde Valiliğe bildirilir.
- **ÖZEL GÜVENLİK GÖREVLİSİ OLACAK KİŞİLERDE ARANACAK ŞARTLAR**
  - a) Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak.
  - b) Silahsız olarak görev yapacaklar için en az sekiz yıllık ilköğretim veya ortaokul; silahlı olarak görev yapacaklar için en az lise veya dengi okul mezunu olmak.
  - c) 18 yaşını doldurmuş olmak. (Silahlı özel güvenlik görevlileri 6136 Sayılı Kanun gereğince 21 yaşını doldurmuş olmalıdır.)
  - d) Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiş olsa bile;
    - 1) Kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına mahkûm olmamak.
    - 2) Affa uğramış olsa bile Devletin güvenliğine, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine, özel hayata ve hayatın gizli alanına ve cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar ile uyuşturucu veya uyarıcı madde suçları, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama, kaçakçılık ve fuhuş suçlarından mahkûm olmamak.
    - 3) Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine, özel hayata ve hayatın gizli alanına, cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar ile uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarından dolayı hakkında devam etmekte olan bir soruşturma veya kovuşturma bulunmamak.
  - e) Görevin yapılmasına engel olabilecek vücut ve akıl hastalığı ile özürülü bulunmamak.
  - f) Özel güvenlik temel eğitimini başarıyla tamamlamış olmak.
  - g) Güvenlik soruşturması olumlu olmak.
- **ÖZEL GÜVENLİK KOMİSYONUNUN GÖREVLERİ**
  - a) İş veya konumu sebebiyle korunma ihtiyacı duyan kişi, kurum ve kuruluşların talebi üzerine özel güvenlik izni vermek
  - b) Özel güvenlik izni verilmiş yerlerde görev yapacak azami personel sayısını belirlemek,
  - c) Silahlı olarak korunmasına karar verilen yerlerde bulundurulabilecek veya taşınabilecek silah ile teçhizatın miktar ve niteliğini belirlemek
  - d) Özel güvenlik şirketlerince ve eğitimde kullanılmak üzere özel eğitim kurumlarında bulundurulabilecek veya taşınabilecek silah sayısını ve niteliğini belirlemek,

- e) Alınacak fiziki ve aletli güvenlik tedbirlerini belirlemek,
- f) GÖREV ALANI'ni belirlemek ve zorunlu hallerde bu alanı genişletmek,
- g) Para ve değerli eşya nakli veya cenaze töreni gibi kamuya açık ya da umumi mahallerde sağlanan özel güvenlik hizmetlerinde kamu hürriyetlerinin korunması amacıyla gerektiğinde sınırlandırıcı kararlar almak,
- h) En az bir ay önce başvurulması şartıyla kişi, kurum ve kuruluşlar tarafından yapılan özel güvenlik uygulamasının sona erdirilmesine dair taleplerini karara bağlamak,
- i) Yapılan denetimler sonucunda, Valinin talebi üzerine alınacak tedbirleri kararlaştırmak,
- j) Gerekli görülen hallerde özel güvenlik görevlilerinin sivil kıyafetle görev yapmasına izin vermek.

- **GEÇİCİ VE ACIL GÜVENLİK İZNI**

- Toplantı, konser, sahne gösterileri ve benzeri etkinliklerde, para ve değerli eşya nakli ya da cenaze töreni gibi geçici veya acil hallerde özel güvenlik komisyonunun kararına gerek olmadan **VALİ** tarafından özel güvenlik izni verilebilir.
- Özel Güvenlik Görevlilerine Valilikçe (5) yıl süreli çalışma izni olduğu belirtilen "**Özel Güvenlik Görevlisi Kimlik Kartı**" verilir. Özel güvenlik görevlisinde aranan şartlardan her hangi birisinin kaybedildiğinin anlaşılması halinde, verilen çalışma izni Valilikçe iptal edilir.
- Valilikçe verilen çalışma izninin süresi sona erdiğinde, özel güvenlik görevlileri "**Yenileme Eğitimi**" ne tabi tutulurlar.
- Kimlik kartları görevlilerce görev alanı ve görev süresince herkesin görebileceği şekilde yakaya takılır. Üzerinde kimlik kartı bulunmayan özel güvenlik görevlileri yetkilerini kullanamazlar.
- Özel güvenlik eğitimi **İçişleri Bakanlığı, Üniversitelerin Güvenlik bölümleri** ve Bakanlıktan faaliyet izni almış **eğitim kurumları** tarafından verilir.

Genel Kolluk Kuvvetleri: Polis, Jandarma ve Sahil Güvenlik Görevlisi

Özel Kolluk Kuvvetleri: Orman Muhafaza, Gümrük Muhafaza, Belediye Zabıtası, Köy Korucusu

Özel Güvenlik Görevlisi ise genel kolluk kuvvetlerinin yardımcısı sıfatıyla görev yapsa da hiyerarşik bir yapıya sahip olmadığından kolluk kuvveti değildir.

- Yabancıların (Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmayan kişilerin) ülkemizde özel güvenlik şirketi kurabilmeleri, Türkiye'deki özel güvenlik şirketlerine ortak olabilmeleri ve yabancı şirketlerin Türkiye'de faaliyet gösterip özel güvenlik hizmeti verebilmeleri "**MÜTEKABİLİYET**" (KARŞILIKLILIK) esasına bağlıdır.
- Özel güvenlik personeli, 5188 Sayılı Kanunda belirtilen koruma ve güvenlik hizmetleri dışında başka bir işte çalıştırılmaz.
- Özel güvenlik personeli greve katılamaz lokavt dolayısıyla işten uzaklaştırılmazlar.
- Özel hukuk tüzel kişileri ve özel güvenlik şirketleri, çalıştırdıkları özel güvenlik görevlilerinin üçüncü kişilere verecekleri zararların tazmini amacıyla **özel güvenlik malî sorumluluk sigortası** yaptırmak zorundadır.
- Özel güvenlik şirket ve birimleri göreve başlattıkları özel güvenlik görevlilerin mali sorumluluk sigorta poliçelerini **en geç (15) gün içerisinde Valiliğe** bildirmek zorundadır.
- Özel güvenlik kimlik kartını başkasına kullandıran özel güvenlik yöneticisi ve görevlisine üçbin (3000) Türk Lirası idari para cezası verilir ve **bu kişilerin özel güvenlik kimlik kartı valilikçe iptal edilir. Bu kişiler bir daha özel güvenlik alanında çalışamazlar.**
- **Mülki idare amirinin veya birlikte görev yapılan yetkili genel kolluk amirinin verdiği emirleri yerine getirmeyen veya bir suçun işlendiğini göreviyle bağlantılı olarak öğrenip de bu suç ile ilgili yetkili genel kolluğa bilgi vermeyen özel güvenlik yöneticisi ve görevlileri ile bu emrin yerine getirilmemesi eylemine sebep olan özel güvenlik yöneticisi ve görevlisinin bağlı oldukları kişi, kurum, kuruluş veya şirket yetkilileri bir yıl süreyle özel güvenlik alanında görev alamazlar.**
- **Yetkili genel kolluk kuvvetlerine karşı görevini yapmasını engellemek amacıyla direnen veya cebir kullanan ya da tehdit eden özel güvenlik yöneticisi ve görevlisi ile ateşli silahını bu Kanuna aykırı veya görev alanı dışında kullanan, görevi dışında üniforması ile toplantı ve gösteri yürüyüşlerine katıldığı tespit edilen özel güvenlik görevlilerinin özel güvenlik kimlik kartı valilikçe iptal edilir. Bu kişiler bir daha özel güvenlik alanında çalışamazlar.**
- **Grev yasağına uymayan ÖGG' ler altı (6) ay süreyle özel güvenlik alanında görev alamazlar.**

GÖREV ALANI: Özel güvenlik görevlileri Kanunda sayılan yetkileri sadece görevli oldukları süre içinde ve görev alanlarında kullanabilirler.

Özel güvenlik görevlileri silahlarını görev alanı dışına çıkaramazlar. İşlenmiş bir suçun sanığı veya suç işleyeceğinden kuvvetle şüphe edilen kişinin takibi, dışarıdan yapılan saldırılara karşı tedbir alınması, para ve değerli eşya nakli ve cenaze töreni gibi güzergâh ifade eden durumlarda güzergâh boyu görev alanı sayılır. Kişi

korumasında çalışan özel güvenlik görevlilerinin görev alanı koruduğu kişi ile birlikte olduğunda ülke geneli, koruduğu kişi olmaksızın kişi koruma izni verilen ilin sınırlarıdır.

ÖZEL GÜVENLİK GÖREVLİSİNİN YETKİLERİ

- * Güvenlik kontrolü, Arama Yetkisi
- * Yakalama Yetkisi
- * Yangın, deprem gibi tabii afetlerde imdat istenmesi halinde görev alanındaki işyeri ve konutlara girme yetkisi
- * Kimlik Sorma Yetkisi
- * Suç eşyası ve delil olabilecek eşyayı emanete alma (EL KOYMA) yetkisi
- * Terk edilmiş veya bulunmuş eşyayı emanete alma yetkisi
- * Suça el koyma, olay yeri ve delillerini koruma yetkisi
- * Zor Kullanma yetkisi
- * Silah Bulundurma ve Taşıma yetkisi

ÖZEL GÜVENLİK GÖREVLİSİNİN KULLANAMAYACAĞI YETKİLER

- a) İfade Alma, kişileri sorgulama
- b) Tutuklama
- c) Kimlik Tespiti
- d) İşyeri ve Konut Araması
- e) Delilleri Toplama
- f) Delilleri İnceleme
- g) Parmak İzi ve Fotoğraf Almak
- h) Teknik Takip Yapma
- i) Gözaltına Alma

İŞYERİ VE KONUTA GİRME YETKİSİ

Özel güvenlik görevlileri sadece yangın, deprem gibi tabii afet durumlarında ve imdat istenmesi halinde görev alanındaki işyeri ve konutlara girebilir. Bunun dışında ne amaçla olursa olsun, özel güvenlik görevlilerinin işyeri ve konutlara girme yetkisi yoktur.

KİMLİK SORMA YETKİSİ

Özel güvenlik görevlileri toplantı, konser, spor müsabakası, sahne gösterileri ve benzeri etkinlikler, cenaze ve düğün törenleri, hava meydanı, liman, gar, istasyon ve terminal gibi toplu ulaşım tesislerinde görev alanları içerisine girmek isteyen veya içinde bulunan kişilere kimlik sorma yetkisine sahiptirler. Kimliklerini göstermek istemeyen şahıslar özel güvenlik bölgesine alınmaz, bu bölgenin içinde ise dışarıya çıkartılır. Bu kişiler kimlik göstermeye zorlanamaz.

Kamuya açık alanlarda özel güvenlik görevlileri genel kolluk ile birlikte görev yapması, kimlik sorma uygulamasının kamu koluğunca başlatılmış olması ve genel kolluğun talep etmesi durumunda kimlik sorma yetkisini kullanabilirler.

SUÇA EL KOYMA, OLAY YERİNİ VE DELİLLERİ KORUMA YETKİSİ

Özel güvenlik görevlileri görev alanlarında karşılaştıkları suça el koymak, suçun devamını önlemek, suç işleyen kişi veya kişileri tespit etmek ve yakalamak ile olay yeri ve suça ait delilleri korumak ve muhafaza etmekle görevli ve yetkilidirler.

MESŞUT SUÇ (SUÇÜSTÜ HALİ)

- 1-Halen işlenmekte olan, işlenmeye devam eden bir suç olması gerekir.
- 2-Henüz işlenmiş olan bir fiil nedeniyle fiilin işlenmesinden hemen sonra kolluk kuvvetleri (genel veya özel), suçtan zarar gören kişi veya kişiler ile başkaları tarafından takip edilerek yakalanan kişinin işlediği suç olması gerekir.
- 3- Suç sayılan fiilin pek az önce işlendiğini gösteren eşya ve delil ile yakalanan bir kişinin işlemiş olduğu suç olması gerekir.

ARAMA YETKİSİ

Arama, saklı olan bir kişinin veya gizlenmiş olan bir eşyanın bulunması amacıyla yapılan işleme denir. Arama işlemi, Anayasamızda kişilere tanınmış olan “**Özel hayatın gizliliği**” özgürlüğünü kısıtlayan bir eylemdir.

Adli Arama: Bir suç işleme şüphesi bulunan kimsenin, saklanan şüpheli, sanık veya hükümlünün yakalanması ve suçun iz, eser, emare veya delillerinin elde edilmesi için konutunda, işyerinde, kendisine ait diğer yerlerde, üzerinde, özel kâğıtlarında eşyasında ve aracında yapılan araştırma işlemidir.

Genel kural olarak “**Hakim**” kararı olmadan arama yapılamaz.

Özel güvenlik görevlileri arama kararı ve emrine gerek olmadan şu hallerde **adli arama** yapmaya yetkilidirler:

- a) Mesşut suç (Suçüstü) halinde suçun faili ve delillerinin ele geçirilmesi amacıyla
- b) Haklarında yakalama emri veya tutuklama kararı bulunanlara görev alanında rastlanması halinde,

c) Her hangi bir sebeple hukuka uygun olarak yakalanan bir kimsenin kolluk güçlerinin elinden kaçmakta olan kişilerin yakalanması amacıyla takibi sırasında girdikleri araç, bina ve eklentilerinde kaçanın yakalanması amacıyla,

d) Hukuka uygun olarak yakalanan kişinin kendisine, başkalarına veya yakalama işlemini yapan kolluk görevlilerine zarar vermesini önlemek amacıyla kaba olarak üstünü arayabilir.

Önleme araması:

Görev alanında, can ve mal güvenliğinin ve kamu düzeninin sağlanması, suç işlenmesinin önlenmesi, taşınması veya bulundurulması yasaklanmış her türlü silah, patlayıcı madde veya eşyanın tespit edilmesi amacıyla yapılan aramaya önleme araması denir.

Özel güvenlik görevlileri önleme aramasını aşağıdaki hallerde ve şekilde yapabilirler;

a) Koruma ve güvenliğini sağladıkları alanlara girmek isteyenleri **duyarlı kapıdan geçirme**, bu kişilerin **üstlerini dedektörle arama, eşyaları X-ray cihazından** veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirme.

b) Toplantı, konser, spor müsabakası, sahne gösterileri ve benzeri etkinlikler ile cenaze ve düğün törenlerinde kişileri duyarlı kapıdan geçirme, üstlerini dedektörle arama, eşyaları X-ray cihazından veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirme.

c) Hava Meydanı, liman, gar, istasyon ve terminal gibi toplu ulaşım tesislerinde kişileri duyarlı kapıdan geçirme, dedektörle arama, eşyaları X-ray cihazından veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirme

Yukarıda sayılan maddelerden anlaşılacağı gibi özel güvenlik görevlileri yapacakları önleme aramalarını sadece dedektörle, duyarlı kapıdan geçirecek ve eşyaları X-ray cihazı veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirmek suretiyle yapabilirler. **Bu aramaları el ile yapamazlar.**

Özel güvenlik görevlilerine elle üst arama yetkisi verilmemiştir. Ancak 6222 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanununun 12. Maddesinde "**Spor Alanlarına Sokulması Yasak Maddeler**" başlığıyla;

(1) Spor alanlarına;

a) Ruhsatlı dahi olsa ateşli silahlar ile esasen bulundurulması yasak olan diğer silahların,

b) Esasen bulundurulması yasak olmamakla beraber kesici, ezici, bereleyici veya delici aletler ile patlayıcı, parlayıcı, yanıcı veya yakıcı maddelerin,

c) Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ve ilgili spor federasyonlarının belirlediği esaslara aykırı olarak alkollü içeceklerin sokulması yasaktır.

(2) Müsabaka güvenliğinin sağlanması amacıyla, genel kolluk görevlileri ile bunların gözetiminde olmak üzere özel güvenlik görevlileri, mülki amirin yazılı emrine istinaden, spor alanına girişte izleyicilerin üstünü ve eşyasını teknik cihazlarla ve gerektiğinde el ile kontrol edebilir ve arayabilir.

Herhangi bir tehlike veya suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla usulüne göre verilmiş **sulh ceza hakiminin** kararı veya bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde **mülki amirin** vereceği yazılı emirle önleme araması yapılabilir.

Adli ve önleme aramaları sonucunda suç unsuru bulunduğu elde edilen bilgi, bulgu ve şüpheliler derhal **genel kolluğa haber verilerek tutanakla teslim edilir.**

HAKSIZ (HUKUKA AYKIRI) ARAMA

Türk Ceza Kanunu'nun 120. maddesinde hukuka aykırı olarak bir kimsenin üzerini ve eşyasını arayan kamu görevlisine (3) aydan (1) yıla kadar hapis cezası verileceği belirtilmiştir. Ayrıca Anayasa'nın 38.

Maddesinde de "**Kanuna aykırı elde edilmiş bulgular delil olarak kabul edilemez.**" hükmü uyarınca, hukuka aykırı arama neticesinde elde edilen delillerin delil sayılamayacağı, dolayısıyla mahkemelerde delil olarak kullanılamayacağı anlaşılmaktadır.

Özel güvenlik görevlilerinin aşağıdaki şekillerde yaptıkları aramalar hukuka aykırı (haksız) aramadır:

a) Makul bir suç şüphesi yokken yapılan arama.

b) Şüphelenilen suça ait eşyanın bulunmasının imkansız olduğu yerlerin aranması.

c) Aranmasına izin vermeyen ve özel güvenlik alanına girmekten vazgeçen kimsenin üzerinin veya eşyalarının aranması.

d) Görev alanında bulunmayan kişinin suçüstü hali dışında aranması.

ARANMASI ÖZEL KANUNLARA BAĞLI KİŞİLER

- * Cumhurbaşkanı
- * Milletvekilleri
- * Diplomatik şahıslar
- * Hâkim ve Savcılar
- * Avukatlar
- * Noterler
- * Asker kişiler

YAKALAMA YETKİSİ

Yakalama: Kamu güvenliğine, kamu düzenine veya kişinin vücut veya hayatına yönelik var olan bir tehlikenin giderilmesi için denetim altına alınması gereken veya suç işlediği yönünde hakkında kuvvetli iz, eser, emare ve delil bulunan kişinin gözaltına veya muhafaza altına alma işlemlerinden önce özgürlüğünün geçici olarak ve fiilen kısıtlanarak denetim altına alınmasına **yakalama** denir.

a) Önleme amaçlı yakalama:

Bu tür yakalamada amaç şahısları koruma altına almak, çevredeki insanlara ve kendisine zarar vermesini ve kamu düzeninin bozulmasını önlemektir. Özetlersek herhangi bir suç işlenmeden önce ve suçun işlenmesini önlemek amacıyla veya kendisine ve çevresine zarar vermesini önlemek amacıyla kişinin özgürlüğünün kısıtlanmasıdır.

Görev alanlarında ve görev zamanlarında olmak koşulu ile önleme amaçlı yakalamayı özel güvenlik görevlileri;

- 1- Kaybolmuş veya terkedilmiş çocuklara rastladıklarında,
- 2- Akıl hastaları ile sara hastalığı bulunan kişileri,
- 3- Kendini idare edemeyecek derecede sarhoş durumda olanları,
- 4- Görev alanlarında bulunma sebebini mantıklı ve şüphe götürmeyecek şekilde izah edemeyenleri,
- 5- Herhangi bir nedenle bilincini yitirmiş, kendisinden habersiz kişilere rastladıklarında,
- 6- Kişinin vücudu veya sağlığı bakımından mevcut bir tehlikeden korunması amacıyla yapabilirler.

Bu kişiler yakalandığında eğer hemen tespit edilmişse ailelerine teslim edilir. Acil müdahale gerekiyorsa derhal en yakın sağlık kuruluşuna sevk edilerek tedavisinin yaptırılması sağlanmalıdır. Durum genel kolluk kuvvetlerine bildirilir ve tutanak tanzim edilmek suretiyle yakalanan kişiler genel kolluk kuvvetlerine teslim edilir.

b) Adli Yakalama:

Kişilerin, suç işleme şüphesi bulunduğu veya haklarında yakalanması için hakim kararı bulunması nedeniyle özgürlüklerinin kısıtlanmasıdır.

Özel güvenlik görevlileri görev alanları ve görev zamanlarında olmak şartıyla aşağıdaki hallerde adli yakalama yapabilirler:

- 1- Kişiyi suçu işlerken rastlanması.
  - 2- Suçüstü bir fiilden dolayı izlenen kişinin kaçması olasılığının bulunması veya hemen kimliğini belirleme olanağının bulunmaması.
  - 3- Soruşturma ve kovuşturması şikâyete bağlı olmakla birlikte, çocuklara, beden veya akıl hastalığı, malûllük veya güçsüzlükleri nedeniyle kendilerini idareden aciz bulunanlara karşı işlenen suçüstü hallerinde suçtan zarar gören kişinin şikâyetçi olmasını beklemeden,
  - 4-Haklarında yakalama emri veya mahkûmiyet kararı bulunan kişileri,
  - 5- Olay yerini ve delilleri koruma amacıyla almış olduğu tedbirlere aykırı davranan kişileri.
- 1, 2 ve 3. maddelerde (**suçüstü halinde**) sadece kolluk görevlilerinin değil, herkesin yakalama yetkisi vardır.

Bu kişiler yakalandığında derhal genel kolluğa bildirilir ve yakalanan kişi ile el konulan eşyalar tutanakla genel kolluğa teslim edilir.

El Koyma (Zapt Etme): Bir mal veya eşya üzerinde zilyede ait tasarruf yetkisinin kamu gücü kullanılarak kaldırılmasına el koyma (zapt etme) denir.

a) Adli El Koyma:

El koyma kararını verme yetkisi hakime aittir.

Adli el koymaya konu olacak eşyalar şunlardır:

- *Suçta kullanılan eşya
- *Teşebbüs aşamasındaki bir suçta kullanılmak için hazırlanan eşya
- *Suçun işlenmesiyle oluşan eşya
- *Bulundurulması, taşınması, kullanılması, yapılması ve satılması kanunlarımıza göre suç sayılan eşya
- *Taşınması yasak olmayan silahların ruhsatsız olarak taşınması
- *Serseri ve sabikalıların üzerinde bulunan suç işlemeye yarayan eşya veya kendi halleriyle uygun olmayan eşya ve para.

b) Önleme el koyması: Özel güvenlik görevlileri görev alanlarında ve görev zamanları içerisinde herhangi bir suçun işlenmesini önlemek ya da mevcut bir tehlikenin ortadan kaldırılması amacıyla bazı eşyaların görev alanlarına girmesini engelleyerek, bu eşyalara el koyabilir. Ayrıca 6222 Sayılı Sporda Şiddet Ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun kapsamında spor müsabakalarının yapıldığı alanlara giren seyircilerden zapt edilen konusu suç teşkil etmeyen eşyalara el konulması da önleme el koymasıdır.

c) Terk edilen veya buluntu eşyayı emanete alma: Özel güvenlik görevlileri görev alanları içerisinde rastladıkları terkedilmiş veya buluntu eşyaları emanete almaya yetkilidirler.

Emanete alınan bu eşyalar suç teşkil etmiyorsa, sahiplerinin bulunması halinde kendilerine teslim edilmelidir. Sahibinin bulunamaması veya suç teşkil eden bir eşya olması halinde de genel kolluğa teslim edilmelidir. Her iki halde de teslimat tutanakla yapılmalıdır.

ZOR KULLANMA YETKİSİ

Zor Kullanma: Yasalara göre verilmiş bir yetkinin kullanılması sırasında kolluk görevlilerinin, görevlerini yerine getirmesinin engellenmeye çalışılması durumunda, görevin yerine getirilmesi amacıyla dengeli olmak şartıyla, yasalara uygun olarak maddi ve manevi güç kullanılmasına denir.

Zor kullanmanın üç unsuru vardır:

- 1- Zorunluluk
- 2- Kanunilik (Yasalılık): **Türk Medeni Kanunu Madde 981, Borçlar Kanunu Madde 52, Türk Ceza Kanunu Madde 24–25:**
- 3- Dengeli olma (Orantılılık, ölçülülük)

Türk Ceza Kanunu Madde 24–25:

MADDE 24. - (1) Kanunun hükmünü yerine getiren kimseye ceza verilmez.

(2) Yetkili bir merciden verilip, yerine getirilmesi görev gereği zorunlu olan bir emri uygulayan sorumlu olmaz.

(3) Konusu suç teşkil eden emir hiçbir surette yerine getirilemez. Aksi takdirde yerine getiren ile emri veren sorumlu olur.

(4) Emrin, hukuka uygunluğunun denetlenmesinin kanun tarafından engellendiği hallerde, yerine getirilmesinden emri veren sorumlu olur.

Meşru savunma ve zorunluluk hali

MADDE 25. - (1) Gerek kendisine ve gerek başkasına ait bir hakka yönelmiş, gerçekleşen, gerçekleşmesi veya tekrarı muhakkak olan haksız bir saldırıyı o anda hal ve koşullara göre saldırı ile orantılı biçimde defetmek zorunluluğu ile işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez.

ZOR KULLANMANIN AŞAMALARI

1- Fiziki Görüntü: Kolluk görevlilerinin zor kullanma yetkileri ortaya çıktığında ilk önce bunu fiziki görüntü olarak ortaya koymaları gerekmektedir. Fiziki görüntüsündeki ciddiyetiyle karşıdaki kişi veya kişileri etkileyip, direnişini kırmaya çalışmalıdır. Bu şekilde direnişi sonlandıramazsa ikinci aşamaya geçilmelidir.

2- Sözlü İkaz: Fiziki görüntüyle neticeye ulaşamayan kolluk görevlileri, direnişte bulunan kişi ya da kişileri sözlü olarak uyarmalıdır. Bu uyarıda direnişin sona ermemesi halinde bedeni ve yardımcı malzemelerle güç kullanılacağına kararlı bir şekilde belirtilmesi gerekmektedir. Ancak, direnmenin mahiyeti ve derecesi göz önünde bulundurularak, ihtar yapılmadan da zor kullanılabilir.

3- Fiziki Güç (Bedeni Kuvvet): Sözlü ikazla da direnişten vazgeçmeyen direnişçilere, kolluk görevlileri bu aşamada bedeni kuvvet uygulamak suretiyle direnişi sonlandırmaya çalışmalıdır. Bedenî kuvvet, kolluk güçlerinin direnen kişilere karşı veya eşya üzerinde doğrudan doğruya kullandığı bedenî gücü ifade eder.

4- Maddi Güç: Bedeni kuvvetle de sonuca ulaşamayan kolluk, direnen kişilere karşı veya eşya üzerinde bedenî kuvvetin dışında kelepçe, cop, basınçlı su, göz yaşartıcı gazlar veya tozlar, fizikî engeller, polis köpekleri ve atları ile sair hizmet araçları gibi yardımcı vasıtalar kullanarak direnişi ortadan kaldırma yoluna gitmelidir.

Zor kullanma yetkisini kullanırken orantısız güç kullanan kolluk kuvvetleri Türk Ceza Kanununun 256. Maddesinde belirtilen “Zor Kullanma Yetkisinin Sınırının Aşılması” suçunu işlemiş olur. Aynı maddede belirtildiği şekilde bu suçu işleyenler, “Kasten Yaralama” suçunun öngördüğü ceza ile cezalandırılır.

Silah kullanılması da zor kullanmanın en son ve en ağır aşamasıdır.

SİLAHLA GİRİMENİN YASAK OLDUĞU YERLER

6136 Sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar İle Diğer Aletler Hakkında Kanunun Ek-1. maddesinde silahlı olarak girilemeyecek yerler belirtilmiştir. Buna göre;

- * Duruşmalarda
- * Mahkeme salonlarında
- * Hastanelerin psikiyatri bölümlerinde
- * Akıl hastanelerinde
- * Ceza ve tutukevleri ile her türlü ıslah ve infaz kurumlarında veya bunların eklentilerinde
- * Öğrencilerin toplu olarak oturdukları yurtlarda
- * Eğitim ve öğretim kurumlarında
- * Siyasi partilerin açık hava ve kapalı yer toplantılarında
- * İzinli veya izinsiz yapılan toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde
- * Sendikalarda, derneklerde veya bunlara yönetim ve yapı olarak doğrudan doğruya bağlantılı olan yerlerde veya bunların toplantı ve kongrelerinde

- * Her türlü spor karşılaşma veya yarışmalarının yapıldığı yerlerde
- * Kanuna uygun veya kanuna aykırı olarak grev ve lokavt yapılmakta olan iş yerlerinde
- * Türkiye Büyük Millet Meclisi ana binaları ile Meclis Başkanlığınca belirlenen yerlerde Ateşli silahlar taşınamaz.

ÖZEL GÜVENLİK GÖREVLİLERİNİN SİLAHLI OLARAK GÖREV YAPMASININ YASAK OLDUĞU YERLER

Özel güvenlik görevlileri aşağıdaki yerlerde silahlı olarak görev yapamazlar.

- * Eğitim ve öğretim kurumları
- * Sağlık tesisleri
- * Talih oyunları işletmeleri
- * İçkili yerler
- * Özel toplantılar
- * Spor müsabakaları
- * Sahne gösterileri ve benzeri etkinlikler.

GÜVENLİK TEDBİRLERİ

DEVRIYE: Görev alanı içerisinde yetkili amirler tarafından belirlenmiş bölge ve güzergâhlarda, genel emniyet ve asayişin sağlanması, suç işlenmesinin önlenmesi, suç işlendikten sonra suçluların yakalanması, olay yeri ve delillerin korunması ile gerektiğinde görev bölgesindeki insanlara yardımcı olunması gibi görevlerin yaya veya motorize olarak yerine getirilmesine **devriye** denir.

DEVRIYE HİZMETİNİN AMACI:

- * Görev bölgesindeki halkın can ve mal güvenliğini korumak
- * Görev bölgesinde yetkili kişilerce konulan kuralların uygulanmasını temin etmek
- * Suç işleme eğiliminde bulunan kişilere karşı caydırıcı olmak, görev bölgesindeki insanlarda huzurlu bir ortam için güven hissi vermek
- * Suç işlenmeden önce, gerekli tedbirleri almak
- * Görev bölgesinde işlenmiş olan herhangi bir suça el koyarak, suçun devamını önlemek, şüphelileri yakalamak, olay yeri ve delilleri muhafaza ederek, yetkili ve görevli kişilere teslim etmek.
- * Aranan kişilerin yakalanmasına yardımcı olmak veya yakalayıp genel kolluğa teslim etmek.
- * Yardıma ihtiyacı olan kişilere yardım etmek, gerektiğinde de ilgili kişi ve kuruluşlara bildirmek.

DEVRIYENİN GÖREVLERİ

- 1- **Önleyici (İdari) görevler**
- 2- **Koruyucu görevler**
- 3- **Yardımcı görevler**
- 4- **Adli görevler**

DEVRIYE ÇEŞİTLERİ

1- Yaya Devriye:

Yaya devriye sırasında dikkat edilmesi gereken hususlar:

- * Devamlı olarak aynı güzergâhı kullanmaktan kaçınılmalıdır. Devriye görevlileri her an her yerde olabilecekleri hissini uyandıracak şekilde farklı güzergâhlar belirlemelidirler.
- * Devriye görevi yerine getirilirken güzergâhta ani ve kısa duraklamalar yapılarak, etraf kontrol edilmelidir.
- * Yemek ve çay molaları farklı zamanlarda ve farklı yerlerde verilmelidir.
- * Takip edilip edilmediği kontrol edilmeli, takip edilmediğinden emin olunmalıdır.
- * Görev bölgesindeki işyeri ve binaların camlarının kırık, çatlak veya açık olup olmadığı kontrol edilmelidir.
- * Bölgedeki işyeri ve binaların kapı girişlerinde dolanan ilgisiz kişiler gözlenmelidir.
- * Elektrik, su, doğalgaz şebekeleri ile haberleşme hatları sıklıkla kontrol edilmelidir.

2- Motorlu (Araçlı) devriye: Görev alanının geniş olduğu bölgelerde denetimin daha etkili olabilmesi amacıyla oto, motosiklet, motorlu veya motorsuz bisikletlerle yapılan devriye hizmetidir.

Motorlu (Araçlı) devriye sırasında dikkat edilmesi gereken hususlar:

- * Trafik kurallarına uyulmalı ve 25-30 km hızla seyredilmelidir.
- * Araçtan inilerek çevre sıklıkla kontrol edilmelidir.
- * Bölgedeki insanlarla ilişkiler geliştirilerek, çevredeki her türlü gelişmelerden haberdar olunmalıdır.
- * Araçtaki devriye görevlileri görev bölgesindeki gözetlenecek bölgeyi paylaşmalıdırlar. Örneğin aracı kullanan görevli sol tarafı kontrol ederken, diğer görevli sağ tarafı kontrol etmelidir.

* Bölgede bulunan ağaçlarla kaplı alanlar daha titiz kontrol edilmeli, geceleyin karanlık bölgeler aracın farları veya projektör, el feneri gibi aletlerden yararlanılmak suretiyle kontrol edilmelidir.

* Park halindeki araçlar ile ıssız sokaklar araç durdurulmak, gerekirse araçtan inilmek suretiyle kontrol edilmelidir.

* Caydırıcı olmak amacıyla bölgede suçların sıklıkla işlendiği yerlerde daha sık gözükmeli, bazen de aracı durdurmak ve beklemek suretiyle suç işlemeye meyilli kişilere gözdağı verilmelidir.

3- Kombine devriye: Yaya ve motorize devriyelerin bölgelerinde birlikte görev yapmaları şeklinde yürütülen devriye hizmetidir. Bu devriye hizmeti yürütülürken yaya ve motorlu devriyeler, daha önce belirlenen buluşma noktalarında periyodik olarak bir araya gelerek, durum değerlendirmesi yapılır.

DEVRIYE YÖNTEMLERİ

1- Olağan devriye: Güvenlik görevlilerinin caydırıcılık amacına yönelik olarak güncel olarak yerine getirdiği devriye görevidir.

2- Dairesel devriye: Bu devriye yönteminde görev bölgesi daire şeklinde değerlendirilir. Görev bölgesi merkezden dışa doğru ve dıştan merkeze doğru olacak biçimde tüm alanın kontrol edilmesi suretiyle yerine getirilir.

3- Geri dönüşlü devriye: Bu yöntemde güvenlik görevlileri devriye güzergâhında ani dönüşler yaparak, hem güzergâhlarını tekrar kontrol ederler, hem de suç işlemeye meyilli kişilerin kendilerini takip edip etmediklerini anlarlar.

4- Planlı devriye: Güvenlik görevlilerinin görev bölgelerindeki sorunlu yerlerde suç işlenmesinin önüne geçilmesi amacıyla önceden hazırlanan plan dahilinde yürütülen devriye hizmetidir.

5- Rastgele devriye: Herhangi bir plan, program ve zamana bağlı kalmadan önceden belirlenmiş bir güzergâh içerisinde devriye bölgesinin tamamen gezilmesi şeklinde yerine getirilen devriye çeşididir.

DEVRIYE GÖREVİ ÖNCESİ HAZIRLIK SAFHALARI

a) Psikolojik ve zihinsel hazırlık aşaması:

Her konuda olduğu gibi, güvenlik hizmeti verilirken de çalışanların motivasyonu hizmetin yerine getirilmesi sürecinde başarılı olmanın en önemli unsurlarından biridir. Bu itibarla devriye görevlileri göreve çıkmadan önce kendilerini yapacakları göreve adapte etmelidirler. Yerine getirecekleri görevin önem ve önemiyetini kavramalıdır. Devriye görevi sırasında karşılaşacakları muhtemel olayları belirlemeli, bu olaylar karşısında davranış biçimlerini önceden planlamaları gerekir.

b) Fiziksel hazırlık aşaması:

Devriye görevine çıkılmadan önce görevliler görev teçhizatlarını tam ve çalışır vaziyette olduğunu kontrol etikten sonra, göreve çıkmalıdır. Devriye görevlisinin fiziki görüntüsü suç işlemeye meyilli kişiler üzerinde yapacağı etki, caydırıcılık yönünden büyük önem arz eder. Teçhizatın kullanım esnasında görevini yapamayacak durumda olması, devriye görevlisi bakımından çok büyük bir olumsuzluktur. (Örneğin, kelepçenin bakımsızlıktan çalışmaması) Bu durum devriye görevlilerinin hem suçlular üzerindeki caydırıcılık özelliğini ortadan kaldırır, hem de güvenlik hizmeti verilen insanların görevlilere karşı güven duygusunu sarsar.

Devriye görevlisinin teçhizatı şunlardır:

- * Kelepçe
- * Cop
- * Haberleşme cihazları (Telsiz, telefon, düdük)
- * El dedektörü
- * Silah
- * Not defteri
- * El feneri

NOKTA: Halkın yoğun olduğu veya suçların yoğun olarak işlenmesi muhtemel yerlerde, kamu düzeni denilen genel emniyet ve asayişini sağlamak, suçların işlenmesini önlemek, işlenen suçlara müdahalede bulunmak ve halka yardımcı olmak amacıyla kurulan yerlere **nokta** adı verilir. Noktalarda görevlendirilen personele de **nokta görevlisi** denir.

Nokta kurulabilecek yerler:

- * İnsanların yoğun olarak bulunduğu meydanlar.
- * Parklar
- * Alışveriş merkezleri
- * Terminal, istasyon, hava limanı, liman gibi toplu ulaşım merkezleri
- * Otoparklar
- * Ekonomik öneme haiz tesisler ve işletmeler
- * Suç işleme ihtimalinin yüksek olduğu bölgeler
- * Korunması gereken veya koruma hizmeti verilen bina ve tesislerin önü ve çevresi
- * Yabancı ülke temsilcilikleri
- * Hakkında koruma kararı bulunanların ikametlerinin önü

*Toplantı, konser, spor müsabakaları gibi etkinliklerin yapıldığı yerler

KONTROL NOKTASI:

Güvenlik altına alınmış olan yerlerin (Kurum ve kuruluşlar, fabrikalar, tesisler, toplantı ve herhangi bir etkinliğin yapıldığı salonlar, binalar, ikametgâhlar vb.) giriş, çıkış veya belirlenmiş yerlerine, giren veya çıkan kişi ve eşyaların kontrol altında güvenli bir şekilde giriş-çıkış yapmaları için kurulan güvenlik noktalarına **kontrol noktası** denir.

Amacı:

- * Güvenlik altına alınmış olan bölgelere herhangi bir suç işleme amacıyla girmek isteyenleri engellemek,
- * Bu bölgelere herhangi bir suç işleme amacıyla sokulmak istenen eşya ve malzemelerin girmesini engellemek,
- * Kanunlara göre taşınması, bulundurulması suç teşkil eden eşya ve malzemelerin güvenliği sağlanan bölgeye girmesini engellemek,
- * Yetkili kişi ve amirlerce verilen yasalara uygun emir ve talimatlar gereğince, özel güvenlik alanına girmesi yasaklanmış kişi veya eşyaların girişini engellemek
- * Özel güvenlik alanından dışarıya çıkarılması yasaklanmış eşya ve malzemelerin, alan dışına çıkarılmasını önlemek.

Kontrol noktasında bulunması gereken teçhizat ve malzemeler:

- * Personel veya çalışanların listesi
- * Önemli kuruluşların telefon listesi (Genel kolluk, hastane, itfaiye vb)
- * Korunan alan ve yakın çevresinin harita veya krokisi
- * Telsiz, telefon vb. haberleşme cihazları
- * Yangın söndürme, ilk yardım malzemeleri
- * Araçlar ve gerekli yerlerin anahtarlarının bulunduğu anahtar dolabı
- * Kırtasiye malzemeleri
- * Giriş kartları ve kimlik dolapları
- * Elektronik geçişleri sağlayan turnike sistemleri, kart okuyucuları
- * Araçlar için hız kasisleri, kapan ve bariyerler
- * Aydınlatma malzemeleri (El feneri, projektör vb)
- * Kişi ve eşyaların aranması veya kontrolü için gerekli elektronik malzemeler (El detektörleri, kapı detektörleri, X-Ray ve benzeri cihazlar)

KONTROL NOKTASI GÖREVLİLERİ

1- Kontrol Noktası Amiri

2- Kontrol Görevlileri

3- Yönlendirici Personel

Nokta Görevlisinin Uyacağı Kurallar:

- * Nokta görevlisi noktadan uzaklaşacak görevlere gönderilemez.
- * Nokta görevlisi noktanın çevresinde 20 adım mesafede dolaşabilir.
- * Bölgesi haricindeki olayları derhal amirine bildirerek, suçlara el koyabilir.
- * Yakaladıkları suçluları amirinin emrine göre noktadan başka yere götürebilir.
- * Amirine bilgi vermeden nokta bölgesinin haricine çıkamaz. Ya da kapalı bir yere giremez
- * Nokta görevlisi kulübe içine kimseyi alamaz.
- * Kulübeden kimseyi telefonla görüştürmez
- * Bir yere dayanıp duramaz.
- * Nokta önüne sandalye atıp oturamaz. Başkalarının da oturmasına müsaade etmez.
- * Nokta kulübesinde yangına sebebiyet verecek ateş bulunduramaz.
- * Ne kulübede ne de başka yerde çay ve yemek yiyemez.
- * Laubali ve kayıtsız harekette bulunamaz

ARAMA TEKNİK VE USULLERİ

1- ÜST ARAMASI

Suçta kullanılan eşyalarla suça konu olabilecek eşyaların ele geçirilmesi amacıyla kişilerin üzerinde elle, gözle veya teknik cihazlarla yapılan aramaya **üst arama** denir.

ÜST ARAMA USULLERİ

1- Kaba arama usulleri

- a) Ayakta arama**
- b) Duvar arama**
- c) Çömelterek arama**
- d) Dizüstü arama**

e) Yatırarak arama

Üst Araması Sırasında Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar:

- * Önce kişilerin, daha sonra eşyaların aranmasına dikkat etmelidir.
- * Üst araması ekip halinde yapılmalıdır.
- * Gerekli emniyet tedbirleri alınmalıdır.
- * Elektronik ve teknik cihazlardan olabildiğince faydalanılmalıdır.
- * Kişilere karşı onur kırıcı, aşağılayıcı tutum ve davranışlar sergilenmemelidir. (Bu davranışın suç olduğu unutulmamalıdır.)
- * Arama sırasında ciddi olunmalı, laubali ve duygusal davranışlardan uzak durulmalıdır.
- * Arama mümkün olduğunca kalabalıktan uzak yerlerde yapılmalıdır.
- * Işıklandırması yetersiz olan yerde arama yapılmamalıdır.
- * Aranacak kişiler aynı cins görevliler tarafından aranmalıdır.
- * Arama uzun sürdürülmemeli, makul ve kısa sürede bitirilmelidir.
- * Arama sonunda tutanak tanzim edilmelidir.

2- ARAÇ ARAMASI

Araçlarda ne şekilde arama yapılacağı Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliğinin 29. Maddesinde belirtilmiştir. Buna göre;

- * Araçlarda aramanın gerçekleştirileceği yerde, öncelikle kişilerin kaçmasını ve saldırmalarını engelleyecek şekilde gerekli güvenlik tedbirleri alınır.
- * Araç araması sırasında, yapılan aramanın konusu olan eşyanın ne olduğu veya aramanın yapılmasına temel teşkil eden sebepler ilgiliye açıklanır.
- * Araç araması, kişiye en az sıkıntı verici şekilde ve makul olan en kısa sürede yapılır.
- * Araç araması, aracın ilk durdurulduğu yerde veya o yerin yakınında, mümkün olduğu kadar başkalarının göremeyeceği tarzda yapılır. Detaylı inceleme yapılması gereken hâllerde, başka yere götürülerek arama yapılabilir.
- * Deniz şartları sebebiyle aramanın denizde mümkün olmaması veya deniz aracının ayrıntılı aranmasının gerektiği hâllerde şüpheli deniz aracı en yakın ve uygun limana çekilerek arama limanda yapılabilir.
- * Araç araması sırasında rastlanan özel kâğıt ve zarflar, içinde müsadereye tâbi bir eşya bulunması ihtimali dışında açılmaz; açılrsa dahi yazılı bilgiler okunamaz.
- * Yapılan aramanın neticesinde bir suça ilişkin iz, eser, emare ve delil elde edilirse, kişi yakalanır.
- * Boş araçların aranmasında, arama yapıldığını belirten bir not bırakılır. Bu notta, arama tutanağının bir kopyasının alınabileceği yer belirtilir.
- * Bu işlemler gece de yapılabilir.

NOT ALMA

Görme, koklama, duyma dokunma ve tatma duyu organlarıyla algılanan bilgilerin daha sonra hatırlanmak amacıyla yazılı olarak kaydedilmesine “not alma” denir.

Not alma tekniği:

- * Bütün notlar görevlinin kendi el yazısı ile yazılmalıdır.
- * Notlar konuyla ilgili yapılan inceleme sırasında veya vakit geçirilmeden incelemeden hemen sonra yapılmalıdır.
- * Sadece bilgi vermeyi kabul eden kişilerin değil, diğer kişilerin söyledikleri ve isimleri de not alınmalıdır.
- * Not alırken aynı kalemin kullanılmasına özen gösterilmelidir.
- * Yanlış yazılan veya düzeltilmesi gereken kısmın üzeri karalanmamalı, sadece okunabilecek şekilde tek çizgi çizilip doğrusu yazılmalıdır.
- * Not defterine konu ile ilgisi olmayan şahsi notlar ve anlamsız şekiller çizilmemelidir.
- * Şahsi kanaatler ve yorumlar not olarak yazılmamalı, objektif ve tarafsız olarak bilgiler not edilmelidir.
- * Not alınan bilginin zamanı, saati, bilgi alınan kişilerin güvenilirliği hususları not edilmelidir.
- * Alınan notlarda bazı terimlerle ilgili genel kısaltmalar yapılabilir.
- * Not defterinde boş sayfa bırakılmamalı, her sayfa numaralandırılmalıdır.
- * Tüm kayıtlar belli aralıklarla olmalı, hiçbir şey silinmemeli, karalama kâğıdı gibi kullanılmamalıdır.
- * Alınan notta sonuçlar bulunmalı, yapılan açıklamalar boşlukta ve yoruma açık bırakılmamalıdır.

Not almada kullanılacak başlıklar:

- * Tarih
- * Göreve başlama zamanı
- * Önemli mesaj ve tebliğler
- * Temas ve bağlantı kurulan kişiler
- * Gerekiyorsa basit kroki çizimi

- * Hava ve aydınlanma durumu
- * Görevin bitiş saati
- * Görevlinin adı soyadı ve imzası

RAPOR

Kendisine verilen görev ile ilgili veya görevli olduğu yer ve zaman içinde görevi ile ilgili öğrendiği bilgilerin, tespit ettiği hususların, meydana gelen olaylar ve bu olaylarla ilgili yaptığı işlemlerin sorumlu olduğu makamı bilgilendirmek amacıyla yazılı hale getirilmesine ve sorumlu makama sunulmasına **rapor** denir. Rapor, ileride yapılacak tahkikata veya soruşturmaya temel teşkil eder. Raporda gerçek dışı bilgilere yer verilmemelidir. Bu gibi durumların tespiti halinde, raporu tanzim eden görevliler hakkında hukuki sorumluluklar doğabilir.

Rapor Çeşitleri:

1- Sözlü rapor: Yapılan görev veya olayların ilgili yer veya makamlara sözlü olarak iletilme şeklidir. Sözlü iletilme yüz yüze olabileceği gibi, telsiz, telefon gibi iletişim araçları ile de yapılabilir.

2- Yazılı rapor: Yapılan görev veya olayların ilgili yer veya makamlara yazılı olarak iletilme şeklidir. En çok kullanılan ve tercih edilmesi gereken rapor çeşididir. Yazılı rapor tanzim edilirken şu hususlara dikkat edilmelidir:

- Cümleler kısa ve öz olmalıdır.
- Karışık, anlaşılması zor yoruma açık cümleler kullanılmamalıdır.
- Raporda yer verilen bilgilerin öğrenilme şekli belirtilmelidir.
- Olay raporlarında yorumdan kaçınılmalı, olayla ilgili elde edilen veya öğrenilen bilgiler ne ise onlara yer verilmelidir.

3- Görsel rapor: Yapılan görev veya olayların ilgili yer veya makamlara video, fotoğraf, bayrak, flama gibi araçlarla iletilme şeklidir.

4- Elektronik rapor: Elektronik cihazlar marifetiyle ilgili yerlere ulaştırılan raporlardır. İnternet (elektronik posta), faks, cep telefonu mesajı şeklinde verilen raporlar bu gruba örnek verilebilir.

TUTANAK

Görevlilerin görevi sırasında bir olayı tespit etmek için duyduklarını, gördüklerini ve yapılan araştırmaları belgelendirmek için hazırlanan ve ilgililer tarafından imza altına alınan resmi belgeye **tutanak** denir.

Tutanağın bölümleri

1- Başlık bölümü: Tanzim edilen tutanağın birinci satırına büyük harflerle yazılan ve tutanağın içeriğini belirten bölümdür. YAKALAMA TUTANAĞI, OLAY TUTANAĞI, TESLİM TESELLÜM TUTANAĞI gibi. Başlık bölümüne bazen sadece TUTANAK ibaresi de yazılabilir.

2- Giriş bölümü: Tutanak konusunun açıklandığı, görevle ilgili bilgiler, olayın öğrenilme şekli ve tutanağın düzenlenme nedeni gibi konuların yazıldığı bölümdür.

3- Metin (Gelişme) bölümü: Olayla ilgili ayrıntılı bilginin yazıldığı bölümdür. Olayla ilgili kişilerin açık kimlikleri, olayın oluş biçimi, olayla ilgili iz ve deliller, olayla ilgili iddia ve beyanlar bu bölümde anlatılır.

Örneğin; yakalama işlemi tutanakla tespit edilir. Tutulan tutanakta bu bölümde yakalama işlemi sırasında yaşanan olaylar ayrıntılı olarak belirtilir. Özellikle yakalamaya konu olan sebepler, yakalanan kişinin direnmesi halinde zor kullanılmışsa, yakalanan kişinin zor kullanılması dışında kaçarken düşmesi veya her hangi bir sebeple yaralanmışsa bu hususların detaylı olarak mutlaka tutanakta belirtilmesi gerekir.

4- Sonuç bölümü: Anlatılanların yazıldığı belgenin tutanak olduğunun ve ilgililer tarafından imzalandığının bildirildiği bölümdür.

5- Tarih ve saat bölümü: Tutanağın tanzim edildiği tarih ve saatin yazıldığı bölümdür.

6- İmza bölümü: Tutanağın bu bölümüne tutanağı tanzim eden görevlilerin ve mevcut olan hazır kişilerin adı soyadı ve unvanları yazılır ve imzalanır. İmzalamayan kişilerin imzalamama nedenleri mutlaka yazılmalıdır.

Tutanak tanzim edilirken dikkat edilecek hususlar:

- * Tutanakların aksi ispat edilene kadar içindeki bilgilerin doğru ve geçerli olduğu unutulmamalıdır.
- * Tutanaklar en az iki kişi tarafından tanzim edilmelidir. (Tek kişinin imzaladığı belgeler rapordur ve delil olarak kabul edilmez. Ancak tutanaklar aksi ispatlanana kadar delil niteliğindedir.)
- * Tutanakta olayın aydınlatılmasına yarayacak, delil niteliği taşıyan tüm bilgiler, belirtiler, iz ve emareler ile şüpheli, mağdur ve tanıklara ait bilgiler eksiksiz olarak yazılmalıdır.
- * Tutanaklar kısa ve anlaşılır bir ifade ile yazılmalıdır.
- * Tutanaklarda suçun unsurlarını oluşturan hususlar (cezaı artıran veya azaltan hususlar) belirtilmelidir.
- * Birden fazla sayfa varsa, her sayfanın numaralandırılması ve tutanağı imzalayanlar tarafından imzalanması unutulmamalıdır.
- * Tutanakta silinti ve kazıntı yapılmamalıdır. Yanlış yazılan yerler okunabilecek şekilde tek çizgiyle çizilip, doğrusu yanına yazılmalıdır.
- * Tutanak aynı kalem, (tükenmez veya dolmakalem kullanılmalı, kurşun kalem kullanılmamalıdır.) bilgisayar veya daktilo ile yazılmalıdır.

* Tutanaklar elle yazıldığı takdirde aynı kişi ve aynı kalem kullanılarak yazılmalı, zorunlu olarak kişi veya kalem değiştirilmişse, tutanak içinde bu husus belirtilmelidir.

* Tutanaklar kağıdın yalnızca bir yüzüne yazılmalı, kağıdın arkası kullanılmamalıdır.

* Tutanakta miktar belirtmek üzere rakam kullanılmışsa hemen yanına parantez içinde aynı rakam harflerle de yazılmalıdır. (Örnek: ...aramada 27 (yirmiyedi) adet fişek elde edilmiş...) Ancak tarih ve saat ifade eden rakamlar harfle yazılmaz.

* Hayali ve gerçeğe aykırı şekilde tutanak düzenlenmesi suçtur.

Tutanak çeşitleri:

- Olay Tutanağı
- Olay Yeri İnceleme ve Tespit Tutanağı
- İfade Tutanağı (Mağdur, Müşteki, Tanık, Şüpheli)
- Teslim Tesellüm Tutanağı
- El Koyma Tutanağı
- Yakalama Tutanağı
- Arama Tutanağı
- Üst Arama Tutanağı
- Yangın Tutanağı
- İhbar Tutanağı
- Nöbet Devir Teslim Tutanağı
- Buluntu Eşya Tutanağı

EŞKÂL TARİFİ

Görgü tanıklarının tariflerine dayanarak olayla ilgili şüpheli kişilerin kimliklerini tespit edebilmek amacıyla alın, kaş, göz, burun, ağız, kulak, yanak, saç, sakal, yüz şekli gibi hususların birleştirilmesinden oluşan resme eşkâl denir.

Olay: Genel anlamda bakıldığında gerçekleşen veya insanların ilgisini çeken olağan dışı bir durum olarak tanımlanabilir. Ancak güvenlik kuvvetleri açısından bakıldığında ise, müdahale edilmesi gereken bir hadise ya da kamu düzeni ve güvenliği açısından konulan kuralların ihlal edildiği davranışlar ile özel ve tüzel kişilere zarar verebilecek her türlü olağandışı duruma **olay** diyebiliriz. Kısaca kanunlarda açıkça suç olarak belirtilen fiil ve hareketlerin belirli bir zamanda ve mekânda gerçekleşmesine **olay** denir.

Olay yeri: Olayın işleniş biçiminin, mağdur ve fail arasındaki ilişkinin (Olaydan zarar gören ve olayı gerçekleştiren) saptanabildiği dinamik bölgeye **olay yeri** denir. Bazı durumlarda olay yerinde bulunan deliller, sadece olayın gerçekleştiği yerde değil, çevresindeki geniş alanda da bulunabilir. Olay yerini korurken bu durum da göz önüne alınmalıdır.

Olay yeri incelemesi: Meydana gelen olayın adli bir olay olmadığı tespiti, kanunlarda belirtilen şartlarda oluşup olmadığı amacıyla olay yerinde yapılan her türlü araştırmaya denir.

Bulgu: Olay yeri incelemesi sırasında olay yeri, mağdur ve fail arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla elde edilen her türlü materyale **bulgu** denir.

Delil: Meydana gelen bir olayın aydınlatılması ve suç işleyen kişilerin tespit edilmesine yarayan her türlü ispat vasıtalarına **delil** denir.

1- İlk ekip: Olayın meydana gelmesinden sonra olay yerine ilk gelen ve olaya müdahale eden ekiptir. Genel kolluğun tüm birimleri ile, görev alanı ve görev zamanında olmak kaydıyla özel güvenlik ekipleri ilk ekip olabilirler.

İlk ekibin görevleri

- * Devam eden olaya müdahale edip, olayın devamını önlemek,
- * Olayın faillerini yakalayıp, tanıklarını belirlemek,
- * Olay yerini kontrol altına almak,
- * Olay yerindeki tüm insanların can güvenliğini sağlamak,
- * Varsa yaralıların en yakın sağlık kuruluşuna sevkini sağlamak,
- * Olay yerini güvenlik şeridiyle çevirmek,
- * Olay yerine yetkisiz ve ilgisiz kişilerin girmesini engellemek,
- * Olay yerini koruma altına almak (tüm bulgu ve delillerin bozulmasını, kaybolmasını, yerinin değiştirilmesini önleyici tedbirleri almak)
- * Olay yerine daha sonra gelen ekiplere elde ettiği bilgileri vermek.
- * Eğer olay yerine kendileri veya mecburen girmesi gerekenler olduysa, bununla ilgili notları almak ve bunları olay yeri inceleme ekibine bildirmek,
- * Trafik akışına müdahale etmek, gerekirse trafiği düzenlemek,

- * İlk anda tanıklardan ve çevreden edindiği bilgileri not almak ve soruşturma ekibine iletmek,
- * Olayda silah kullanılmışsa silah kullandığından şüphelenen kişilerin ellerinin yıkanmasına engel olmak

2- Soruşturma ekibi: Cumhuriyet savcısının talimatıyla olaya fiilen el koyan, aydınlatılması çalışmalarını yürüten, olayla ilgili kişilerin (şüpheli, tanık, mağdur, müşteki) ifadelerini alan ve sonucunda soruşturma evraklarını Cumhuriyet Savcılığına teslim eden görevli ve yetkili ekiptir.

3- Olay yeri inceleme ekibi: Olay yerinin sistematik ve bilimsel yöntemlerle incelenmesi, bu yöntemler konusunda eğitim almış uzman personel tarafından delillerin tespiti, toplanması, belgelenmesi, ambalajlanması, transferi ve değerlendirilmesi işlemlerini yapan bilgi ve teknik donanıma sahip ekiptir.

DELİLLER

A) BEYAN DELİLLER: Olayla ilgili olduğu düşünülen kişilerin ifadeleridir. Beyan delillere mağdur, tanık, müşteki, şüpheli vb. deliller örnek verilebilir.

B) MADDİ SUÇ DELİLLERİ

Maddi delil: İşlenen bir suçun aydınlatılmasına, suç işleyen kişinin tespit edilmesine, olay yeri-şüpheli-mağdur arasındaki ilişkiyi tespitte yarayacak, laboratuvarlarda işlem gördükten sonra soruşturma veya muhakeme safhasında delil olarak kullanılacak her türlü nesne veya ize **maddi delil** denir.

Delil Çeşitleri

1- Kimyasal Deliller: Olay yerinde bulunan ve ispata yarayacak kimyasal özellik taşıyan nesnelere dir.

Örnek olarak aşağıdakileri sayabiliriz:

- * Patlayıcı maddeler
- * Boyalar
- * Yanıcı, yakıcı ve parlayıcı maddeler
- * Ateşli silah atışından kalan artıklar
- * Uyuşturucu niteliğindeki narkotik maddeler
- * Toksik maddeler ile her türlü gazlar
- * İlaçlar ile diğer kimyasal içerikli katı, sıvı, gaz halindeki maddeler.

2-Biyolojik Deliller: Olay yerinde canlıların vücudundan düşen, kopan, akan veya dökülen her türlü biyolojik maddelerdir. Olay yerinde en çok bozulabilecek, kaybolabilecek veya işe yarar özelliğini kaybedebilecek türde delillerdendir. Bu yüzden biyolojik delillerin çok iyi korunması gerekir. Örnek olarak aşağıdaki delilleri sayabiliriz.

- * Kan, kıl, tüy, saç
- * Tükürük bulaşıkları (Genel olarak sigara izmariti, kürdan, kaşık-çatal gibi nesnelere bulunabilir)
- * Burun akıntısı, sümük bulaşıkları (Mendil, elbise gibi eşyalar üzerinde olabilir.)
- * Ter,
- * Meni lekeleri, (Tecavüze uğramış kişi veya giysileri üzerinde, prezervatif, peçete, mendil gibi nesnelere üzerinde de olabilir.)
- * Tırnak, dışkı, idrar, kepek ve deri döküntüleri,
- * Doku parçaları (Boğuşma ve kavga esnasında şüphelinin tırnaklarının arasında mağdura ait veya mağdurun tırnakları arasında şüpheliye ait doku parçaları kalmış olabilir.)

3- İzler: Bir cismin, başka bir cisim veya eşya üzerinde zorlama, temas, darbe, dokunma suretiyle oluşturduğu izler de delil niteliği taşır.

4- Görünebilir nitelikteki diğer deliller:

- * Her türlü ateşli ve ateşsiz silahlar
- * Mermi çekirdekleri, kovanlar ve kartuşlar,
- * Yazılı kâğıtlar, evraklar,
- * Manyetik ya da dijital alanda bulunan her türlü ses, görüntü ve data kayıtları,
- * Bir eşyadan kırılma veya kopma neticesi ayrılan parçalar (Otomobilin kırık lamba parçası, herhangi bir aleti vb.)

KALABALIK YÖNETİMİ

TOPLULUK ÇEŞİTLERİ VE ÖZELLİKLERİ

TOPLULUK: Bir grup insanın ortak bir amaç etrafında kısa veya uzun zaman dilimi içinde bir araya gelerek, ortak bir kimlik veya aksiyon yaratmasıdır. İki çeşit topluluk vardır:

1- Yasal topluluklar: Yasalara uygun olarak örgütlenmiş ve yasal çerçeve dışına çıkmadıkça faaliyetlerine devam edebilen topluluklardır. Sendika, vakıf, dernek, siyasi parti, kooperatif, şirketler gibi kuruluşları yasal topluluklara örnek verebiliriz.

2- Yasa dışı (illegal) topluluklar: Yasalara aykırı bir şekilde toplanan ve faaliyetlerini sürdüren, ya da yasal olarak toplanıp yasa dışı eylemlere kalkışarak yasa dışı hale dönüşen topluluklardır.

Yasa Dışı Saldırgan Toplulukları Oluşturan İnsan Profilleri

* **Önderler (Liderler) :** Grubu içerden yöneten ve yaptıkları konuşmalarla grubu etkileyip yönlendiren kişilerdir.

* **Profesyonel kışkırtıcılar:** Özel eğitim görmüş kişilerdir. İnsanları tahrik etme, kışkırtma ve eylemi başlatma konusunda önceden planlanan şekilde kışkırtma hareketlerini profesyonelce gerçekleştirirler.

* **Atılganlar (Anti-sosyal, psikolojik sorunlu kişiler):** Bu kişiler grup içerisinde önemli olduklarını ispatlamak adına disipline uymayarak sürekli olay çıkarırlar. Bunlar ikaz ve cezalara aldırış etmezler.

* **Tesir altında kalanlar (Pasif-bağımlı kişiler):** Bu kişiler liderler, provokatörlerin veya atılgan kişilerin etkisine hızla girerler. Tek başlarına karar veremez ve inisiyatif kullanamazlar. Bir sorunla karşılaştıklarında başkalarından destek arayışı içine girerler. Sorumluluk almazlar ve kendilerinden herhangi bir şey beklenmemesini arzu ederler.

* **İhtiyatlılar (Kişilik yapısı gelişmiş):** Bunlar olaylar sırasında eylemi başlatacak kadar cesur değillerdir ve hemen olaya girmez, olay başladıktan sonra eyleme katılırlar. İhtiyatlılar kendi düşünce ve fikirlerini diğerlerine kabul ettirme eğiliminde olduklarından, grubun diğer kişileri ile zaman zaman sıkıntılar yaşarlar.

* **Destekleyiciler (Telkine yatkın kişiler):** Bu kişiler grubun dışında, eylemle ilgili sorunu olmayan, ama sorunlu gruba eyleme dışarıdan katılarak destek veren kişilerdir. Toplu hareketlerin direkt olarak içerisine katılmazlar.

* **Seyirciler:** Gözlem yapar, sadece kalabalığı izlerler. Duruma göre destek verirler.

* **Provokatörler (Karşıt grubun kışkırtıcıları):** Olayın çıkması için topluluğun içine girerek kışkırtıcı hareket ve söylemlerde bulunurlar. Grubu suça teşvik etmek için çaba harcarlar. Provokatörler topluluk içerisinde huzursuzluğu ve eylemi başlatma ve devam ettirme konusunda tecrübe sahibi ve yetişmiş elemanlardır. Eylemin önceden planlandığı şekilde amacına ulaşabilmesi için inceden inceye hesaplanmış hareket tarzı sergilerler.

* **Karşı eylemciler:** Eylem yapan grubu desteklemeyen, karşıt görüşte olan gruplardır.

TOPLULUĞU YÖNLENDİRME USULLERİ:

1- İnandırma-İkna Etme: Grup lideri güçlü olduğunu ispatlamak, grup tarafından yapılacak işleri belirlemek ve üyelere açıklamak, yapılacak işlerin haklılığını ve bu konularda başkaları tarafından da desteklendiklerini gruba inandırmak, heyecan seviyesini her zaman yüksek tutarak motivasyonu artırmak, grubun gücünü çevreye hissettirmek amacı ile konuşmalar yapar. Böylelikle topluluğu ikna etmeye çalışır.

2- Ödüllendirme: Grup lideri grubun üyelerini iyi tanıır ve kimin neye ihtiyaç duyduğunu bilir. Maddi veya manevi üyelerin ihtiyaçlarını karşılayarak onları kendisine bağlar ve isteklerine, emirlerine mutlak itaat edilmesini sağlar.

3- Zor Kullanma: Grup lideri gruptaki disiplini sağlamak amacıyla koyduğu kurallara uymayan üyelere çeşitli şekillerde baskılar uygulayarak kurallara uyulmasını sağlamaya çalışır. Lider bunu gerçekleştirmek için her türlü cezalandırma metotlarını uygular.

GRUP: Aynı düşünce ve fikirleri paylaşan, bir amaç birliği içinde olan, eylemlerini bir plan ve program çerçevesinde yürüten, örgütlenmiş aynı zamanda bir lideri olan bireylerin meydana getirmiş olduğu kümeye denir.

GRUBUN ÖZELLİKLERİ

* Kendilerine göre ayırt edici bir kimliğe sahiptirler. Sosyal yapıları açık seçik belirlenmiştir.

* Kendilerine özgü toplumsal yapıları (statü) vardır.

* Kendi aralarında rol dağılımı vardır. Grubun üyeleri kendilerine verilen rolü üstlenmek ve rolün gereğini yerine getirmek suretiyle katkıda bulunurlar. Bu nedenle grup içerisinde kademe ve mevkiiler oluşturulmuştur.

* Grup üyelerinin karşılıklı ilişkileri mevcuttur. Aralarında sürekli iletişim kurmak suretiyle ilişkilerinin devamlılığını sağlarlar.

* Grupta belli bir denetim mekanizması vardır. Üyelerin grup içerisinde koyulan kurallara uyması gerekir. Kendi aralarında birbirini sürekli denetlerler.

- * Belli bir amaç doğrultusunda ortak çıkar ve değerleri vardır.
- * Oluşturulan grubun devamlılığı ve sürekliliği vardır.
- * Gruplar tutumlarını, davranışlarını ve değerlerini değiştirme hususunda etkilidirler.
- * Gruplar karar alma, müzakere etme, anlaşma ve pazarlık etme konusunda etkilidirler.
- * Gruplar sayesinde sosyal yaşamın sürekliliği, toplumun değişmesi ve gelişmesi sağlanır.
- * Kişiler grup içerisinde kendilerini daha güvende hissedebilirler.
- * Grup içerisinde kişilerin davranışları yalnız iken yapılan davranıştan daha farklıdır
- * Grupların gücü, üyelerin tek tek güçlerinin toplamından daha büyüktür.

DAVRANIŞ: İnsanların ve hayvanların gözlemlenebilen veya herhangi bir şekilde ölçülebilen hareketlerine davranış denmektedir.

Kültür: Toplumsal yapıya yön veren ve topluma bir kişilik kazandıran ortak davranışların kalıbına kültür denir. Kültür kişiler tarafından doğuştan kazanılan bir olgu değildir. Topluluklarda kişilere öğrenme yoluyla geçer. Kişiler yaşadıkları toplum ya da ortamda yaşanan davranışlar ve değerleri bünyesine yerleştirerek kültüre sahip olur. Bir nevi atalardan kalan mirastır.

Sosyalleşme: Bireyin biyolojik bir varlık olmaktan çıkıp içinde bulunduğu toplumun duygu, düşünce, inanç normları gibi özelliklerini kabul etmesi ve benimsemesi yoluyla sosyal bir varlık haline gelmesine denir.

YASADIŞI OLAYLARIN HAZIRLIK AŞAMALARI

Önderlerin Rolü: Grupta bulunan insanlar yönetme veya yönetilme duygularına sahiptir. Grup içerisindeki insanları en iyi etkileyenler lider konumuna geçer ve grubu istediği şekilde yönlendirirler.

Topluluğun büyümesi, sayıca çoğalma ve güçlenme aşaması: Yasa dışı olayın bu aşamasında lider ve grubun diğer üyeleri amaçlarını anlatıp çevresindeki insanlara duyurmaya çalışırlar. Böylelikle katılımı artırmaları ve kalabalıklaşarak güçlerini artırmaları amaçlanır.

Fikri Hazırlık Aşaması: Bu aşamada grup içerisindeki kışkırtıcılar, kendi fikirlerini toplum içerisinde yayarak bu fikirlerin tüm topluma ait olduğuna inandırmaya çalışırlar.

Kabarma ve Horozlanma Aşaması: Toplanan kalabalık ortamın etkisi ile kendi mantığının dışına çıkarak, lider ve etrafındakilerin etkisi ile kendini akıntıya kaptırır.

Çabuklaştırıcı Olay Aşaması: Hedeflenen asıl olayı çıkarmak amacıyla önceden küçük çaplı olaylar çıkartılarak kalabalığın etkilenmesi sağlanır.

Zorbalık Aşaması: Eylemle ilgisi olmayan yerlere kontrolsüzce saldırılmasıdır. Örneğin maç sonrası çıkan olaylarda maçla ilgisi olmayan işyeri ve bankaların camlarının kırılması gibi.

Yasadışı Topluluğun Büyümesini Önlemek İçin Uygulanacak Yöntemler:

- * Yasadışı topluluk büyümeden kişileri götürmek veya ayırıp uzaklaştırmak.
- * Yasadışı topluluğu, küçük birimlere bölerek, ayırmak.
- * Liderleri götürmek (Kuvvete başvurmadan yapılabilirse)
- * Yasadışı topluluğun dikkatini başka noktalara dağıtmak
- * Yasadışı topluluğu bulunduğu bölgede tecrit ederek yayılmasını, dışarıdan başkalarının katılmasını ve güçlenmesini önlemek.

güçlenmesini önlemek.

YASADIŞI OLAYLARI BAŞLATMA YÖNTEMLERİ:

* Yaygın propaganda yapmak (**Propaganda:** Belli bir konuyu başkalarına aktarıp benimsetme ve onların ilgisini çekme davranışıdır.)

- * Konuşma yapmak
- * Heyecan arttırmak
- * Eyleme geçiş

EYLEM BİÇİMLERİ:

Yasadışı olaylarda uygulanan eylem biçimleri, olayın bulunduğu bölge, katılan insanların meslekleri, dini veya siyasi inanışları, yer, zaman gibi sebeplere dayalı olarak değişken özelliğe sahiptir. Bunlardan bir kısmı şunlardır:

Hakaret Etme: Yasadışı olaylarda güvenlik güçlerini tahrik etmek amacıyla görevli güvenlik güçlerine karşı küfür, hakaret içerikli sözler sarf edilerek, onların kendilerine karşı şiddet kullanmasını sağlamaya çalışırlar. Böylece orada bulunan topluluğa veya kamuoyuna karşı eylemde haklı oldukları göstermeye çalışırlar.

Yazılı ve Sözlü Araçlarla Tahrik Etme: Gazete, pankart, bildiri, broşür, radyo, televizyon, megafon gibi araçlarla güvenlik görevlileri tahrik edilmeye çalışılır.

Yabancı Maddelerin Atılması: Güvenlik kuvvetlerini tahrik etme amacıyla yabancı cisimlerin atılmasıdır.

Civardaki Eşyaların Tahrip Edilmesi ve Yağma Yapılması: Olay yerindeki kamuya ait eşyalara (bank, otobüs durağı, telefon kulübesi, güvenlik kameraları, işyerlerinin camları vb) saldırılarak zarar verilir.

Patlayıcı Maddelerin Kullanılması: Kalabalık içerisinde panik oluşturmak amacıyla her türlü patlayıcı madde kullanılır.

Yangın Çıkarma Veya Kendini Yakma Girişimleri: Olay yerinde bulunan yanıcı maddeleri ateşe vermek suretiyle yangın çıkarma girişimleri gerçekleştirilir. Ayrıca kendisini veya çocukları benzin, gaz vb. dökerek yakma girişimleri denir.

Cenaze Kaçırma Veya Cenazelerde Olay Çıkarma: Mevcut olan cenazeyi istismar ederek olay çıkarılmaya veya cenazeyi kaçırmaya çalışılır.

Silah Kullanılması: Olayların daha da büyümesi amacıyla yönelik olarak özellikle güvenlik kuvvetlerine karşı ateşli silah kullanılır.

Patlayıcı Maddelerin Kullanılması: Havai fişek, Molotof, ses ve sis bombaları, el yapımı bombalar gibi patlayıcılar kullanılarak panik havası oluşturulur.

Eylem (Toplumsal Olay) Belirtileri:

- * Toplulukta heyecan yaratacak söylentilerin ve şikâyetlerin çoğalması,
- * Yakalama ve tutuklamalara karşı direnişin artması,
- * Kolluğa karşı güvensizliğin artması,
- * Broşür ve pankartlarla hakarete varan tehditler yapılması,
- * İsim belirtilerek tahrikler yapılması,
- * Saldırgan hareketlerin başlaması

EYLEM TAKTİKLERİ:

Dağılıyor Gibi Görünüp Tekrar Toplanma: Grubu oluşturan kişiler güvenlik kuvvetlerine dağıldıkları hissini vererek, başka bir bölgede tekrar toplanıp eylemlerini daha rahat yapmaya çalışırlar. Güvenlik kuvvetlerini dağıldıklarına ikna etmiş ve olay yerinden ayrılmalarını sağlayabilmişlerse tekrar aynı yerde toplanıp eylemi gerçekleştirebilirler.

Marş Söyleme, Bayrak ve Flamalarla Yürüyüşe Geçme: Marşlar, flamalar içeriği itibarıyla topluluğu hareketlendirerek cesaretlendirir. Bu durumda kolayca hedeflenen eylem gerçekleştirilir.

Kutsal Simgeleri Kullanma: Dini inançlar öne çıkarılarak güvenlik kuvvetlerini inançlarına düşman gibi gösterebilirler. Örneğin müdahale esnasında namaz kılınması ve güvenlik kuvvetlerinin inançlara saygı göstermediği intibaini yayarak taraftarlarını ateşleyebilirler.

Güvenlik Kuvvetlerini Kuşatma: Eylemci grup güvenlik kuvvetlerini zayıf gördüğünde etrafını çevirerek etkisiz hale geçirmeye çalışırlar.

Olay Yaratarak Dikkatleri Başka Yöne Çekme: Asıl eylem bölgesinin dışında farklı bir olay çıkararak güvenlik kuvvetlerinin dikkatini o tarafa çekip, asıl eylemi gerçekleştirmeye çalışırlar.

Kadın ve Çocukların ile Yaşlıların Kullanılması: Grup üyeleri güvenlik kuvvetlerinin kendilerine müdahalesini önlemek için yaşlılar, kadın ve çocukları ön plana çıkarırlar.

PANİK

Çok aşırı heyecan durumunda korkuyla beraber ortaya çıkan ve insanların düşünmeden ani hareket ederek buldukları durumdan biran önce kurtulmaya çalıştıkları davranış şekline **panik** denir”

Toplulukta panik sebepleri

* **Canının tehlikede olduğu hissi:** Tehlikenin mevcudiyeti hissedildiğinde panik başlar ve kalabalık olası tehlikeden kurtulmak için kaçmaya başlarlar.

* **Kendisine tuzak kurulduğu hissi:** Kalabalık tuzak kurulduğunu veya müdahalede bulunulacağını hissettiğinde panik başlar. Bu durumda tuzak kurulduğu hissedilen bölgenin aksi istikametine kaçış başlar.

* **Kaçışın sadece mümkün olduğu hissi:** Kaçmaktan başka çarenin kalmadığı, sadece kaçmakla bu durumdan kurtulabileceği inancı hakim olur.

* **Kaçışın tek bir noktadan olduğu hissi:** Kalabalıkta herkesin yöneldiği yönün kaçış için tek nokta olduğu hissi hakim olur. Ya da bir köşeye sıkıştırılıp kaçacak yer bırakılmayan kalabalıkta da panik oluşması kaçınılmazdır.

Panik Halindeki Topluluğun Hareket Tarzı

- * Kendilerini yönlendirecek bir lider ararlar
- * Topluluğun büyük çoğunluğun hareket ettiği yöne doğru hareket ederler.
- * Sesin en çok geldiği yöne doğru hareket ederler
- * Sadece kendilerini düşünürler, vicdani değerlere ve yasal yaptırımlara karşı duyarsızlardır.

Kalabalık: Birbirlerinden habersiz, belli bir amacı olmayan, aralarında iletişim ve etkileşim olmayan, lidersiz, tesadüfen bir araya gelen insan topluluklarına, insan yığınlarına kalabalık denir.

KALABALIĞIN ÇEŞİTLERİ:

1- Organize Olmayan Pasif Kalabalıklar: Tamamen tesadüfen bir araya gelmiş topluluklardır. Buradaki insanların ortak hiçbir amacı yoktur ve kısa süreliğine beraber olurlar. Güvenlik kuvvetleri bu tip kalabalıkları nazik davranmak suretiyle kolaylıkla ikna edebilirler. Çarşı, pazar alışveriş merkezi gibi yerlerde bulunan kalabalıkları buna örnek verebiliriz.

2- Organize Olmayan Aktif Kalabalıklar: Bir anda aniden çıkan olaylar neticesinde oluşur. Bu gruplar provoke edilebilir insanlardan oluşur. Sivas olaylarındaki kalabalıklar bu gruba örnek verilebilir. Ayrıca gösteri yapılan alanın yakınında bulunan karşıt görüşlü insanların oluşturduğu kalabalıklar da bu gruba girer. Karşıt görüşlü göstericilerin amacı ne olursa olsun bunlara müsamaha gösterilmemelidir.

3- Organize Olan Pasif Kalabalıklar: Özel bazı amaçlarla bir arada bulunan kalabalıklardır. Dini inanç nedeniyle bir araya gelen, sportif seyir amacıyla bir araya gelen veya her hangi bir etkinlik sebebiyle bir araya gelen kalabalıklar bu gruba girer.

4- Organize Olan Aktif Kalabalıklar: Miting, toplantı, grev, gösteri yürüyüşü gibi etkinliklerde bir araya gelen kalabalıklardır. Güvenlik kuvvetleri tarafından önemsenmesi gereken kalabalıklardır.

5- Rastgele veya Tesadüfi Kalabalık: Aralarında hiçbir bağ bulunmayan tamamen tesadüf sonucu bir araya gelmiş topluluklardır. Durakta otobüs bekleyen insanların oluşturduğu kalabalıklar bu gruba örnektir.

6- Seyirci veya Dinleyici Kalabalık: Aniden meydana gelen bir olay karşısında meraklarını gidermek için olayı seyreden insanların oluşturduğu kalabalıklardır. Spor ve sanatsal etkinlikler gibi ortak bir ilgi alanı bulunan insanların bir araya gelerek oluşturdukları topluluklar da dinleyici kalabalık grubuna girerler.

7- Saldırgan Kalabalık: Yasalara veya kurallara aykırı davranış biçimine meyilli insanların oluşturduğu kalabalıklardır. Bu kalabalıklar içerisine sızan kışkırtıcılar sayesinde saldırıya geçebilirler.

8- İlgiye Dayanan Kalabalık: Belli bir konuda ilgi duyanların oluşturduğu kalabalık türüdür. Şarkı, türkü söyleyen veya avlanma amacıyla bir araya gelmiş topluluklar bu gruba örnektir.

9- Kızgın Kalabalık: Aniden oluşan ve tepki verip etrafa şüursuzca zarar veren topluluk çeşididir. Belli bir amaca yönelik olarak liderleri izleyen, isyan eden durumundaki insanların oluşturduğu kalabalıktır.

PRATİK OLARAK ÖNLEME VE MÜDAHALE ESASLARI

1-Diyalog Kurma: Grupla iletişime geçilmeli, dertleri dinlenmelidir. Bu şekildeki davranış biçimi gerginlikleri, dolayısıyla çıkması muhtemel olayları önleyecektir. Güvenlik kuvvetlerinin ana görevinin olay çıkarmak değil, olayları önlemek olduğu unutulmamalıdır.

2-İkna Edici ve İnandırıcı Olma: Güvenlik kuvvetleri toplulukla yapılan konuşmalarda güven vermeli, inandırıcı ve ikna edici olmalıdır. Diyalog sırasında samimi olunmalıdır.

3-Provokasyona Gelmeme: Güvenlik kuvvetleri kışkırtıcı hareketlerden etkilenmemelidir.

4-Caydırıcılık: Güvenlik kuvvetleri topluluğa karşı güçlü ve müdahaleye hazır olduğu intibasını vermelidir. Bu durum topluluğu muhtemel olay çıkarma girişiminden alıkoymalıdır.

5-Tarafsız Olma: Güvenlik kuvvetleri guruba karşı düşmanca bir şekilde davranmamalıdır. Amaç kanunun belirlediği kuralları uygulayıp düzeni sağlamaktır. Tarafsızlığını her an korumalıdır.

6-Profesyonel Olma: Yapılan görevin gerekleri en iyi şekilde yapılmalıdır. Olay yeri çok iyi tahlil edilerek planlı ve programlı şekilde davranılmalıdır. Son çare olan zor kullanma yetkisi kullanılırken, bu yetkinin sınırı aşılmamalı ve bunun suç olduğu unutulmamalıdır.

TOPLUMSAL OLAYLARA MÜDAHALEDE TOPLU DÜZENLER

Ekibin Taktik Düzenleri:

1- Hat Düzeni: Ekibin bir bölgeye girişi kapama ve topluluğu birbirinden ayırma, sağa sola sevk etme düzenidir. Hat düzeninde hedeflenen amaçlar şunlardır:

- * Bina veya tesislere girişi engellemek, eylemcilere karşı korumak.
- * Her hangi bir yola eylemcilerin girmesini engellemek için yolu kapamak.
- * Dar alanları kapatmak.
- * Bir bölgeden eylemcileri ve toplulukları geriye iterek çıkarmak. (süpürmek)
- * İki grubu birbirinden ayırmak

2- Kama Düzeni: Bu düzen ekibin emniyetli ilerleme, grupları bölme, yol açma, provokatör ve suçluları yakalama amacı ile kullanılan düzendir.

3- Çember Düzeni: Bir kişinin veya eşyanın korunma altına alınması veya olay yerinden emniyetli bir şekilde uzaklaştırılması, göstericilerin kuşatılması ve topluluğa katılımların engellenmesi için kullanılır. Ayrıca yasa dışı eylem nedeniyle gözaltına alınması gereken toplulukların yakalanması amacıyla da kullanılan bir düzendir.

4-Kademeli Düzen: Hareket halindeki kalabalıkların yönünü değiştirmek amacıyla kullanılan düzendir.

GÖZ YAŞARTICI GAZLARIN ETKİLERİ:

1.Sinir sistemine: Baş ağrısı, baş dönmesi, huzursuzluk, halsizlik ve panik.

2.Göze etkileri: Yaş, ışığa duyarlılık, yanma.

3.Buruna etkileri: Kanama, yanma, batma hissi, akıntı.

4.Ağza etkileri: Ağızda acılık, aşırı tükürük ve salya ifrazı.

5.Göğse etkileri: Nefes darlığı, boğulma hissi, mide bulantısı

6.Deriye etkileri: Yanma ve batma hissi.

GÖZ YAŞARTICI GAZLARIN YAYILMA ŞEKİLLERİ:

a) Patlama şeklinde yayılma: Metal bir koruyucunun içinde bulunan gaz, patlamanın etkisiyle havaya yayılır. Bu yöntemde kimyasal gaz daha kısa sürede yayılır ve tekrar geriye, güvenlik güçlerine atılma ihtimali yoktur.

b) Yanma (duman) şeklinde yayılma: Göz yaşartıcı gazların yanması suretiyle teneffüs edilen havaya yayılır. Eylemciler tarafından geriye tekrar güvenlik güçlerine atılma ihtimali mevcuttur.

c) Sıkıştırılmış aerosol şeklinde yayılma: Göz yaşartıcı gazlar sıkıştırılıp, küçük zerrecikler haline dönüştürülmesi ve buharlaşmadan teneffüs edilen havada daha uzun süre kalması şeklinde yayılmasıdır.

d) Sisleme şeklinde yayılma: Göz yaşartıcı gaz atıldığı yerde eriyip çözülür, o yeri yoğun bir şekilde toz bulutu halinde kaplayarak etkisi altına alır.

Gaz Maskesi: Gözleri ve yüzü örterek kullanıcıyı kimyasal, biyolojik ve radyoaktif maddelerden koruyan sisteme gaz maskesi denir.

Göz Yaşartıcı Kimyasal Maddeler

1- CS Gazı: Sıklıkla kullanılan göz yaşartıcılardandır. Pudraya benzer beyaz kristal şeklindedir. Kullanıldığı yerde (20) ile (60) saniye arasında etkisi hissedilir şekilde ortaya çıkar.(10) ile (30) dakika içerisinde de etkisi kaybolur. Genel olarak gaz bombası atılan silahların fişekleri ve el gaz bombaları ile kullanılır.

2- OC (Biber Gazı): Güvenlik kuvvetlerinin en yaygın olarak kullandığı göz yaşartıcı gazdır. Şili biberinin kimyasal olarak işlenmesinden elde edildiği için biber gazı olarak adlandırılmıştır. Genellikle sprey olarak kullanılır ve (3) ile (15) saniye arasında etkisini gösterir. (15) ile (30) dakika içerisinde de etkisi kaybolur.

GÖZ YAŞARTICI KİMYASAL MADDELERİN KULLANILMASI SIRASINDA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR:

* Kamu düzeninin bozulmasına yönelik ciddi tehditler ile çevreye veya güvenlik güçlerine karşı fiili saldırıda bulunulmadıkça göz yaşartıcı kimyasal madde kullanılmamalıdır.

* Göz yaşartıcı gaz fişekleri insan vücudu hedef alınarak kullanılmamalıdır.

* Savunma amaçlı kullanılan mühimmat insan vücudunun baş ve boyun bölgesi hedef alınarak kesinlikle kullanılamaz.

* Direniş veya saldırıya son vermiş kişi veya gruplara karşı göz yaşartıcı gazlar kesinlikle kullanılmaz.

* Rüzgârın yönü ve hızı iyi hesaplanarak kullanılmalı, aksi takdirde güvenlik görevlilerinin etkilenmesi veya hedeflenen kitlenin etkilenmemesi söz konusu olabilir.

* Gaz maskesi bulundurulmalı, gaz kullanımı sırasında görevlilerce takılmalıdır.

* Gazdan etkileneceği düşünülen kalabalığın kaçış yolu önceden hesap edilmeli ve açık tutulmalıdır.

* Kullanılacak olan mühimmatın menzili bilinmeli, mevcut duruma uygun mühimmat kullanılmalıdır.

* Kalabalığın özellikleri ve büyüklüğü bilinmelidir.

* Olay yerinde mutlaka sağlık ekibi bulundurulmalıdır.

* Göz yaşartıcı gazlar kullanılmadan önce topluluk uyarılmalıdır.

* Yetkili amirin vereceği emirle kullanılmalıdır.

* Gaz kullanımı konusunda iyi eğitim görmüş personel tarafından kullanılmalıdır.

* Kalabalığın durumuna ve saldırganlığına göre doz ayarlanması iyi yapılmalıdır. Aşırı saldırgan gruplara karşı yüksek dozda, daha az saldırgan gruplara karşı daha az dozajda göz yaşartıcı gaz kullanılmalıdır.

* Kapalı alanlarda düşük dozajda gaz kullanılmalıdır.

* Fişek veya roketler insan vücuduna doğru atılmamalı, kişiler hedef alınmamalı, kalabalığın ortasına atılmamalıdır.

* Göz yaşartıcı spreyle, kişilere en az (1) metre mesafeden ve baş bölgesinin bir karış yukarısı hedef alınmak suretiyle daire çizilerek kullanılmalıdır.

GÖZ YAŞARTICI GAZLARA MARUZ KALANLARA KARŞI İLK YARDIM

* Kişi, temiz havaya çıkartılır, normal nefes almaya çalışılır.

* Gözler rüzgâra veya vantilatör gibi havalandırma cihazlarına karşı açık tutulur. Böylece gözlerin temizlenmesi hızlandırılmış olur.

* Varsa kontak lensler çıkartılır

* Burnu temizlemek için sümkürülür

* Bol soğuk su (ılığa yakın) ile ovuşturulmadan vücudun gaza maruz kısmı yıkanır. (%5 karbonatlı su daha faydalıdır) Ağız ve buruna su alınarak gargara yapılır. Eğer imkân varsa soğuğa yakın ılık suyla duş alınmalıdır.

* Terlemeyi önleyecek tedbir alınmalı, kişi fazla hareket ettirilmemelidir.

* Gazın bulaştığı yerlere krem, merhem, yağ, losyon, pudra vb. sürülmemelidir. Çünkü bu maddeler gaz partiküllerinin cilde yapışmasına ve etkisinin artmasına sebep olur.

* Gaz bulaşan giysiler çıkartılmalı

* Kişiyi psikolojik olarak rahatlatmak amacıyla konuşma yapılmalı

* 15-20 dakika içinde gazın etkisi geçmemişse, tıbbi destek alınmalı, beklenmeyen etki görüldüğünde şahıs derhal hastaneye götürülmelidir.

KİŞİ KORUMA

Kişi Koruma: Önemli kişinin (VIP) ikametgâh ve çalışma yerlerinde, yaya ve araçla gezilerinde fiziksel ve itibar düşürücü saldırılara karşı güvenliğinin koruma personeli, teknolojik cihazlar ve fiziki önlemler ile yirmi dört saat esasına göre sağlanması için alınan tedbirlere kişi koruma denir. (VIP: İngilizce bir kelimedir. Açılımı "Very Important Person" olup, Türkçe karşılığı "Çok Önemli Kişi" demektir.

KORUMA ŞEKİLLERİ

Koruma şekilleri korunan kişiye karşı mevcut olan tehdit seviyesine göre belirlenir.

a-Özel Koruma: Korunan kişinin yirmi dört saat esasına göre kesintisiz olarak her yerde korunması şeklinde yerine getirilen koruma şeklidir.

b-Yakın Koruma: Korunan kişiye ikameti dışında, kişiye refakat etmek sureti ile uygulanan koruma şeklidir. Refakat koruma olarak da adlandırılır.

c-Konut Koruma ve İşyeri Koruma (Bina ve Tesis Koruma): Korunan kişinin konut ve iş yerinde nokta tahsis etmek suretiyle yirmi dört saat kesintisiz uygulanan koruma şeklidir.

d- Çağrı üzerine koruma: Riskli durumlarda korunan kişinin koruma görevlilerini çağırması şeklinde uygulanır.

KİŞİ KORUMANIN AMACI:

* Bedensel bir zarardan, hayatını tehlikeye düşürecek durumlardan ve saldırılardan, kısaca vücut bütünlüğünü bozacak her türlü durumdan korumak. (suikast, silahlı-bıçaklı saldırı, ölüm tehditleri, rehin alma, kaçırma, sabotaj, trafik kazası)

* Rahatsız edici, utandırıcı, mahremiyetine karşı yapılacak sözlü saldırılardan korumak. (bağırarak, tükürmek, ayakkabı, yumurta, domates ve benzeri madde atmak)

* Toplum karşısında küçük düşürücü durumlardan, korumaktır.(elbisesinin kirlenmesi, yırtılması, sökülmesi, ayağının takılarak düşmesi, arabanın kapısına ayağın, elbisenin sıkışması, kafanın kapıya çarpması)

Suikast: Toplumda kargaşa çıkarmak ve devletin yabancı devletler karşısında güvenliğini tehlikeye düşürmek amacıyla devlet büyüklerine, siyasi ve askeri liderlere veya toplumca sevilen kişilere yöneltilen saldırılara suikast denir.

SUIKASTIN SAFHALARI:

* **Hedef seçimi:** Suikastın ilk safhasıdır. Bu aşamada suikastçılar amaçlara en uygun hedefi seçmeye çalışırlar.

* **Bilgi toplama (Keşif):** Suikast düzenlenecek kişi, kurum veya kuruluşlar, yani seçilen hedefler hakkında gerekli istihbari bilgilerin toplanması safhasıdır. Suikastçılar hedeflerinin kişisel bilgileri, yaşantısına ait tüm bilgiler, korunup korunmadıkları, korunuyorsa korumanın mahiyeti ve zafiyetleri gibi hususları öğrenmeye çalışırlar.

* **Planlama:** Hedefle ilgili gerekli bilgiler toplandıktan sonra, suikastın nasıl, kim veya kimler tarafından yapılacağı, suikast yapılacak yer, diğer malzemelerin tespiti gibi konuları en ince ayrıntılarıyla planlamasının yapıldığı safhadır.

* **Saldırı:** Suikastçı planda öngörüldüğü biçimde eylemi gerçekleştirir.

* **Kaçış:** Eylem gerçekleştirildikten sonra yine daha önce planlandığı gibi ve tespit edilen yerden kaçma safhasıdır.

Aktif Koruma Tedbiri: Yakın koruma hizmetleri sırasında uygulanır. Yakın kişi koruma hizmeti sırasında kişi her ortamda korunması gerektiğinden, koruma görevlilerinin her ihtimale karşı hazırlıklı olması gerekir. Her an tehlikeye açık olduğundan ve tehlikenin nereden geleceği belli olmadığından koruma personelinin işi daha zordur. Bu nedenle koruma personeli ile korunan kişi arasında çok kuvvetli bir bağ oluşması gereklidir. Koruma personeli ile korunan kişi, koruma tedbirleri ile ilgili bilgileri çok rahatlıkla paylaşabilmelidir.

Pasif Koruma Tedbiri: Bu tedbir çeşidinde tehlikenin ya da saldırının nereden ve nasıl gelebileceğini tahmin etmek çok daha kolaydır. Dolayısıyla pasif koruma tedbirleri sırasında olaya müdahale etmek de çok kolaydır. Daha çok tesis ve bina korumaları sırasında uygulanır.

1-Tam Koruma Mümkün Değildir: Ne kadar üst seviyede koruma tedbiri alınırsa alınsın, yine de tehlike var demektir. Yani yüzde yüz koruma yoktur. Koruma personeli bu durumu göz önünde bulundurarak her ihtimali değerlendirmeli, her an tetikte olmalıdır. Korumada asıl amaç önemli kişiyi korumaktır. Saldırgan veya suikastçıyı

yakalamak koruma görevlilerinin birincil amacı değildir. Koruma görevlileri korunan kişiye zarar gelmemesi için gerekirse olay yerinden kaçırılmalıdır.

2-Koruma Görevi Kesintisiz Yapılmalıdır: Korunan kişi nerede ise, hangi işle meşgulse koruma görevi her an devam etmelidir. Bazen korunan kişiler koruma görevlisinin ikazlarına rağmen kendisini riske atacak davranışlar sergileyebilirler. Bu gibi durumlarda bile koruma hizmetlerinde gevşeme olmamalıdır. Özellikle korunan kişiyle aradaki iletişim mutlaka sağlanmalıdır.

3- Koruma Planları: Yakın koruma hizmetinin ne şekilde yürütüleceğine dair önceden koruma planları yapılmalıdır. Koruma planları hazırlanırken şu hususlara yer verilmelidir:

* Korunan kişinin özellikleri, alışkanlıkları, hastalık gibi özel durumları bilinmeli bunlar planlamaya dahil edilmelidir.

* Korumada her acil durumlar için planlar yapılmalıdır. Herhangi bir saldırı olursa, korunan kişiyi saldırıdan koruma ve kaçırma, alternatif ulaşım yolları, rahatsızlık, hastalık durumlarında en yakın sağlık kuruluşuna en kısa yoldan götürme, trafik kazalarında hareket tarzı gibi karşılaşma ihtimali olan olaylar ve hareket tarzı koruma planlarında bulunmalıdır.

* Acil durumlarda ilgili kurum ve kuruluşların yerleri, telefonları temas kurulacak yetkililerin telefonları bilinmelidir. Planlardan her koruma personelinin bilgisi olmalıdır.

* Alınacak koruma tedbirleri caydırıcı nitelikte olmalıdır.

* Her türlü saldırı ihtimaline karşı kaçış istikameti belirlenmeli ve güvenli yer hazır tutulmalıdır.

* Önemli kişiye (VIP) koruma esasları anlatılmalı ve bilmesi sağlanmalıdır.

4-Koruma Esnek Olmalıdır: Koruma tedbirleri belli bir kalıpta olmamalıdır. Durumun gerektirdiği anda tedbirler ona göre şekillenmelidir.

YAKIN KORUMA EKİBİNİ OLUŞTURAN UNSURLAR:

* Koruma Amiri

* Ekip Amiri

* Koruma görevlileri

* Ekip şoförleri

KORUMA PERSONELİNİN ÖZELLİKLERİ VE GÖREVLERİ:

* Akıcı ve düzgün bir dille konuşmalı, kendini iyi ifade edebilmelidir.

* Sağlık yönünden herhangi bir problemi bulunmamalı, özellikle fiziki yönden aniden ortaya çıkabilecek tehlikelere karşı atik, kıvrak ve fiziki kondisyonu yüksek olmalıdır.

* Koruma Personeli seçilirken 25 ile 40 yaşları arasında olması tercih edilmelidir. Bu yaşlar arasındaki personel hem bilgi ve beceri yönünden olgun ve deneyimli, hem de fiziki yönden atik ve çabukluğunu kaybetmemiştir.

* Yerine getireceği görevin bilincinde olmalı, kendi sorumluluk alanlarını iyi bilmeli ve işini sevmelidir.

* Genel koruma prensipleri, protokol ve görgü kuralları, saldırı ve sabotaj konuları, ilk yardım, silah bilgisi ve atış, teknolojik güvenlik cihazları, yakın boğuşma teknikleri gibi konularda mutlaka eğitim almalıdır.

* İtaat ve disiplin anlayışı tam olmalı, sabırlı olmalı, arkadaşlarıyla dayanışma ve işbirliği içinde olmalıdır.

* Ketum olmalıdır.

* Görevini yerine getirirken tavır ve hareketleri ile önemli kişinin beğenisini kazanmalı ve utandırıcı ve küçük düşürücü hareketlerden kaçınmalıdır.

* Her türlü haberleşme, ulaştırma vasıtalarını iyi bilmeli ve kullanmalıdır.

* Araçla veya yaya olarak yapılan koruma görevlerinde verilen emir ve görevleri eksiksiz olarak yerine getirmelidir.

* Görev sırasında hareketli ortamlarda riskli görülen noktaları derhal kapamalıdır.

* Silah, şarjör ve diğer teçhizatlarını uygun bir şekilde taşımalıdır.

* Şık ve temiz giyinmelidir. Birden fazla görevliler için aynı tip ve korumaya uygun elbiseler tercih edilmelidir.

* Koruma görevlisi görev sırasında baktığı yerin anlaşılması, topluluktaki kişilerle direk göz temasında bulunmamak, korumanın ciddiyetini ve vakarını etraftakilere göstermek amacıyla güneş gözlüğü takmalıdır.

ÖNCÜ İSTİHBARAT ÇALIŞMASI

Önemli kişinin (VIP) programlı veya programsız olarak gideceği güzergâhlara ve yerlere, makul bir süre önceden giderek; incelemek, krokilerini çıkarmak, koruma planlarını yapmak, alınacak güvenlik tedbirleri ile ilgili mahalli güvenlik kuvvetleri ile koordinasyon sağlamak, konvoy ve koruma düzenlerini belirlemek ve gerekli emniyet tedbirlerini almak-aldırmak amacıyla yapılan çalışmaya denir. Öncü İstihbarat Çalışmasının amacı VIP in gideceği yer ve güzergâh üzerinde güvenli bir alan oluşturarak önemli kişiye yönelik riski ortadan kaldırmak veya minimuma indirmektir. Öncü istihbarat çalışması korunan kişinin ve gidilecek yerin özelliğine göre aylar önce, günler önce, birkaç gün önce veya birkaç saat önce yapılabilir. Bu tehdit seviyesine göre belirlenir.

HASSAS BÖLGELER (BOĞMA NOKTALARI):

Önemli kişinin (VIP) gideceği güzergâh üzerinde geçmek mecburiyetinde olduğu, alternatifi olmayan ve saldırıya elverişli bölgelerdir. Bu yerler **riskli bölgeler** olarak da adlandırılabilir. Boğma noktalarına şu yerleri örnek olarak verebiliriz:

- * İkametgâh ve işyeri giriş-çıkışları
- * Araca biniş-iniş yerleri
- * Kavşaklar ve trafik ışıklarının olduğu yerler
- * Trafiğin yoğun olduğu bölgeler ile yol çalışmalarının yapıldığı yerler
- * İssiz yerler ve kırsal bölgeler
- * Hemzemin geçitler, tüneller ve köprüler
- * Yüksek binalar

*** NORMAL VE HAREKETLİ (YÜRÜYEN) MERDİVENLERDE KORUMA:**

* Korunan kişiler genelde dikkatsiz olurlar ve yakın çevreleri ile ilgili değildir. Merdivenleri inerken ya da çıkarken bu dikkatsizlikleri nedeniyle ayağı takılıp tökezleyebilir, hatta düşebilir. Bu riskler konusunda koruma personeli duyarlı ve bu ihtimale hazırlıklı olmalıdır.

* Birkaç kat merdiven çıkılıyorsa, koridor başları, merdiven başları ve dönüş kısımları titizlikle kontrol edilmelidir. İmkân varsa bir personel önden bu yerlere gönderilip, önceden kontrol edilmelidir.

* Yakın koruma görevlileri, merdivenlerde yürüyüş sırasında korunan kişinin sürekli önünde ve arkasında bulunmalıdır. Her iki tarafı kontrol altında bulundurulmalıdır.

* Bilinmeyen ortama girildiğinde muhtemel olan tehlike ile ilk önce koruma personeli karşılaşmalıdır.

* Yürüyen merdivenlerde korunan kişinin bir basamak önünde ve arkasında koruma personeli bulunmalı, 360 derece koruma sağlanmalıdır.

* Merdivenlerden yürürken korunan kişi her yönden en az riskli bölge olan duvar kısmına yakın bölgeden yürütülmelidir.

* Merdivenler her iki yöne (iniş-çıkış) çalışıyorsa karşı merdivene de personel görevlendirilmelidir.

* Hem yürüyen hem de normal merdivenin birlikte bulunduğu yerlerde, korunan kişinin kullandığı merdivenin haricinde diğer merdiven de bir personelle kontrol altında bulundurulmalıdır.

* İki yönlü merdivenlerde tehdit seviyesine göre inişlerde ve çıkışlarda gerekirse merdivenin diğer başına bir görevli konularak başka kişilerin gelişi engellenmelidir.

*** ASANSÖRDE KORUMA:**

* Asansörler korunan kişi binmeden önce koruma görevlilerince kontrol edilmeli, sık kullanılan ve az kapasiteli asansör ise anahtarı alınmalıdır. Korunan kişi asansörün yanına geldiğinde beklemek zorunda bırakılmamalıdır.

* Kontrol yapıldıktan sonra koruma amiri ile birlikte korunan kişi binmelidir.

* Eğer asansörde başkaları varsa korunan kişi duvar tarafında, korumalar kapı tarafında durmalıdır.

* Diğer şahıslar rahatsız edilmeden korunan kişi ile arasına koruma personeli girmelidir.

* Tüm koruma görevlileri asansöre bindikten sonra asansör hareket ettirilmeli, inerken de önce koruma görevlileri asansörden inmeli, çevreyi kontrol ettikten sonra korunan kişi inmelidir.

* Asansör camlı ise, cam tarafına koruma personeli konulmalıdır.

* Asansörün taşıma kapasitesinden eksik sayıda kişinin binmesi sağlanmalıdır.

KORUMA (GÜVENLİK) ÇEMBERLERİ

Koruma çemberleri korunan kişinin tehdit seviyesine, maddi imkânlarla bağlı olarak koruma hizmetinin her alanında tedbirlerden oluşturulan halkalardır. Normal şartlarda bu halkalar **dış, orta ve iç halka** olmak üzere üç halkadan oluşur. Bu çemberlerin en önemlisi **iç halka'** dır. İç halka korunan kişinin yakın korumaları tarafından oluşturulan en güvenli halkadır. İç halka korunan kişinin izin verdiği yakınındaki insanlar ile güvenlik kontrollerinden geçmiş, tehlike tehdit oluşturmayan kişilerin girmesine izin verilen alandır. İç halkanın dışında tehdit seviyesine, personel sayısına ve maddi imkânlarla bağlı olarak birden fazla güvenlik halkası oluşturulabilir. Bunların en dış kısmında olanına **dış halka** denir.

SALDIRI ANINDA KORUMA PERSONELİNİN DAVRANIŞ BİÇİMLERİ

* Herhangi bir saldırı söz konusu olduğunda korunan kişinin vücut bütünlüğünü korumak koruma görevlisinin ana görevidir. Saldırganın yakalanması koruma görevlisinin görevi değildir. O görev, mahalli kolluk görevlilerindir. Koruma görevi sırasında korunan kişinin herhangi bir zarara uğraması söz konusu olursa yapılan görevin hiçbir anlamı kalmaz. Korunan kişiye zarar verenler yakalansa veya zarar görse bile eylemciler amaçlarına ulaşmış olduklarından görev başarısız olmuş olur ve bu koruma görevi için en istenmeyen durumdur.

* İkinci husus koruma görevlilerinin kendi can güvenliğini sağlamasıdır.

* Koruma görevi sırasında tehlikenin nereden geleceğini tahmin etmek zordur. Bu nedenle koruma personelinin hareket halinde iken çevrenin çok iyi gözlemlenmesi gereklidir. Bu yapılmadan yaklaşan tehlikeyi görmek mümkün olmaz.

* Tehlikeyi fark edip, tanımak, değerlendirmek ve ani karar vermek çok önemlidir. Koruma görevlisinin yaklaşan kişinin bir tehlike oluşturup oluşturmadığını bilmesi ve bu tehlike karşısında nasıl tepki vereceğini bilmesi gerekir.

* Koruma görevlileri saldırı anında kısa bir şok yaşarlar. Şok durumu ne kadar uzun sürerse koruma görevlileri ve korunan kişinin zarar görme ihtimali artar. Bu sebeple koruma görevlileri görev öncesi muhtemel saldırı ihtimallerine karşı müdahale tekniklerini belirlemeli, saldırı anındaki şok durumunun süresini olabildiğince kısaltmalıdır.

* Tehlike veya saldırıyı ilk fark eden koruma görevlisi hemen müdahale etmeli, aynı zamanda diğer ekip personeline haber vermelidir. Bunu değişik metotlarla yapabilir. (Bağırarak, telsizle anons ederek vb.)

* Korunan kişiye karşı her yönden gelecek tehlikelere karşı 360 derece kapatma yapılmalıdır. Bu durumda saldırganların hedefine ulaşması engellendiği gibi, koruma personeline de zaman kazandırılmış olur.

* Korunan kişi daha önce koruma planlarında belirlenmiş en güvenli bölgeye en kısa sürede kaçırılmalıdır. Kaçırma istikameti saldırının geldiği yönün haricindeki diğer yönler olmalıdır. Eğer müsaitse en güvenli yön saldırının ters istikametidir.

* Korunan kişiyi kaçırırken fazla hırpalamadan ve zarar vermeden kaçırma işleminin gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır. Bu görev genel olarak korumadan sorumlu personelindir. (Koruma Amiri)F

* Koruma görevlileri tarafından saldırının ardından ikinci, üçüncü saldırının gerçekleştirilebileceği ihtimali unutmamalı ve buna göre tedbir alınmalıdır.

* Ani gelişen saldırılarda (örneğin silahlı saldırılar) korunan kişiyi daha önce belirlenmiş güvenli yerlere kaçırmak yerine duvar arkaları, araçların lastik kısımları, çelik kapıların arkaları gibi yerler değerlendirilmelidir.

* Silah kullanma şartları oluştuğunda koruma görevlileri silah kullanmakta tereddüt göstermeden silah kullanılmalıdır. Ancak silah kullanılacak saldırgana mümkün olduğunca az zarar verilerek etkisiz hale getirilmesi gerektiği unutulmamalıdır.

SAAT YÖNTEMİ İLE AÇI TESPİTİ:

Önemli kişinin büyük bir saat üzerinde yürüdüğü göz önünde bulundurularak açı tespiti yapılır. Gerek yaya, gerekse araçla önemli kişinin hareketin ön yönü daima 12'dir. Tehdit ya da tehlikenin fark edildiği yönü belirtmek için saat üzerindeki rakamlar kullanılır. Örneğin; Saat 9'da silahlı saldırı, saat 11'deki binaya gidilecek vb.

ETKİLİ İLETİŞİM

İLETİŞİM: İnsanların karşılıklı olarak bilgi alışverişine iletişim denir.

İletişimin amaçları:

- * Var olmak
- * Haberleşmek
- * Paylaşmak
- * Etkilemek ve yönlendirmek

İLETİŞİM TÜRLERİ

1-Kişi içi iletişim:

İki ayrı insanın birbiriyle gerçekleştirdikleri iletişim gibi, bir tek insan da kendi kendine benzeri bir iletişim gerçekleştirebilir.

2-Kişiler arası iletişim:

Kaynağını ve hedefini insanları oluşturduğu, en az iki kişi arasında yüz yüze gerçekleşen iletişim şeklidir. Bu tip iletişimde kişiler birbirlerinden sürekli geri bildirim alırlar. Bu sırada taraflar aynı fiziksel ortamda bulunurlar.

Dil ile iletişim ve ötesi: Kişilerin karşılıklı olarak konuşmalarına dil ile iletişim denir.

Yüz İfadesi Ve Beden dili (Vücut Hareketleri): Özellikle sözsüz iletişimde yüzdeki ifadeler, göz temasları, vücut hareketleri, duruş şekilleri, el hareketleri çok önemlidir.

Vücut Teması: Kişiler iletişim sırasında birtakım vücut temasları ile karşısındakine değişik mesajlar verirler. Örneğin el öpmek karşıdaki kişinin büyüklüğüne saygı gösterilmesidir. El sıkışma selamlaşma ve eşitlik ifadesidir.

Mekân Kullanımı: Kişiler iletişim sırasında karşısındaki ile arasında boş alanlar, mekanlar bırakarak karşısındakilere değişik mesajlar verirler. Yakın durulunca samimiyet, uzak durulunca soğukluk mesajı verilmiş olur.

3-Örgüt içi iletişim:

Örgüt içinde görev alan kişilerin kendi aralarında yaptıkları iletişim şeklidir.

Örgütlerde Gerçekleşen İletişim Türleri

* **Yatay İletişim:** Örgüt içindeki aynı örgütsel düzeydeki kişi ve bireyler arasındaki iletişim türüdür.

* **Dikey İletişim:** Örgütteki ast ve üstler arasında gerçekleşen iletişimdir.

* **Çapraz İletişim:** Örgüt içindeki bireylerin emir komuta zincirinin dışına çıkmaları suretiyle gerçekleştirdikleri iletişim şeklidir.

* **Tek Yönlü İletişim (Enformasyon):** Mevcut bir iletişimde geri-bildirim (feedback) yapılmıyorsa iletişim tek yönlüdür.

* **Çift Yönlü İletişim (Komünikasyon):** Mevcut bir iletişimde geri-bildirim (feedback) yapılıyorsa bu iletişim çift yönlüdür.

4-Kitle iletişimi:

Bir takım bilgilerin sembollerin, bir takım hedefler tarafından üretilmesi geniş insan topluluklarına iletilmesi ve bu insanlar tarafından yorumlanması sürecine kitle iletişimi denir. Kaynak ve hedef arasındaki kanallara ise kitle iletişim araçları denir. Radyo, tv, gazete, dergi, internet vb.

İletişimin Temel Öğeleri (Uysurları)

1- **Kaynak (Verici) :** İletişimi başlatan, bilgi, duygu ve düşüncelerini aktarma girişiminde bulunan kişi veya kuruma iletişimin kaynağı (verici) diyebiliriz.

2- **Alıcı (Hedef) :** İletişimde kaynağın (vericinin) mesajını ulaştırmak istediği kişi, kurum ya da topluluklara alıcı denir.

3- **Mesaj (İleti-haber):** Bir iletişim sürecinde iletişim malzemesi olan fikirlerdir. Duygu ve düşüncenin kaynak tarafından kodlanarak sözlü, sözsüz veya yazılı olarak alıcı kişiye ulaşmasını sağlayan sembollerdir. Özetle kaynak tarafından alıcıya iletilmek istenen konudur.

4- **Kanal:** Kaynak tarafından mesajın alıcıya iletilmesini sağlayan araç, gereç ve yöntemlerdir. Örnek olarak telefon, telsiz, gazete televizyon vb.

5- **Geribildirim (Dönüt) :** Alıcının kaynaktan aldığı mesajı çözerek değerlendirdikten sonra yeni bir mesaj kodlamak suretiyle kaynağa geri gönderme ve kaynağa ulaşması sürecine denir. Kaynaktan gelen mesaja alıcının gösterdiği tepkinin tekrar kaynağa ulaşması sürecidir.

Yansıma: İletişimde alıcının kaynağa mesajı algıladığını ve anlayıp anlamadığını belirtmesine yansıma denir.

Kodlama: Kaynak tarafından alıcıya gönderilmek istenen bilginin iletiye dönüştürülmesidir. Sözlerle olabileceği gibi bazı el, kol hareketleri, beden dili ifadeleriyle de kodlama gerçekleştirilebilir. Örneğin, Trafik esnasında, trafik polisinin elini kaldırarak sürücülere dur işareti yapması bir kodlamadır.

Kod Açma: Kaynak tarafından kodlanarak gönderilen mesajın alıcı tarafından anlamlandırılmasıdır. Örneğin, sürücülerin trafik polisinin dur el işaretini algılayıp durması kod açmadır.

Gürültü: İletişim sürecini olumsuz etkileyen, gönderilen iletilerin alıcı tarafından yanlış anlaşılmasına neden olan unsurdur.

Etkin Bir İletişimin Önündeki Engeller:

- * Korkular
- * Ön kabuller (Önyargılar)
- * Duyarsızlık
- * Alınganlık
- * Benmerkezcilik (Bencilik)
- * Kararsızlık
- * İsim Takmak, karşıdakiyle alay etmek, dalga geçmek
- * Kutuplaşma
- * Normalden fazla (aşırı) fedakârlıkta bulunma
- * Değiştirme gayreti

Yukarıdaki maddelerin yanı sıra, kişilik farklılıkları, eğitim farklılıkları, dil farklılıkları, sosyal-kültürel çevre farklılıkları, ihtiyaçlar gibi faktörler etkili iletişimin gerçekleşmesini zorlaştırmaktadır.

İLETİŞİMİN TEMEL BECERİLERİ

- **Karşımızdakini dinlemek (Etkin dinlemek)**
- **Kendini Tanımak**
- **Kendini Açmak ve kendini doğru ifade etmek**

Etkin Dinleme: Karşıdaki kişinin duygularını anlayabilmek, tanımlayabilmek, onlara zamanında yanıt verebilmek ve onları tekrarlayıp konuşanın onayını almaktır. İletişim çatışmalarının çoğu karşıdaki kişinin göndermiş olduğu mesajı doğru olarak algılayamamaktan kaynaklanır. Mesaj doğru olarak anlaşılırsa ve doğru olarak çözümlenirse hedefine ulaşır. Mesaj önyargılardan uzak dinlenmelidir.

Etkin Dinlemenin Önündeki Engeller

1. Konuşmaya Aşırı Değer Vermek
2. Bir Konuda Odaklanamamak
3. Zihinsel Yorgunluk Yaşamak
4. Kişisel Duygu Yükünü Taşımak
5. Kendisiyle Meşgul Olmak

DİNLEME TÜRLERİ:

- **Görünüşte Dinleme:** Dinlememek sadece dinliyormuş gibi yapmaktır.
- **Seçerek/Seçici Dinleme:** Bu dinleme türü algıda seçicilikle ilgilidir. Kişinin dikkatini seçen bilgileri dinlemesidir.
- **Saplantılı Dinleme:** Karşısındaki kişinin tam olarak ne demek istediğini umursamadan kendi duymak istediklerini duymasidir.
- **Savunucu Dinleme:** Kişinin duyduğu şeyleri kendisine yönelik eleştiri olarak algılayarak savunmaya geçmesidir.
- **Tuzak Kurucu Dinleme:** kişinin kendisine anlatılan bilgileri karşısındaki kişiyi zor ve gülünç duruma düşürmek için dinlemesi ve kullanmasıdır.
- **Yüzeysel Dinleme:** kişinin dinlediği kelimelerin yüzeyinde kalarak, altta yatan gerçek anlama ulaşamaz.
- **Edilgin Dinleme:** Dinleyicinin söylenen her şeyi dinlemesi ama tamamen pasifte kalmasıdır.
- **Etkin Dinleme (Katılımlı/Aktif Dinleme):** Dinleyicinin, konuşmacıyı ilgili bir şekilde dinlemesidir.

Etkin Dinleme için İpuçları: Göz teması sağlayın, Yargılayıcı olmayın, empati kurarak dinleyin, gereğinden fazla konuşmayın, gerektiğinde soru sorun ve beden dili ifadeleriyle dinlediğini belli edin.

BEDEN DİLİ: (SÖZSÜZ İLETİŞİM)

İnsanların aralarındaki iletişimi en üst seviyeye çıkarmaları için beden dilini çok iyi kullanmaları gerekir. Mesajın alıcıya ulaşma kanallarından olan söz % 10, ses %30, beden dili ise % 60 oranında rol oynar.

Göz İlişkisi: . Beden dilinde en önemli organ gözlerdir. Karşıdaki insanları rahatsız etmeyecek ölçüde, ancak mümkün olduğu kadar çok göz ilişkisi kurulması beden dilinde önemli rol oynar.

Yüz İfadesi: İletişim sırasında kişilerin yüzüne bakıldığında, o kişinin duygu ve düşünceleri kısmen anlaşılabilir. Sıcak ve dostça gülümsemeler iletişimin devam etmesine, surat asma, somurtma gibi yüz ifadeleri de iletişimin sona ermesine işaret eder.

Baş Hareketleri: Karşıdaki insanla konuşurken, ara sıra başın hafifçe aşağı yukarı hareket ettirilmesi, karşıdakinin dinlendiğini ve anlaşıldığını ifade eder. Karşıdaki kişinin söylediklerini kabul edip etmemek önemli değildir, ancak, konuşan kişiye "anlaşıldım" duygusunu yaşatmak gerekir.

Jestler: İletişime etki eden vücut hareketleridir. Ellerin cepte tutulması, kolların kavuşturulması, ellerle ağzın örtülmesi iletişimi olumsuz yönde etkiler.

Beden Duruşu: İletişim ayakta sürdürülüyorsa dik durulmalı, oturarak sürdürülüyorsa sandalye veya koltuk tam olarak doldurulmalı ve arkaya yaslanılmalıdır. Sandalye veya koltuğun ucunda oturmak memnuniyetsizliği, hoşnutsuzluğu; tam olarak doldurulup rahat bir oturuş ise memnuniyeti ifade eder.

Mekân Kullanımı: İletişim sırasında insanlarla olan uzaklık ayarlanarak, onlara yakın veya uzak olduğu mesajı verilir.

***Mahrem alan:** 0-35 cm. Sadece eş ve sevgili gibi çok yakınlar girebilir.

***Kişisel alan:** 40-80 cm. Kişinin çok yakınlarının girmesine izin verdiği şahsi mesafedir.

***Sosyal alan:** 80 cm- 2 m. Resmi ilişkilerin sürdürüldüğü bölgedir.

***Genel alan:** 2 m. Ve daha fazla Paylaşımın zorunlu olduğu tanınmayan kişilerle olan mesafedir.

Davranış: İnsanların ve hayvanların gözlemlenebilen veya herhangi bir şekilde ölçülebilen hareketlerine davranış denir.

Bedensel Temas: Tokalaşma, el öpülmesi gibi bedensel temaslar, karşıdakine verilen önemin ve saygının göstergesidir.

Olumlu bir İmaj için,

BEN DİLİ

- * Davranışa yöneliktir
- * Alıcıya mesajı veren ile ilgili bilgi söyler
- * Benlik saygısına olumlu katkısı vardır

- * Gönderende yardım isteği doğurur
- * Atılgan insanlar yaratır

SEN DİLİ

- * Kişiyeye yöneliktir
- * Kişiyeye kendi ile ilgili bir şeyler söyler
- * Benlik Saygısını zedeler ya da tümünden yok eder
- * Öfke ve nefret duyguları oluşturur
- * Çekingen ya da saldırgan insanlar yaratır

ELEŞTİRİ SANATI

- * Eleştirilen davranışı eleştiren kişinin yapmamış olması gerekir.
- * Eleştiri hakaret unsurları içermemelidir.
- * Genellemelerden sakınılmalı
- * Eleştirinin yapılacağı yer ve mekân iyi seçilmelidir.
- * Eleştiri yapılacak kişinin duygusal zamanı ayarlanmalıdır.

EMPATİ:

Empati, bir insanın, kendisini karşısındaki insanın yerine koyarak onun duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlaması” şeklinde tanımlanabilir.

SEMPATİ:

Bir başkası için olumlu duygular beslemek, o insanın sahip olduğu duygu ve düşüncelerin aynısına sahip olmak demektir. Birisine sempati duyuyorsak onunla birlikte acı çeker ya da seviniriz.

EMPATİNİN SEMPATİDEN FARKLILIĞI:

Bir insana sempati duymak, o insanın sahip olduğu duygu ve düşüncelerin aynısına sahip olmak demektir. Bir kişiyeye sempati duymak demek, onun çektiği acıyı çekmek, onunla birlikte sevinmek demektir. Sempatide yandaş olmak esastır. Empatide ise aynı duygu ve görüşleri paylaşmamız gerekmez. Sadece anlamaya çalışırız. Anlamak ile hak vermek farklı şeylerdir. Empatide anlamak sempatide hak vermek esastır.

MOTİVASYON: Kişilerin bir işi yapmak için içlerinde duydukları güçlü isteğe motivasyon denir.

PROBLEM ÇÖZME VE YOLLARI:

Mevcut problemin tanımlanması (ne olduğunun tespit edilmesi), problemin kendisine ve çözümüne ilişkin bilgilerin toplanması, en uygun çözüm yolunun uygulamaya konulması ve sonucunun değerlendirilmesine **problem çözme** diyoruz.

Problem Çözmenin Aşamaları:

- * Problemin tam anlamıyla ne olduğunun anlaşılması, tanımlanması.
- * Problemi çözme sırasında yardıma ihtiyaç hissedilip hissedilmediğinin tespiti.
- * Farklı çözüm yollarının belirlenmesi.
- * Belirlenen çözüm yollarının muhtemel sonuçlarının değerlendirilmesi.
- * Kararın verilmesi.
- * Kararın uygulamaya konulması.

Bir başka deyişle problem çözmenin dört aşaması vardır:

- 1- **Tanım:** Problemin tam olarak tanımlanması.
- 2- **Üretme:** Yardıma ihtiyacın olup olmadığının belirlenmesi ve çözüm yollarının belirlenmesi.
- 3- **Kuluçka:** Çözüm yollarının muhtemel sonuçlarının düşünülerek kararın verilmesi.
- 4- **Değerlendirme:** Kararın uygulanması ve sonuçların değerlendirilmesi.

STRES

Stres basit bir anlatımla bir insanın dayanamayacağı kadar ağır bir baskı altında zorlanmasıdır. Stres durumlarını bir türlü dış ya da iç etkenlerle vücudun iç dengesinin bozulması olarak da ifade edebiliriz. Stres belirli derecede olursa başarıya teşvik eder, ancak aşırı stres kontrol edilemezse iş performansı düşer sosyal ilişkiler ve sağlığı olumsuz etkiler.

Stresin Sebepleri

Motivasyonun Etkileri: Kişilerin (bireylerin) hayatlarını devam ettirebilmeleri için gidermeleri gereken biyolojik ve psikolojik ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçlardan bir kısmının eksilmesi halinde kişi uyarılır ve harekete geçer. Stres ve motivasyon karşılıklı ilişki içindedir. Motivasyon olduğu yerde stres düşer, stres olduğu yerde de motivasyon olmaz.

Fiziksel ve Duygusal Nedenler: Fiziksel stres sebepleri kişilerin vücudunu etkileyen faktörlerdir.(Dışsal faktörler) Bunlara hastalığın kişi üzerindeki olumsuz etkileri, kişilerin çalıştığı ortamın aşırı sıcak veya soğuk olması veya gürültülü olmasını örnek verebiliriz. Strese sebep olan bu etkenler vücudunun dengesini bozar ve kişiyi endişeye iter

Bireysel Nedenler: Kişinin iş dışında yaşadığı sorunlar, kazandığı deneyimler onun işine etki eder. Kişisel yaşamla ilgili evlilik, çocuk, ekonomik sorunlar, ölüm, boşanma, hastalık, uykusuzluk vb. olayları örnek verebiliriz.

Çevresel Faktörler: Ülke genelindeki ekonomik belirsizlikler, teknolojik ve politik belirsizlikler vb. olayları örnek verebiliriz.

Stresle Başa Çıkmanın Yolları:

- Öncelikle sizde strese neden olan durumları tespit edin.
- Mutlaka kendinize zaman ayırın. Zaten bu durumu fark etmek için bile olsa, zaman ayırmanız gerekir.
- Mutlaka yürüyüş ve egzersiz yapın.
- Hobilerle uğraşmak kişiyi streslere karşı oldukça korur. Hobi edinin.
- Hayır demeyi öğrenin ve deneyin.

Stresle başa çıkmanın etkili yollarından biri de etrafımızdaki insanlar, bizden yapmak istemediğimiz bir şey istediğinde hayır diyebilmektir. Peki bizler neden hayır diyemiyoruz?

Neden hayır diyemiyoruz?

- İnsanları kırmamak için,
- İnsanların bizi kırmaması için,
- Kaybetme korkusu yaşadığımız için,
- Takdir edilme arzusu duyduğumuz için,
- Suçluluk duygusu yaşamamak için.

Neden Hayır Demeliyiz?

- Kırılmamak için,
- Kendimize olan saygımızı yitirmemek için,
- Aşırı fedakarlık yapmamak için,
- Kendi kişiliğimizin zarar görmemesi için,
- Haklarımızı korumak için.

TEMEL İLK YARDIM

İLK YARDIM: Herhangi bir kaza veya yaşamı tehlikeye düşüren bir durumda, sağlık görevlilerinin yardımı sağlanıncaya kadar, hayatın kurtarılması ya da durumun kötüye gitmesini önleyebilmek amacı ile olay yerinde, tıbbi araç gereç aranmaksızın, mevcut araç ve gereçlerle yapılan ilaçsız uygulamalardır.

ACİL TEDAVİ: Acil tedavi ünitelerinde, hasta veya yaralılara doktor ve sağlık personeli tarafından yapılan tıbbi müdahalelerdir. İlk yardım ve Acil Tedavi Arasındaki fark acil tedavide ehil kişilerce ve donanımla müdahalenin yapılması, ilk yardımda ise herkesin olay yerinde bulabildiği malzemelerle yaptığı hayat kurtarmaya yönelik müdahaledir.

İlk Yardımcı: Tıbbi araç gereç aranmaksızın mevcut araç ve gereçlerle ilaçsız ilk yardım yapan, eğitim almış kişidir.

İLK YARDIMIN ÖNCELİKLİ AMAÇLARI

- * Yaralı veya hastanın hayati tehlikesini ortadan kaldırmak, olay yerindeki çevre güvenliğinin sağlanması.
- * Yaralı veya hastanın yaşamsal fonksiyonların sürdürülmesinin sağlanması.
- * Yaralı veya hastanın durumun kötüleşmesini önlemek.
- * Yaralı veya hastanın iyileştirmesini kolaylaştırmak.

İlk yardımın Temel Uygulamaları

İlk yardım temel uygulamaları Koruma, Bildirme, Kurtarma (**KBK**) olarak ifade edilir.

Koruma: Kaza sonuçlarının ağırlaşmasını önlemek için olay veya kaza yerinin değerlendirilmesi ve olay yerinde oluşabilecek tehlikelerin tespit edilip, çevreyi güvenli hale getirmektir.

Bildirme: Olay veya kaza en seri şekilde telefon veya diğer vasıtalarla 112 acil yardım servisine bildirilmesidir. 112 ye bildirim sırasında şu hususlara dikkat edilmelidir:

- * 112 merkezi tarafından sorulan sorulara net bir şekilde cevap verilmelidir.
- * Doğru ve kesin yer, adres bilgileri verilmelidir.
- * Arayan kişinin kimliği, hangi numaradan aradığı bildirilmelidir.
- * Eğer biliniyorsa hasta/yaralıların isimleri bildirilmeli ve olayın tanımı yapılmalıdır.
- * Hasta/yaralı sayısı ve durumu bildirilmelidir.
- * Eğer herhangi bir ilkyardım uygulaması yapıldıysa nasıl bir yardım verildiği izah edilmelidir.

* 112 hattında bilgi alan kişi, gerekli olan tüm bilgileri aldığını söyleyinceye kadar telefon kapatılmamalıdır.

Kurtarma: Olay yerinde hasta / yaralıya yapılması gereken acil müdahaledir.

İlk Yardımcının Özellikleri

- * Sakin, kendine güvenen, pratik ve kararlı olmalıdır.
- * İnsan vücudu ile ilgili temel bilgilere sahip olmalıdır.
- * Kendi can güvenliğini ön planda tutup, korumalıdır.
- * O anda elinde bulunan imkânlardan azami derecede faydalanmalıdır.
- * Olayı zamanında ve gerekli bilgilerle beraber 112'ye haber vermelidir.
- * Olay yerinin çevresinde bulunan kişileri organize edebilmeli ve onlardan yararlanabilmelidir.
- * Ülkedeki sağlık örgütü hakkında bilgi sahibi olmalıdır.
- * İyi bir iletişim becerisine sahip olmalıdır.

HAYAT KURTARMA ZİNCİRİ

1. **Halka:** Sağlık kuruluşuna haber verme
2. **Halka:** Olay yerinde yapılan temel yaşam desteği
3. **Halka:** Ambulans ekiplerince yapılan müdahaleler
4. **Halka:** Hastane acil servisleri

İLK YARDIMIN ÖNCELİKLERİ (İlk Yardımın ABC'si)

AIRWAY: Nefes yolunun kontrol edilerek açık hale getirilmesi

BREATHING: Solunum desteği sağlanması (bak-dinle-hisset)

CIRCULATION: Kan dolaşımının sağlanması (Nabız kontrolü)

İNSAN VÜCUDUNDAKİ SİSTEMLER VE ORGANLAR

İnsan vücudundaki en küçük birim "hücre" dir.

Sinir sistemi: Bilinç, düşünme, anlama, algılama, hareketlerin uyumunu sağlayan sistemdir. Bu sistemin organları beyin, beyincik, omurilik ve omurilik soğanıdır.

Solunum sistemi: Vücuda gerekli olan hava alışverişini gerçekleştiren sistemdir. Hücre ve dokuların oksijen ihtiyacını karşılar. Bu sistemin organları solunum yolları (ağız, burun) ve akciğerlerden oluşur.

Sindirim sistemi: Ağız yoluyla alınan besinlerin öğütülmesi, sindirilmesi ve kan dolaşımı vasıtasıyla vücuda dağıtılmasını sağlar. Sindirim sisteminin organları dişler, dil, yemek borusu, mide, safra kesesi, pankreas, ince ve kalın bağırsaklardır.

Dolaşım sistemi: Vücut dokularına besin, oksijen, hormon, bağışıklık elemanı gibi elemanları taşır ve yeniden geriye toplar. Bu sistemin organları kalp, damar ve kandır. 70 kg yetişkin sağlıklı bir insanda ortalama 6 litre kan bulunur.

a) Büyük dolaşım: Kan sol karıncıktan aort atardamarı vasıtasıyla çıkarak vücuda dağılır. Sonra üst ve alt toplardamarlar vasıtasıyla kalbin sağ kulakçığına gelir. Bu büyük dolaşımdır.

b) Küçük dolaşım: Sağ kulakçığa gelen oksijensiz kan, sağ karıncığına geçer ve buradan akciğer atardamarıyla çıkıp akciğerlere gider. Akciğerlerde oksijenlenen kan, buradan akciğer toplardamarı vasıtasıyla sol karıncığına döner.

Hareket sistemi: Vücudun hareketini sağlayan sistemdir. Koruyucu görev yapar. Kemikler, kaslar ve eklemlerden oluşur.

Boşaltım sistemi: Kanın süzülmesi ve yararlı maddelerin vücutta kalması, zararlı maddelerin dışarı atılması görevini yerine getirir. Bu sistemin organları idrar borusu, idrar kesesi, idrar kanalları ve böbreklerdir.

Yaşam Bulguları İle İlgili Önemli Göstergeler

Hasta/yaralıyı değerlendirmeden önce yaşam bulgularının anlamlarının bilinmesi gerekir. Çünkü bu bulguların var veya yok olması yapılacak müdahaleler için önem taşımaktadır. Yaşam bulguları dediğimizde, hasta ya da yaralının aşağıdaki durumları değerlendirilir.

Bilinç Durumunun Değerlendirilmesi: Öncelikle, hasta/yaralının bilinç durumu değerlendirilir. Normal bir kişi kendine yöneltilen tüm uyarılara cevap verir. Bilinç düzeyi yaralanmanın ağırlığını gösterir. Aşağıdaki durumlar kişinin bilinç seviyesini belirler:

Kişinin bilinci yerinde ise; tüm uyarılara cevap verir.

1 Derece Bilinç Kaybı; sözlü ve gürültülü uyarılara cevap verir.

2 Derece Bilinç Kaybı; ağırlı uyarılara cevap verir.

3 Derece Bilinç Kaybı; tüm uyarılara karşı tepkisizdir, cevap vermez.

Solunum Değerlendirilmesi: Hasta/yaralının solunumu değerlendirilirken solunum sıklığına, solunum aralıklarının eşitliğine ve solunum derinliğine bakılır. Kişinin 1 dakika içinde nefes alma ve verme sayısı solunum sıklığıdır. Sağlıklı yetişkin bir kişide dakikada solunum sayısı 12–20, çocuklarda 16–22, bebeklerde ise 18–24 aralığındadır.

Kan Basıncının Değerlendirilmesi: Hasta/yaralı değerlendirilirken kan basıncı kontrol edilmez. Ancak kalbin kanı pompalama gücünü gösterir.

Nabız Değerlendirilmesi: Kalp atımlarının atardamar duvarına yaptığı basıncın parmak uçlarıyla hissedilmesine nabız denir. Yetişkin bir kişide normal nabız sayısı dakikada 60–100, çocuklarda 100–120, bebeklerde ise 100-140 aralığındadır. İnsan vücudunda nabız sayısının ölçülebildiği yerler şunlardır:

1-Kol damarı: Kolun iç yüzü, dirseğin üst kısmındadır.

2-Bacak damarı: Ayak sırtının merkezinde bulunur.

3-Şah damarı: Adem elmasının her iki yanında bulunur.

4-Ön-kol damarı: Bileğin iç yüzü, başparmağın üst hizasında bulunur.

HASTA YA DA YARALININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Hasta ya da Yaralının Değerlendirilme Aşamaları

Bilinç durumu değerlendirilir. Kişiye sözlü ya da dokunarak iyi olup olmadığı sorulur. Vereceği tepkiye göre bilinç durumu belirlenir ve diğer aşamalara geçilir.

Havayolu açıklığı kontrol edilir.

* Özellikle bilinç kaybı olanlarda dil geri kaçarak solunum yolunu tıkayabilir ya da kusmuk, yabancı cisimlerle solunum yolu tıkanabilir. Solunumun sağlanması için geriye kaçan dil normal konumuna getirilir, diğer hallerde solunum yolu açılarak havanın akciğerlere ulaşabilmesi sağlanır.

* Havayolu açıklığı sağlanırken kişi baş, boyun, gövde eksenine düz olacak şekilde yatırılmalıdır.

* Bilinç kaybı varsa kişide ağız içine önce göz ile bakılmalı, eğer yabancı cisim var ise işaret parmağı yandan ağız içine sokularak cisim çıkartılmalıdır.

* Daha sonra bir el kişinin alın kısmına, diğer elin iki parmağı çene kemiğinin üzerine koyulur. Alından bastırılıp çeneden kaldırılarak baş geriye doğru itilip Baş geri-Çene yukarı pozisyonu verilir. Bu işlemler sırasında sert hareketlerden kaçınılmalıdır.

Solunumun değerlendirilmesi: İlk yardımcı, başını kişinin göğsüne bakacak şekilde yan çevirerek yüzünü kişinin ağzına yaklaştırır. **Bak-Dinle-Hisset** yöntemi ile solunum yapıp yapmadığını 10 saniye süre ile kontrol eder. Solunum yoksa derhal yapay solunuma başlanır.

Dolaşımın değerlendirilmesi: Dolaşımın değerlendirilmesi için ilk yardımcı çocuk ve yetişkinlerde şah damarından, bebeklerde kol atardamarından 3 parmakla 5 saniye süre ile nabız almaya çalışılır. İlk değerlendirme sonunda kişinin bilincinin kapalı, solunum ve nabızı olduğu anlaşılırsa derhal koma pozisyonuna getirerek diğer yaralıları değerlendirilir.

İlk muayene sonucu kişinin yaşam belirtilerinin varlığı güvence altına alındıktan sonra ilk yardımcı ikinci muayene aşamasına geçerek baştan aşağı muayene yapar.

Görüşerek bilgi edinme: İlk yardımcı kendini tanıtır, hasta ya da yaralının adını öğrenerek ismiyle hitap etmeye başlar. Kişiye nazik davranarak kendisine güvenmesini sağlar, onun endişelerini giderir. Daha sonra olayın, hastalığın veya kazanın mahiyetiyle ilgili bilgiler alınır.

Baştan aşağı kontrol yapılır: Bilinç düzeyi, anlama ve algılama durumları kontrol edilir. Solunum sayısı, nabız sayısı, vücut ısısı ve rengi kontrol edilir.

Başın kontrolü: Saç, saçlı deri, baş ve yüzde yaralanma, morluk olup olmadığı, kulak ya da burundan sıvı veya kan gelip gelmediği, ağız içi kontrol edilir.

Boyun: Ağrı, hassasiyet, şişlik, şekil bozukluğu araştırılır. Aksi ispat edilinceye kadar boyun zedelenmesi ihtimali göz ardı edilmemelidir.

Göğüs kafesi: Saplanmış cisim, açık yara, şekil bozukluğu ya da morarma olup olmadığı, hafif baskı ile ağrı olup oluşmadığı, kanama olup olmadığı kontrol edilir.

Karın boşluğu: Saplanmış cisim, açık yara, şekil bozukluğu, şişlik, morarma, ağrı ya da duyarlılık olup olmadığı ve karının yumuşaklığı kontrol edilmelidir. Eller bel tarafına kaydırılarak muayene edilmeli, ardından kalça kemiklerinde de aynı araştırma yapılarak kırık veya yara olup olmadığı araştırılmalıdır.

Kol ve bacaklar: Kuvvet, his kaybı varlığı, ağrı, şişlik, şekil bozukluğu, işlev kaybı ve kırık olup olmadığı, nabız noktalarından nabız alınıp alınmadığı kontrol edilmelidir.

TEMEL YAŞAM DESTEĞİ

Hayat kurtarmak amacı ile tıkanan hava yolu açıklığı sağlandıktan sonra, solunumu veya kalbi duran kişiye yapay solunum ile akciğerlerine oksijen gitmesini, dış kalp masajı ile de kalpten kan pompalanmasını sağlamak üzere yapılan ilaçsız müdahalelere **temel yaşam desteği** denir.

Solunum durması: Solunumun yoluyla havanın akciğerlere ulaşmaması nedeniyle vücudun yaşamak için ihtiyacı olan oksijenden yoksun kalmasıdır. Hemen yapay solunuma başlanmaz ise bir süre sonra kalp durması meydana gelir.

Kalp durması: Bilinci kapalı kişide kalp atışının olmaması durumudur. Bu duruma en kısa sürede müdahale edilmezse beyinde hasar oluşur. Kişide solunumun olmaması, bilincin kapalı olması, hiç hareket etmemesi ve uyarılara cevap vermemesi kalp durmasının belirtisidir.

Yetişkinlerde Dış Kalp Masajı ve Yapay Solunumun Birlikte Uygulanması:

- * Önce bilinç kontrol edilir, olmadığı anlaşılırsa çevreden yardım çağrılır istenerek 112 aratılır.
- * Hasta/yaralı sert bir zemin üzerine sırt üstü yatırılır
- * Hasta/yaralının yanına diz çökülür.
- * Hasta/yaralının boynunu ve göğsünü saran giysiler açılır.
- * Hasta/yaralının ağız içi kontrol edilir; görünen yabancı cisim var ise çıkartılır.
- * Hava yolunu açmak için bir el hasta/yaralının alınına, diğer elin iki parmağı çene kemiğinin üzerine yerleştirilir.
- * Çene kemiğinin uzun kenarı yere dik gelecek şekilde alından bastırılıp, çeneden kaldırılarak baş geriye doğru itilir.
- * Hasta/yaralının solunum yapıp yapmadığı bak-dinle-hisset yöntemiyle 10 saniye süre ile kontrol edilir.

KALP MASAJI

- * Hasta/ yaralının solunumu yok ise, kalp masajı uygulamak için göğüs kemiğinin alt ve üst ucu tespit edilerek alt yarısına bir elin topuğu yerleştirilir,
- * Diğer el bu elin üzerine yerleştirilir,
- * Her iki elin parmakları birbirine kenetlenir,
- * Ellerin parmakları göğüs kafesiyle temas ettirilmeden, dirsekler bükülmeden, göğüs kemiği üzerine vücuda dik olacak şekilde tutulur,
- * Göğüs kemiği 5 cm aşağı inecek şekilde (yandan bakıldığında göğüs yüksekliğinin 1/3'ü kadar) 30 kalp basısı uygulanır, bu işlemin hızı dakikada 100 bası olacak şekilde ayarlanır,
- * Baş geri çene yukarı pozisyonu tekrar verilerek hava yolu açıklığı sağlanır,
- * Alnın üzerine konulan elin baş ve işaret parmağını kullanarak hasta/ yaralının burnu kapatılır,
- * Normal bir soluk alınır, baş geri çene yukarı pozisyonunda iken hasta/yaralının ağızını içine alacak şekilde ağız yerleştirilir,
- * Hasta /yaralının göğsünü yükseltmeye yarayacak kadar her biri 1 saniye süren 2 kurtarıcı nefes verilir, havanın geriye çıkması için zaman verilir,
- * Hasta/ yaralıya 30 kalp masajından sonra 2 solunum yaptırılır,
- * Temel yaşam desteğine hasta/yaralının yaşamsal refleksleri veya tıbbi yardım gelene kadar kesintisiz devam edilir.

Hava Yolu Tıkanıklığı: Hava yolunun, solunumu gerçekleştirmek için gerekli havanın akciğerlere geçişine engel olacak şekilde tıkanmasıdır. Tıkanma tam ya da kısmi tıkanma olmak üzere iki şekilde olabilir.

Kısmi tıkanma belirtileri: Hasta ya da yaralı nefes alabilir, konuşabilir ancak öksürür. Bu durumda hastaya müdahale edilmez ancak öksürmesine devam etmesi için teşvik edilir.

Tam tıkanma belirtileri: Hasta ya da yaralı nefes alamaz, konuşamaz, rengi morarır, acı çeker ve ellerini boynuna götürür. Bu durumda hasta ya da yaralının karnına bası uygulaması (Heimlich Manevrası) yapılır.

Heimlich Manevrası (Karnın boşluğuna bası uygulanması)

- * Hasta ayakta veya oturur pozisyona getirilir.
- * Arkadan sarılarak kavranır.
- * Bir elin başparmağı midenin üst kısmına, göğüs kemiğinin alt kısmına gelecek şekilde yumruk yapılarak konur. Diğer el ile de yumruk yapılan el kavranır.
- * Kuvvetle arkaya ve yukarı doğru bastırılır veya vurulur.
- * Bu hareket 5 defa tekrarlanır.
- * Solunum değerlendirilir. Tıkanıklığın açılıp açılmadığına bakılır, açıldıysa işlem durdurulur. Açılmadıysa tekrar uygulanır.
- * Tıbbi yardım istenir

Bilinci kapalı kişilerde;

- * Hasta yere yatırılır, yan pozisyonda sırtına 5 kez vurulur.
- * Tıkanma açılmadığı takdirde hasta düz bir zeminde başı yana çevrilir.
- * Hastanın bacakları üzerine ata biner şekilde oturulur.
- * Bir elin topuğunu göbük ile göğüs kemiği arasına yerleştirilir, diğer el üzerine konur.
- * Göbeğin üzerinden kürek kemiklerine doğru eğik bir baskı uygulanır.
- * Şah damarından nabız ve solunum değerlendirilir.
- * İşleme yabancı cisim çıkıncaya kadar devam edilir.

* Tıbbi yardım istenir.

* Bu hareketi 5–7 kez yabancı cisim çıkıncaya kadar ya da yardım gelinceye kadar devam edilir.

KANAMALARDA İLK YARDIM

Kanama: Damar bütünlüğünün bozulması sonucu kanın damar dışına akmasıdır. Kanamada kan vücudun içine veya dışına akabilir.

Üç çeşit kanama vardır:

1-Dış kanamalar: Kanama yaradan vücut dışına doğru olur.

2-İç kanamalar: Kanama vücut içine olduğu için gözle görülemez.

3-Doğal deliklerden olan kanamalar: Kulak, burun, ağız, anüs, üreme organlarından olan kanamalardır.

Kanamalar vücuttaki damarlara göre de sınıflandırılırlar. Buna göre:

Atardamar kanaması: Kalp atımları ile ritmik şekilde kesik kesik akar ve kan açık renklidir.

Toplardamar kanaması: Sızıntı şeklinde ve koyu renklidir.

Kılcal damar kanaması: Küçük kabarcıklar şeklinde olur.

Vücutta Baskı Uygulanacak Noktalar

Atardamar kanamalarında kanayan yerin üzerine veya kanayan yere yakın olan bir üst atardamar bölgesine baskı uygulanmalıdır. Vücutta şu noktalara baskı uygulanmalıdır:

1-Boyun: Boyun atardamarı (şah damarı)

2-Köprücük kemiği üzeri: Kol atardamarı

3-Koltukaltı: Kol atardamarı

4-Kolun üst bölümü: Kol atardamarı

5-Kasık: Bacak atardamarı

6-Uyluk: Bacak atardamarı

Kanamalarda İlk Yardım Uygulamaları

Dış kanamalarda ilkyardım:

* İlk yardımcı kendini tanıtır ve hasta yaralı sakinleştirilir.

* Hasta/ yaralı sırt üstü yatırılır.

* Hasta/yaralının durumu değerlendirilir (ABC).

* Tıbbi yardım istenir.

* Yara ya da kanama değerlendirilir.

* Kanayan yer üzerine temiz bir bezle bastırılır.

* Kanama durmazsa ikinci bir bez koyarak basıncı artırılır.

* Gerekirse bandaj ile sararak basınç uygulanır.

* Kanayan yere en yakın basınç noktasına baskı uygulanır.

* Kanayan bölge yukarı kaldırılır.

* Çok sayıda yaralının bulunduğu bir ortamda tek ilkyardımcı varsa, yaralı zor şartlarda bir yere taşınacaksa, uzuv kopması varsa veya baskı noktalarına baskı uygulanması yeterli olmuyorsa boğucu sargı (turnike) uygulanır.

* Kanayan bölge dışarıda kalacak şekilde hasta/yaralının üstü örtülür.

* Şok pozisyonu verilir.

* Yapılan uygulamalar ile ilgili bilgiler (boğucu sargı uygulaması gibi) hasta/yaralının üzerine yazılır.

* Yaşam bulguları 2-3dakikada bir değerlendirilir.

* Hızla sağlık kuruluşuna sevk edilmesi sağlanır.

İç kanamalarda ilkyardım:

İç kanamalar, şiddetli travma, darbe, kırık, silahla yaralanma nedeniyle oluşabilir. Hasta/yaralıda şok belirtileri vardır. İç kanama şüphesi olanlarda aşağıdaki uygulamalar yapılmalıdır:

* Hasta/yaralının bilinci ve ABC si değerlendirilir.

* Tıbbi yardım istenir.

* Üzeri örtülerek ayakları 30 cm yukarı kaldırılır.

* Asla yiyecek ve içecek verilmez.

* Özellikle kırık varsa hareket ettirilmez.

* Yaşamsal bulguları incelenir.

* Sağlık kuruluşuna sevk edilir.

Doğal deliklerden çıkan kanamalarda ilkyardım

Burun kanaması:

* Hasta/yaralı sakinleştirilir, endişeleri giderilir,

* Oturtulur.

* Baş hafifçe öne eğilir.

- * Burun kanatları 5 dakika süre ile sıkılır.
- * Uzman bir doktora gitmesi sağlanır.

Kulak kanaması:

- * Hasta/yaralı sakinleştirilir, endişeleri giderilir.
- * Kanama hafifse kulak temiz bir bezle temizlenir.
- * Kanama ciddi ise, kulağı tıkamadan temiz bezlerle kapanır.
- * Bilinci yerinde ise hareket ettirmeden sırt üstü yatırılır, bilinçsiz ise kanayan kulak üzerine yan yatırılır.

* Kulak kanaması, kan kusma, anüs, üreme organlarından gelen kanamalarda hasta/yaralı kanama örnekleri ile uzman bir doktora sevk edilir.

Turnikenin (Boğucu Sargı) Uygulanacağı Haller

Turnike (boğucu sargı) uygulaması kanamanın durdurulmadığı durumlarda en son başvurulması gereken durumdur. Uzun süreli turnike uygulaması dokularda zara oluşturabilir, hatta uzvun tamamen kaybına neden olabilir.

- * İlyardımcı tek başına ise ve birden fazla yaralı varsa. (kanamayı durdurmak ve daha sonra da diğer yaralılarla ilgilenebilmek için)
- * Yaralı güç koşullarda bir yere taşınacaksa.
- * Uzun kopması mevcutsa.
- * Baskı noktalarına baskı uygulamak yeterli olmuyorsa.

Turnike (Boğucu Sargı) Uygulamasında Dikkat Edilecek Hususlar

- * Turnike uygulamasında kullanılacak malzemelerin genişliği 8–10 cm olmalıdır.
- * Turnike uygulamasında ip, tel gibi kesici malzemeler kullanılmamalıdır.
- * Turnikeyi sıkmak için tahta parçası, kalem gibi malzemeler kullanılabilir.
- * Turnike kanama duruncaya kadar sıkılır, kanama durduktan sonra daha fazla sıkılmamalıdır.
- * Turnike uygulanan bölgenin üzerine hiçbir şey örtülmemelidir.
- * Turnike uygulamasının yapıldığı saat bir kağıda yazılmalı ve yaralının üzerine asılmalıdır.
- * Uzun süreli kanamalardaki turnike uygulamalarında, kanayan bölgeye göre 15-20 dakikada bir turnike gevşetilmelidir.
- * Turnike uzvun koştığı bölgeye en yakın olan ve deri bütünlüğünün bozulmamış olduğu bölgeye uygulanmalıdır.
- * Turnike, kol ve uyluk gibi tek kemikli bölgelere uygulanır, ancak önkol ve bacağa el ve ayağın beslenmesini bozabileceği için uygulanmaz. Uzun kopması durumlarında, önkol ve bacağa da turnike uygulanabilir.

Turnike (Boğucu Sargı) Uygulama Tekniği:

- * İlyardımcı eline geniş, kuvvetli ve esnemeyen bir sargı alır.
- * Şerit yarı uzunluğunda katlanır, uzuv etrafına sarılır.
- * Bir ucu halkadan geçirip çekilir ve iki ucu bir araya getirilir.
- * Kanamayı tamamen durduracak yeterlikte sıkı bir bağ atılır.
- * Sargının içinden sert cisim (kalem gibi) geçirilir ve uzva paralel konuma getirilir. Kanama durana kadar sert cisim döndürülür.
- * Sert cisim uzva dik konuma getirilerek sargı çözülmeyecek şekilde tespit edilir.
- * Hasta/yaralının elbisesinin üzerine, adı ve turnikenin uygulandığı zaman (saat ve dakika) yazılı bir kart iğnelenir.
- * Çok sayıda yaralı olduğunda, yaralının alnına rujla veya sabit kalemle turnike veya T harfi yazılır.
- * Hasta/yaralı pansuman ve turnikesi görülecek şekilde battaniye ile sarılır.
- * Turnike 15-20 dakika aralıklarla gevşetilir, sonra tekrar sıkılır.

Uzuv kopması var ise;

- * Kopan parça temiz su geçirmez ağzı kapalı bir plastik torbaya yerleştirilir.
- * Kopan parçanın bulunduğu torba buz içeren ikinci bir torbanın içine konur.
- * Kopmuş uzuv parçasının bulunduğu plastik torba ağzı kapatıldıktan sonra, içerisinde 1 ölçek suya 2 ölçek buz konulmuş ikinci bir torbaya ya da kovaya konulur. Bu şekilde, kopmuş uzuv parçasının buz ile direkt teması önlenmiş ve soğuk bir ortamda taşınması sağlanmış olur.
- * Torba hasta/yaralı ile aynı vasıtaya konur, üzerine hastanın adı ve soyadını yazılır, en geç 6 saat içinde sağlık kuruluşuna sevk edilir.
- * Tıbbi birimler haberdar edilir.

ŞOK

Vücuttaki dolaşım sisteminde çeşitli nedenlerle kanın azalması sonucu hücrelere yeterli oksijenin gelmemesiyle oluşan duruma **şok** denir.

Şokun belirtileri:

* Titreme, Solunum ve nabız atışının zayıflaması, Kan basıncında düşme, Bulantı, kusma, Vücut sıcaklığının azalması, Hızlı ve yüzeysel solunum, Ciltte soğukluk, solukluk ve nemlilik, Endişe, huzursuzluk, Dudak çevresinde solukluk ya da morarma, Susuzluk hissi, Bilinç seviyesinde azalma

Şokta İlk Yardım Uygulamaları

- * Kendinin ve çevrenin güvenliği sağlanır.
- * Hasta/yaralı sırt üstü yatırılır.
- * Hava yolunun açıklığı sağlanır.
- * Hasta/yaralının mümkün olduğunca temiz hava soluması sağlanır.
- * Varsa kanama hemen durdurulur.
- * Şok pozisyonu verilir.
- * Hasta/yaralı sıcak tutulur.
- * Hareket ettirilmez.
- * Hızlı bir şekilde sağlık kuruluşuna sevki sağlanır.
- * Hasta/yaralının endişe ve korkuları giderilerek psikolojik destek sağlanır.

Şok Pozisyonu

- * Hasta/yaralı düz olarak sırt üstü yatırılır.
- * Hasta/yaralının bacakları 30 cm kadar yukarı kaldırılarak, bacakların altına destek konulur.
- * Üzeri örtülerek ısıtılır.
- * Yardım gelinceye kadar hasta / yaralının yanında kalınır.
- * 2–3 dakikada bir yaşam bulguları değerlendirilir.

YARALANMALARDA İLK YARDIM

Bir travma sonucu deri yada mukozanın bütünlüğünün bozulmasına **yara** denir. Yaraların ortak belirtileri ağrı, kanama ve yara kenarının ayrılmış olmasıdır.

Kesik yaralar: Bıçak, çakı, cam gibi kesici aletlerle gerçekleştirilen genellikle basit nitelikte yaralardır.

Delici yaralar: Sivri aletlerle oluşan yaralardır.

Parçalı yaralar: Dokular üzerinde bir çekme etkisi ile meydana gelir. Doku ile ilgili tüm organ, saçlı deride zarar görebilir.

Ezikli yaralar: Sert cisim, yumruk ya da sopa gibi etkenlerin şiddetli olarak çarpması neticesi oluşan yaralardır. Bu tür yara kenarları eziktir ve fazla kanama görülmez, ancak doku zedelenmesi ve yara bölgesinde hassasiyet mevcuttur.

Kafatası ve Omurga Yaralanmalarında İlk Yardım Uygulamaları

- * Bilinç kontrolü yapılmalıdır.
- * Yaşam bulguları değerlendirilmelidir.
- * Hemen tıbbi yardım istenmelidir.
- * Bilinci açıksa hareket etmemesi sağlanmalıdır.
- * Her hangi bir tehlike söz konusu ise düz pozisyonda sürüklenmelidir.
- * Baş-boyun-gövde eksenini bozulmamalıdır.
- * Yardım geldiğinde sedyeye baş-boyun-gövde eksenini bozulmadan alınmalıdır.
- * Taşınma ve sevk sırasında sarsıntıya maruz kalmaması gerekir.
- * Tüm yapılanlar ve hasta/yaralı hakkındaki bilgiler kaydedilmeli ve gelen ekibe bildirilmelidir.
- * Yaralı yalnız bırakılmamalıdır.

YANIK, SICAK ÇARPMASI VE DONMADA İLK YARDIM

Yanık Olaylarında İlk Yardım

Herhangi bir ısıya maruz kalma sonucu oluşan doku bozulmasına **yanık** denir.

Yanıkların Derecelendirilmesi

Birinci derece yanık: Bu tür yanıklarda deride kızarıklık, ağrı, yanık bölgede ödem görülür. İyileşme süresi yaklaşık 48 saattir.

İkinci derece yanık: Bu tür yanıklarda deride kabarcıklar oluşur ve içi su doludur. Ağrı olur ve yanık bölgedeki deri kendini yenileyerek iyileşme gerçekleşir.

Üçüncü derece yanık: Bu tür yanıklarda derinin tüm tabakaları ile kaslar, sinirler ve damarlar etkilenir. Sinirler zarar gördüğünden ağrı görülmez.

Isı İle Oluşan Yanıklarda İlk Yardım Uygulamaları

- * Kişi hala yanmaya devam ediyorsa paniğe engel olunur, koşması engellenir.

- * Kişinin üzeri battaniye ya da bir örtü ile kapatılır ve yuvarlanması sağlanır.
- * Kişinin ABC'si değerlendirilir.
- * Nefes alış veriş kontrol edilir.
- * Yanmış alandaki deriler kaldırılmadan giysiler çıkarılır.
- * Yanık bölge en az 20 dakika çeşme suyu altında tutulur.
- * Ödem oluşabileceği düşünülerek yüzük, bilezik, saat gibi eşyalar çıkarılır.
- * Su toplamış yerler patlatılmaz.
- * Yanan bölgenin üzerine ilaç ya da yanık merhemi gibi maddeler de sürülmemelidir.
- * Yanık üzeri temiz bir bezle örtülür.
- * Kişi battaniye ile örtülür.
- * Yanık bölgelere bandaj yapılmamalıdır.
- * Kişinin bilinci yerindeyse su kaybının önlenmesi için sıvı verilir. (1 litre su -1 çay kaşığı karbonat -1 çay kaşığı tuz karışımı)

* Bu işlemler sırasında hijyen ve temizliğe azami ölçüde dikkat edilir.

Elektrik Yanıklarında İlk Yardım Uygulamaları

- * Kişiye dokunmadan önce elektrik akımı kesilmelidir.
- * Kişinin ABC'si değerlendirilir.
- * Kişi hareket ettirilmemelidir.
- * Kişiye kesinlikle su ile müdahale edilmemelidir.
- * Yanan bölgenin üzeri temiz bir bezle örtülür.

Kimyasal Yanıklarda İlk Yardım Uygulamaları

- * Deriyle temas eden kimyasal maddenin en kısa sürede deriyle teması kesilmelidir.
- * Yanan bölge bol suyla, en az 15–20 dakika yumuşak bir şekilde yıkanmalıdır. (Tazyikli su kullanılmamalıdır.)
- * Kişinin üzeri battaniye ile örtülmelidir.
- * Kişinin elbiseleri çıkarılmalıdır.

Sıcak Çarpmasında İlk Yardım

Sıcak çarpmasının belirtileri şunlardır:

- * Güç kaybı, yorgunluk görülür.
- * Sinirlilik hali, davranış bozukluğu gözlenir.
- * Derinin sıcak olur, rengi solgunlaşır.
- * Aşırı terleme gözlenir.
- * Adale krampları oluşur.
- * Baş dönmesi görülür.
- * Nabız atışı hızlanır.
- * Bilinç kaybı oluşur, hayal görmeler belirir.
- * Mide krampları, kusma, bulantı oluşur.

Sıcak Çarpmasında İlk Yardım Uygulamaları

- * Kişi serin ve havadar bir yere nakledilir.
- * Kişinin elbiseleri çıkarılır.
- * Kişi sırt üstü yatırılarak, kol ve bacaklar yükseltilir.
- * Kişinin bulantısı veya kusması yoksa ve bilinci açıksa su kaybını gidermek için sıvı verilir. (1 litre su -1 çay kaşığı karbonat -1 çay kaşığı tuz karışımı veya soda)

Donma Olaylarında İlk Yardım

Aşırı soğuk nedeni ile soğuğa maruz kalan bölgeye yeterince kan gitmemesi ve dokularda kanın pıhtılaşması ile oluşan hasara **donma** denir.

Birinci derece donuk: Donmanın en hafif şeklidir. Erken müdahale edilirse hızla iyileşir. Bu donma şeklinde deride solukluk, soğukluk hissi, uyuşukluk ve halsizlik, kızarıklık ve iğnelenme hissi oluşur.

İkinci derece donuk: Zarar gören bölgede gerilme hissi, ödem, şişkinlik, ağrı ve içi su dolu kabarcıklar oluşur. Su kabarcıkları iyileşirken siyah kabuklara dönüşür.

Üçüncü derece donuk: Vücut dokularının geriye dönülmez biçimde hasara uğramasıdır.

Donukta İlk Yardım Uygulamaları

- * Kişi sakinleştirilerek ılık bir ortama alınır ve soğukla teması kesilir.
- * Kişi kesin olarak istirahate alınır ve hareket ettirilmez.
- * Islak elbiseleri değiştirilerek kuru giysiler giydirilir.
- * Kişiye sıcak içecekler içirilir.
- * Su toplamış bölgeler patlatılmaz, bu bölgelerin üstü temiz bir bez ile örtülür.

- * Donuk bölge ovulmaz, kendi kendine ısınması sağlanır.
- * El ve ayak nasıl pozisyonda ise düzeltilmeye çalışılmadan aynı pozisyonda tutulur.
- * Isınma tamamlandıktan sonra hissizlik devam ediyorsa bezle bandaj yapılır
- * El ve ayaklar yukarı kaldırılır.
- * Tıbbi yardım istenir.

KIRIK, ÇIKIK VE BURKULMALARDA İLKYARDIM

Vücuttaki kemik bütünlüğünün bozulmasına **kırık** denir. Kırıklar **açık** ve **kapalı** olmak üzere iki çeşittir. **Açık kırıkta** deri bütünlüğü bozulur, kırılan kemiğin uçları dışarıya da çıkabilir. Bu tür kırıklarda kanama ve enfeksiyon tehlikesi de mevcuttur.

Kapalı kırıkta ise kemik bütünlüğü bozulmaz, aynı zamanda deri de yırtılmaz.

Kırık belirtileri

- * Kırık bölgesinde şekil bozukluğu görülür.
- * Kırık bölgesinde hareket etme kabiliyeti zorlaşır.
- * Hareket edilince bölgede ağrılar artar.
- * Morarma oluşur.

Kırıklarda İlk Yardım Uygulamaları

- * Kişi hareket ettirilmemeli ve sıcak tutulmalıdır.
- * Kırık kol bölgesinde ise yüzük ve saat gibi eşyalar çıkarılmalıdır.
- * Kırık bölgeye tespit ve sargı yapılırken parmaklar görünecek şekilde açıkta bırakılır.
- * Kırıldığından şüphe edilen bölge tespit edilirken bölgenin alt ve üst eklemleri de içine alınarak tespit edilir. Tespit için sert malzemelerden yararlanılır. (Tahta, sopa, mukavva gibi)
- * Açık kırık olan bölgeye tespit uygulamadan önce yara temiz bir bezle örtülmelidir.
- * Kol ve bacaklar yukarıda tutulmalıdır.

Çıkık: Eklem yüzeylerinin kalıcı olarak ayrılmasına çıkık denir. Çıkık olaylarında bölgede eklem bozukluğu, hareket kabiliyetinin kaybı, kuvvetli ağrı, şişlik ve kızarıklık görülür.

Çıkıkta İlk Yardım Uygulamaları

- * Çıkık olan eklem yerine oturtulmaya çalışılmaz, olduğu şekilde tespit edilir.
- * Kişiye ağızdan hiçbir şey verilmemelidir.

Burkulma: Zorlamalar sonucu eklem yüzeylerinin anlık olarak ayrılmasıdır. Burkulan bölgede ağrı, şişlik, kızarıklık görülür. Ayrıca hareket kabiliyeti de azalır.

Burkulmada İlk Yardım Uygulamaları

- * Burkulan eklem bandajla tespit edilir,
  - * Burkulan bölge yukarı kaldırılır. (Şişmenin önlenmesi veya azaltılması için)
  - * Burkulan bölge hareket ettirilmemelidir.
- Tespit Yapılırken Dikkat Edilecek Hususlar:
- *Tespit için ilkyardımcı üçgen sargı, rulo sargı, battaniye, hırka, eşarp, kravat gibi malzemelerden elde edebildiğini kullanmalıdır.
  - * Bölgede yara varsa temiz tutulmasına özen gösterilir ve üzeri temiz bir bezle örtülmelidir.
  - * Tespit yapılırken yaralı bölge sabit tutulmalıdır.
  - * Yaralı bölge olduğu gibi tespit edilmelidir, düzeltilmeye çalışılmamalıdır,
  - * Tespit edilecek bölge önce yumuşak malzeme ile kaplanmalıdır,
  - * Tespit kırık, çıkık ve burkulmanın üstündeki ve altında kalan eklemleri de içerecek şekilde yapılmalıdır.

BİLİNÇ BOZUKLUKLUĞU (BİLİNÇ KAYBI)

Beynin normal faaliyetlerinde aksama oluşması nedeni bilincin kısmen ya da tamamen kaybolması haline **bilinç bozukluğu (bilinç kaybı)** denir.

Bayılma: Beyne giden kan akışının azalması sonucu oluşan kısa süreli ve geçici bilinç kaybına denir.

Koma: Yutkunma ve öksürük gibi reflekslerin ve dışarıdan gelen uyarılara karşı tepkinin azalması ya da yok olması ile ortaya çıkan uzun süreli bilinç kaybına denir.

Bayılma nedenleri: Korku, Aşırı sıcak, Kapalı ortam, kirli hava, Kan şekerinin düşmesi, Şiddetli enfeksiyon, Aşırı heyecan, Yorgunluk, Aniden ayağa kalkma

Bayılma Belirtileri: Baş dönmesi, Baygınlık, yere düşme, Bacaklarda uyuşma, Bilinçte bulanıklık, Yüzde solgunluk, Üşüme, terleme, Hızlı ve zayıf nabız

Koma nedenleri:

* Havale gibi ateşli hastalıklar, Şeker hastalığı, Karaciğer hastalıkları, Ağır kafa travmaları, Düşme veya şiddetli darbe, Zehirlenmeler, Aşırı alkol, uyuşturucu kullanımı

Bilinç Bozukluklarında İlk Yardım Uygulamaları

Baş dönmesi durumunda;

- * Kişi sırt üstü yatırılır, ayakları 30 cm. kaldırılmalıdır.
- * Dar ve vücudu sıkan elbiseler gevşetilmelidir.
- * Kişi kendini iyi hissedinceye kadar dinlenmesi sağlanmalıdır.

Bayılma durumunda;

- * Kişi sırt üstü yatırılarak ayakları 30 cm kaldırılmalıdır.
- * Kişinin solunum yolu kontrol edilir ve açık tutulması sağlanmalıdır.
- * Dar ve vücudu sıkan elbiseler gevşetilmelidir.
- * Kişi kusuyorsa yan pozisyonda tutulmalıdır.

Bilincin kapalı olması durumunda;

- * Kişinin yaşam bulguları değerlendirilmelidir. (ABC)
- * 112'den yardım çağrılmalıdır.
- * Kişiye koma pozisyonu verilmelidir.
- * Kişinin sık sık solunum ve nabızı kontrol edilmelidir.
- * Yardım gelinceye kadar yanında beklenmelidir.

Koma Pozisyonu Verilmesi:

- * Önce kişinin bilincinin açık olup olmadığı kontrol edilmelidir.
- * Dar ve vücudu sıkan elbiseler gevşetilmelidir.
- * Ağız içinde yabancı cisim olup olmadığı kontrol edilmelidir.
- * Bak, dinle, hisset yöntemi ile solunum kontrol edilmelidir.
- * Şah damarından nabız kontrol edilmelidir.
- * Kişinin döndürüleceği tarafa diz çökmelidir.
- * Kişinin karşı tarafta kalan kolu karşı omuzunun üzerine koyulmalıdır.
- * Karşı taraftaki bacağı dik açı yapacak şekilde kıvrılmalıdır.
- * İlk yardımcıya yakın kolu baş hizasında omuzdan yukarı uzatılmalıdır.
- * Karşı taraf omuz ve kalçasından tutularak bir hamlede çevrilmelidir.
- * Üstteki bacak kalça ve dizden bükülerek öne doğru destek yapılmalıdır.
- * Altındaki bacak hafif dizden bükülerek arkaya destek yapılmalıdır.
- * Baş uzatılan kolun üzerine yan pozisyonda hafif öne eğik konulmalıdır.
- * Tıbbi yardım (112) gelinceye kadar bu pozisyonda tutulmalıdır.
- * 3-5 dakika ara ile solunum ve nabız kontrol edilmelidir.

Havale: Sinir sisteminin merkezindeki herhangi bir tahriş nedeniyle beyinde meydana gelen elektriksel boşalmalar sonucu meydana gelir ve adale yapısında kontrol edilemeyen kasılmalar oluşur. Havale yüksek ateş, kafa travması nedeniyle oluşan beyin yaralanmaları, beyin enfeksiyonları nedeniyle oluşur. Yüksek ateş nedeniyle oluşan havalelerde herhangi bir nedenle vücut ısısının 38 derecenin üzerine çıkmasıyla oluşur. Bu durumda hasta ıslak havlu veya çarşafa sarılmalıdır. Ateş düşmezse oda sıcaklığında küvete sokularak düşürülmeye çalışılmalıdır.

Sara Krizi (Epilepsi): Doğumda veya sonradan herhangi bir nedenle beyin zedelenmesi ile oluşup gelişen kronik bir hastalıktır. Belirtileri şunlardır:

* Bulunulan ortamda olmayan kokuları algılama, Bağırma, Adale kasılmaları, Ani ve şiddetli şekilde yere yığılma, Nefes kesilmesi, Dokularda ve yüzde morarma, Aşırı tükürük salgılama, Altına idrar veya dışkı kaçırılması.

Sara Krizinde İlk Yardım Uygulamaları

- * Krizin, kendi sürecini tamamlaması beklenir.
- * Hasta bağlanmaya çalışılmamalıdır, kilitlemiş çene açılmaya çalışılmamalıdır.
- * Ağızdan yiyecek ve içecek verilmemeli, kolonya, alkol gibi maddeler koklatılmamalıdır.
- * Kişinin kendisini yaralamamasını önleyici tedbirler alınmalıdır.
- * Dar ve vücudu sıkan elbiseler gevşetilmelidir.
- * Kusmaya karşı tedbirli olunmalıdır.

Kalp Spazmı belirtileri:

* Göğüste ağrı hissedilir ve ağrı hissi kollara, boyuna sırtta ve çeneye doğru yayılır. Ağrılar 5-10 dakika devam eder.

- * Fiziksel zorlanma, heyecan, üzüntü ya da fazla yemek yeme sonucu ortaya çıkabilir.
- * Kişide sıkıntı veya nefes darlığı oluşur.

Kalp Krizi belirtileri:

- * Kişi ölüm korkusu ve yoğun sıkıntı hisseder, terleme, mide bulantısı, kusma gibi durumlar oluşabilir.

* Ağrılar göğüs ya da mide boşluğunun herhangi bir yerinde hissedilir, omuzlara, boyuna, çeneye ve sol kola doğru yayılır. Ağrılar kalp spazmindan daha şiddetli olur ve uzun sürer.

ZEHİRLENMELER

Vücuda zehirli bir maddenin girmesi sonucu normal fonksiyonların bozulmasına **zehirlenme** denir. Zehirlenmeler **solunum, sindirim ve cilt** yoluyla gerçekleşir.

Zehirlenmelerde İlk Yardım Uygulamaları

Sindirim yoluyla zehirlenme söz konusuysa;

- * Bilinç kontrolü yapılmalıdır.
- * Zehirli madde ele temas etmişse eller sabunlu su ile yıkanmalı, ağız ise bol su ile çalkalanmalıdır.
- * Kusma, bulantı, ishal gibi belirtiler değerlendirilmeli, kişi kusturulmaya çalıştırılmamalı, yakıcı maddelerin alındığı tespit edilmişse kesinlikle kusturulmamalıdır.

* Bilinç kaybı mevcutsa koma pozisyonu verilmeli, kişinin üzeri örtülmelidir.

Solunum yoluyla zehirlenme söz konusuysa;

- * Kişi temiz havaya çıkarılmalı veya cam ve kapı açılarak ortam havalandırılmalıdır.
- * Kişi yarı oturur pozisyonda tutulmalıdır.
- * Kişinin bilinci kapalı ise koma pozisyonu verilmelidir.
- * Solunumu korumak için maske veya ıslak bez kullanılmalıdır.
- * Elektrik düğmeleri ve diğer elektrikli aletler ve aydınlatmalar kullanılmamalıdır.

Cilt yoluyla zehirlenme söz konusuysa;

- * Ellerin zehirli madde ile teması önlenmelidir, eldiven kullanılmalıdır.
- * Kişini zehir bulaşmış elbiseleri çıkarılmalıdır.
- * Zehirle temas eden bölge 15–20 dakika boyunca bol suyla yıkanmalıdır.

HAYVAN ISIRMALARINDA İLK YARDIM

Hayvan Isırmalarında İlk Yardım Uygulamaları

- * Hafif yaralanmalarda yara 5 dakika süreyle sabun ve soğuk suyla yıkanmalıdır.
- * Isırılan bölgedeki yaranın üstü temiz bir bezle kapatılmalıdır.
- * Yara ciddiye ve kanama varsa yaraya temiz bir bezle basınç uygulanarak kanama durdurulmalıdır.

Arı Sokmalarının Belirtileri Nelerdir?

Belirtiler kısa sürer. Acı, şişme, kızarıklık gibi lokal belirtiler olur. Arı birkaç yerden soktuysa, nefes borusuna yakın bir yerden soktuysa ya da kişi alerjik bünyeli ise tehlikeli olabilir.

Arı Sokmalarında İlk Yardım Uygulamaları

- * Arının soktuğu bölge yıkanmalıdır.
- * Arının iğnesi derinin üzerinden görülüyorsa çıkarılmalıdır.
- * Arının soktuğu bölgeye soğuk uygulanmalıdır.
- * Arı ağızdan sokmuşsa ve solunumu güçleştiriyorsa kişinin buz emmesi sağlanmalıdır.

Akrep Sokmalarında İlk Yardım Uygulamaları

- * Kişi yatar pozisyonda tutulmalıdır.
- * Akrebin soktuğu bölge hareket ettirilmemelidir.
- * Akrebin soktuğu bölgeye soğuk uygulanmalıdır.
- * Kan dolaşımını engellemeyecek şekilde bandaj uygulanmalıdır.

Yılan Sokmalarında İlk Yardım Uygulamaları

- * Akrebin soktuğu bölge bol su ile yıkanmalıdır.
- * Akrebin soktuğu bölge baş ve boyunda ise çevresine baskı uygulanmalıdır.
- * Kişi sakinleştirilip dinlenmesi sağlanmalıdır.
- * Akrebin soktuğu bölgeye yakın bölgede baskı yapabilecek eşyalar (yüzük, bilezik vb.) çıkarılmalıdır.
- * Akrebin soktuğu bölge kol ve bacaklarda ise yara üstünden kan dolaşımını engellemeyecek şekilde bandaj uygulanmalıdır.

- * Akrebin soktuğu bölgeye soğuk uygulanmalıdır.
- * Akrebin soktuğu bölgede bulunan yara emilmemelidir.

Deniz Canlıları Sokmasında İlk Yardım Uygulamaları

- * Yaralı bölge hareket ettirilmemelidir.
- * Batan diken varsa ve görünüyorsa çıkartılmalıdır.
- * Etkilenen bölge ovulmamalıdır.
- * Bölgeye sıcak uygulanmalıdır.

HASTA/ YARALI TAŞIMA TEKNİKLERİ

Hasta/yaralı taşınmasında öncelikle ilkyardımcı kendi sağlığını koruma altına almalıdır. Hasta ya da yaralının durumunun daha kötüye gitmemesi için şu kurallara uyulmalıdır:

- * Hasta/yaralıya yakın mesafede çalışılmalıdır.
- * Hasta/yaralının sırt bölgesinin gergin olması için özen gösterilmelidir. Bunun için dizler ve kalçalar bükülmelidir. Böylelikle omurilik yaralanmaları tehlikesi en aza indirilmiştir olur.
- * Yerden ayağa kalkarken her iki ayak kullanılarak, biri diğerinden biraz öne yerleştirilmeli, kalkarken ağırlığı kalça kaslarına verilmelidir.
- * Hasta/yaralı baş-boyun-gövde eksenini esas alınarak en az 6 destek noktasından kavranmalıdır.
- * Hasta/yaralının başı her zaman düz tutulmalıdır.
- * Yürürken yavaş ve düzgün adımlarla yürünmeli ve adımlar omuz genişliğinden fazla olmamalıdır.
- * Hasta/yaralı mümkün olduğunca az hareket ettirilmeli, yön değiştirirken dönüşler ani yapılmamalıdır.
- * Hasta/yaralının baş ve boyun kısmını tutan kişi hareketleri yönlendirecek komutlar vermelidir.

Acil Taşıma Teknikleri

* Genel bir kural olarak, hasta/yaralının yeri değiştirilmemeli ve dokunulmamalıdır. Ancak zorunlu ise acil taşıma teknikleriyle taşınmalıdır.

Sürükleme Yöntemleri

- * Ayak bileklerinden sürükleme,
- * Koltuk altından tutarak sürükleme.

Araç İçindeki Yaralıyı Taşıma Yöntemi (Rentek Yöntemi):

Araç içindeki yaralıyı taşıma eğer bir tehlike söz konusu ise omuriliğe zarar vermeden çıkarmada kullanılır. Bu taşıma şekli solunum durması, yangın tehlikesi, patlama gibi tehlikeli durumlarda uygulanmalıdır.

- * Patlama, yangın tehlikesine karşı çevre ve ilkyardımcının kendi güvenliği sağlanmalıdır.
- * Hasta/yaralının bilinci kontrol edilmelidir.
- * Hasta/yaralının solunumu kontrol edilmelidir.
- * Hasta/yaralının ayaklarının pedala sıkışmadığından anlaşıldıktan sonra emniyet kemeri açılmalıdır.
- * Hasta/yaralıya yan tarafından yaklaşılarak, bir elle kolu diğer elle de çenesi tutulur ve boynu tespit edilir.

- * Baş-boyun-gövde hizasını bozmadan araçtan dışarı çekilmelidir.

Kısa Mesafede Süratli Taşıma Teknikleri

1-Kucakta taşıma: Bilinci açık olan çocuklar ve hafif yetişkinler için kullanılmalıdır.

- * Bir elle yaralı dizlerinin altından tutulur.
- * Diğer elle yaralının sırtından kavranır.
- * Yaralının kolları ilkyardımcının boynuna dolanır.
- * Ağırlık dizlere verilerek kalkılır.

2-İlkyardımcının omzundan destek alınarak taşıma: Hafif yaralı ve yürüyebilecek durumdaki hasta/yaralıların taşınmasında kullanılmalıdır.

- * Yaralının bir kolu ilkyardımcının boynuna dolanarak destek verilir.
- * İlkyardımcı boşta kalan kolu ile hasta/yaralının belini tutarak yardım eder.

3-Sırtta taşıma: Bilinçli hastaları taşımada kullanılmalıdır.

4-Omuzda taşıma (İtfaiyeci yöntemi) : Yürüyemeyen ya da bilinci kapalı olan kişiler için kullanılmalıdır.

- * İlkyardımcı sol kolu ile omzundan tutarak hasta/yaralıyı oturur duruma getirilir.
- * İlkyardımcı yere çömelerek sağ kolunu hasta/yaralının bacaklarının arasından geçirir.
- * İlkyardımcı hasta/yaralının vücudunu sağ omzuna alır.
- * İlkyardımcı sol el ile hasta/yaralının sağ elini tutar, ağırlığı dizlerine vererek kalkar.

5-İki ilkyardımcı ile ellerin üzerinde taşıma (Altın Beşik Yöntemi):

İki elle: İki ilkyardımcının birer eli boşta kalır, bu elleri birbirlerinin omzuna koyarlar, diğer elleri ile bileklerinden kavrayarak hasta/yaralıyı oturturlar.

Üç elle: Birinci ilkyardımcı bir eli ile ikinci ilkyardımcının omzunu kavrar, diğer eli ile ikinci ilkyardımcının el bileğini kavrar. İkinci ilkyardımcı bir el ile birinci ilkyardımcının bileğini, diğer eli ile de kendi bileğini kavrar.

Dört elle: İlkyardımcılar bir elleri ile diğer el bileklerini, öbür elleri ile de birbirlerinin bileklerini kavrarlar.

6-Kollar ve bacaklardan tutarak taşıma: Hasta/yaralı bir yerden kaldırılarak hemen başka bir yere taşınması zorunlu hallerde kullanılmalıdır.

* İlkyardımcılardan biri sırtı hasta/yaralıya dönük olacak şekilde bacakları arasına çömelir ve elleri ile hasta/yaralının dizleri altından kavrar. İkinci ilkyardımcı hasta/yaralının baş tarafına geçerek kolları ile koltuk altlarından kavrar. Bu şekilde kaldırılarak taşınır.

7-Sandalye ile taşıma: Hasta/yaralının bilinçli olması gereklidir. Özellikle merdiven inip çıkarken çok kullanışlı bir yöntemdir. İki ilkyardımcı tarafından uygulanır.

YANGIN GÜVENLİĞİ VE TABİİ FELAKETLERDE MÜDAHALE TARZI

YANMA: Yanıcı maddenin ısı ve oksijenle birleşerek oluşturduğu kimyasal reaksiyona **yanma** denir.

YANMAYI MEYDANA GETİREN UNSURLAR

Bir yanma olayının gerçekleşebilmesi için **oksijen, ısı (enerji) ve yanıcı madde** adı verilen elemanların bir araya gelmesi gerekir. Yani bu üç elemandan biri olmazsa yanma olayı da gerçekleşemez.

OKSİJEN: Yanıcı olmayan fakat yanmayı temin eden ve devam ettiren bir gazdır. Teneffüs edilen hava içerisinde % 21 oranında oksijen bulunmaktadır. Renksiz, kokusuz ve tatsızdır. Yanma olayının gerçekleşmesi için en az % 16 oranında olması gereklidir. Normal havada ise, % 21 oranında oksijen mevcuttur. Ayrıca bazı yakıtların bünyesinde, yanmayı sağlamaya yeter derecede oksijen bulunur.

ISI (ENERJİ); Isı bir enerji türüdür. Kontrol altında bulunursa yararlıdır. Kontrol dışına çıktığında yangın olayları meydana gelir.

YANICI MADDE; Yanıcı maddeler doğada katı, sıvı ve gaz halinde olmak üzere üç şekilde bulunurlar;

Katı yanıcı maddeler: Belirli bir kütlesi vardır, ısıyı depo edebilen bir kor oluştururlar ve akıcı değildirler. Odun, kömür, kâğıt, kumaş gibi yanıcı maddeleri bu gruba örnek verebiliriz. (Kısaca: Şekli olan maddelere katı madde denir.)

Sıvı yanıcı maddeler: Bu gruba giren maddeler akıcı özelliğe sahiptirler ve bu nedenle daha tehlikelidirler. Buhar ve gaz yayarlar. Benzin, mazot, gaz yağı, tiner gibi maddeleri örnek verebiliriz. (Kısaca: Buldukları kabın şeklini alan maddelere sıvı madde denir.)

Gaz yanıcı maddeler: Gaz halinde bulunan yanıcı maddelerdir. Doğalgaz ve ev tüpü olarak ta adlandırılan LPG (Likit Petrol Gazı) bu gruba örnek verilebilir. Ayrıca metan, etan, propan, butan, hidrojen de bu gruba girer. (Not: her maddenin gazı yanar. Ondandır ki gaz maddeler en tehlikeli olan yanıcılardır.)

ISI KAYNAKLARI: Yanıcı maddeleri tutuşma sıcaklığına ulaşmasını sağlar. Isı kaynaklarına şunlar örnek verilebilir:

- * Açık alev
- * Güneş
- * Sıcak yüzeyler
- * Kıvılcım
- * Sürtünme
- * Elektrik
- * Kimyasal reaksiyon

YANMA OLAYININ ÇEŞİTLERİ

1- Yavaş Yanma: Yanıcı maddenin bünyesi itibarıyla yanıcı buhar veya gaz meydana getirmedeği hallerde veya yeterli ısı ve yeterli oksijen olmadığı hallerde yavaş yanma meydana gelebilir. Örneğin; Canlıların solunumu bir yavaş yanma olayıdır. Ayrıca demir, bakır vb. maddelerin havadaki oksijen ve hava ısısı ile oksitlenmeleri de bir yavaş yanma olayıdır. Yanıcı madde buhar veya gaz çıkartmamakta, ancak oksitlenmektedir. Yani paslanmaktadır. Demirin paslanmasında demir oksit, bakırın paslanmasında ise bakır oksit meydana gelmektedir.

2- Hızlı Yanma: Yanmanın tüm belirtileri ile olduğu olaydır. Hızlı yanmada dört eleman mevcuttur. Bunlar **alev, korlaşma, ısı ve ışık**. Bazı maddeler katı halden önce sıvı hale daha sonrada buhar veya gaz haline geçerek yanarlar. Mum ve parafini buna örnek olarak verebiliriz. Bazıları ise doğrudan doğruya yanabilen gaz çıkarırlar. Naftalin gibi maddeleri buna örnek olarak gösterebiliriz. Meydana gelen bu yanıcı buhar ve gazların oksijenle birleşmesiyle “ **alev** ” meydana gelir. Bu olaya da **hızlı yanma** denir.

“ **Alev yanmakta olan bir gazdır** ”

3- Parlama Ve Patlama Şeklinde Yanma:

Parlama kolayca ateş alabilen maddelerde görülen bir olaydır. Patlama ise tamamen bir yanma olayıdır. Parlamaya örnek olarak benzini verebiliriz. Benzin buharlarının bulunduğu bir yerde kibrit veya çakmak yakılırsa, benzin buharları patlar. Patlama ise, yanıcı maddenin tamamının bir anda parlayarak yanmasıdır.

4- Kendi Kendine Yanma: Yavaş yanmanın zamanla hızlı yanmaya dönüşmesidir. Örnek: Bir kutu içine konulup bir köşede unutulmuş yağlı bir paçavra, kömür depolarındaki kömürler, saman balyaları, tahıl ambarları.

YANGIN: Yararlı ateş yakılan yerler dışında kontrolü elden çıkmış yanma olaylarına yangın denir. Kontrolümüzdeki bir yanmanın kontrol dışına çıkmış haline yanma denir.

Yangının Sınıfları:

1. " A " SINIFI YANGINLAR (Katı Yanıcı Maddelerin Yangını)

Yanabilen katıların sebep olduğu, katı madde yangınlarıdır. Odun, kömür, kereste, ham ve her türlü tekstil ürünleri, kâğıt, vb. maddelerin yanmasıyla ortaya çıkan yangınlarıdır. En etkili söndürme yöntemi **sudur**. Yanma üçgenindeki **ısı** bertaraf edilerek yangın söndürülür. Bunun yanında **köpük** ve **k.k.t.** kullanılabilir.

2. " B " SINIFI YANGINLAR (Sıvı Yanıcı Maddelerin Yangını)

Yanabilen sıvıların sebep olduğu, sıvı madde yangınlarıdır. Benzin, benzol, mazot, fuel-oil, madeni yağlar, tiner, vernik, boya, vb. maddelerin yanmasıyla ortaya çıkan yangınlarıdır. En etkili söndürme yöntemi **köpüktür**. Yanma üçgenindeki **oksijen** bertaraf edilerek yangın söndürülür. Bunun yanında **k.k.t.** ve **karbondioksit** kullanılabilir.

Not: B sınıfı yangınlarda kesinlikle su kullanılmaz

3. " C " SINIFI YANGINLAR (Gaz Yanıcı Maddelerin Yangını)

Yanabilen gazların sebep olduğu, gaz madde yangınlarıdır. Havagazı, doğalgaz, L.P.G. hidrojen vb. yanabilen gazların oluşturduğu yangınlarıdır. En etkili söndürme yöntemi gazı kaynağından kesmek yani **yanıcı maddeyi** ortadan kaldırmaktır. Daha sonra oluşan alev **k.k.t.** ve **karbondioksit** ile müdahale edilebilir.

NOT: Yanmamış Gaz Yanan Gazdan Tehlikelidir.

4. " D " SINIFI YANGINLAR(Yanabilen Hafif Metallerin Yangını)

Yanabilen hafif metallerin sebep olduğu, alüminyum magnezyum sodyum lityum gibi elementlerin hammadde halinde iken oluşturdukları yangınlarıdır. En etkili söndürme yöntemi **D sınıfı k.k.t.** dur. Yok ise **kum** veya **toprakla** da söndürülür.

5. " F " SINIFI YANGINLAR(Mutfak Yangını)

Evlere kullanılan pişirme ve kızartma yağının sebep olduğu yangınlarıdır. F sınıfı yangınlar hayvansal veya bitkisel kaynaklı olmaktadır. F sınıfı yanma aslında B sınıfı yangının alt koludur. Ancak F sınıfı yangınlar dolayısıyla özel ilgi gerektirir.

Yangın Oluşumunun Safhaları:

1. Aşama: KOKU
2. Aşama: DUMAN
3. Aşama: ALEV

Yangının sebepleri:

1. Yangından Korunma Önlemlerinin Alınmaması,
2. Enerji Kaynaklarının Yanlış Kullanılması,
3. Bilgisizlik,
4. Dikkatsizlik,
5. Kazalar,
6. Sıçramalar,
7. İhmal,
8. Sabotajlar,
9. Tabiat olayları

Yangın Yerindeki Tehlikeler:

- 1- Yangının Büyüme Hızı
- 2- Yangının Sıcaklık Tehlikesi
- 3- Yangının Yayılma Tehlikesi

-Yangının Evreleri

a) Başlangıç Safhası: Başlangıçta ısı tam yeterli olmadığından duman çok yoğundur.

b) Yayılma Safhası: Bu safhada tam yanma söz konusudur. Duman azalır, ancak sıcaklık gittikçe yükselir.

c) Sıcak Tütme Safhası: Kapalı hacimlerde yangının oksijeni tüketmesi ile oluşan bir durumdur. Oksijen yetersiz olduğundan duman bu aşamada da yoğunlaşır

-Isı Transferi

a) İletimle Isı Transferi (Conduction): Arada iletken vardır. Mesela kötü bir iletken olan "beton duvar" yangın odasındaki ısıyı diğer odaya iletir. Duvarın öbür tarafındaki duvar kâğıdı, yaslanmış dolap, sandalye gibi yanıcı maddeler tutuşma sıcaklığına ısınır ve yanar.

b) Taşınım İle Isı Transferi (Convection): Arada gaz ya da sıvı akışkan vardır. Mesela yangın ürünü olan kızgın duman, baca etkisi ile yükselerek üst katlara ısı aktarmakta ve yangını taşımaktadır. Akışkan tahliyesi (ventilasyon) gerekir.

c) Işınım İle Isı Transferi (Radiation): Arada iletken veya akışkan olmadığı halde güneş örneğinde olduğu gibi ısı ışın olarak yayılmakta ve karşısındaki maddeyi tutuşma sıcaklığına yükseltmektedir.

- 4- Patlama Tehlikesi
- 5- Çökme Tehlikesi
- 6- Elektrik Çarpma Tehlikesi
- 7- Zehirli Gazların Tehlikesi, Solunum Zorluğu (Zehirlenme)
- 8- Kimyasal Tehlike

. LPG (Likit Petrol Gaz):

LPG ' nin bileşimi %30 Propan, %70 Bütan gazıdır. LPG için yeterli ısı kaynağı kıvılcımdır. LPG ' nin yanması için ortamda %12 oranında oksijen bulunmalıdır. Renksiz, kokusuz ve zehirsizdir(boğma etkisi vardır). Ancak, herhangi bir kaçağın fark edilebilmesi için esanslarla (Merkaptan) özel olarak kokulandırılmıştır. Bu sebeple, LPG kullanılan yerlerde bu koku hissedildiğinde kaçak olduğu anlaşılabilir. Bu durumda davranış biçimleri şunlar olmalıdır.

- * Kokunun hissedildiği ortam havalandırılmalıdır.
- * Kibrit, çakmak vs. yakılmamalı, açık ateş kaynakları söndürülmelidir.
- * Elektrik düğmeleri ile oynanmamalıdır. Kapatılıp açılma işlemi yapılmamalıdır. Ortam olduğu gibi bırakılmalıdır. Açık ise açık kapalı ise kapalı bırakılmalıdır.
- * Elektrik prizlerine fiş takılıp, çıkarılmamalıdır.
- * Buzdolabı, dondurucu gibi ev aletlerinin kapıları (kapakları) açılmamalıdır.
- * Kaçak yapan tüp tesisata bağlı ise tesisatın ana vanası kapatılmalıdır.
- * LPG buharları yoğunluk bakımından havadan ağır oldukları için, sızan gaz buharları yerde birikir. Bu nedenle kaçak durdurulduktan sonra, yerde biriken gazlar süpürülerek dışarı atılmalıdır.
- * Kaçak durdurulamıyor ise, tüp açık havaya çıkarılarak, çevreye zarar vermeyecek şekilde gazı boşaltılmalıdır.
- * LPG ' nin taşınması çelik tüplerle olur.
- * LPG ' nin yanma şekli patlama şeklinde yanmadır.
- * LPG ' nin en iyi söndürme maddesi K.K.T(kuru kimyevi toz)ve karbondioksit esaslı söndürücülerdir.
- * LPG tüpleri dik tutulmalıdır
- * LPG kullanılan yerlere sürekli temiz hava girişi olmalıdır

DOĞAL GAZ:

Doğalgaz, %90 Metan, %5 Etan, %5 oranında da muhtelif gazlar içerir. Muhtelif gazlar; nitrojen, karbondioksit, sülfür, propan, bütan, oksijen ve helyumdur. Açık alanlarda, yukarıya yükselerek havayla karışır. Kapalı alanda ise, tavana doğru yükselir, duvarların kenarlarında birikir. Doğal gaz zehirli değildir, uzun süre solunursa bile fiziksel bir zararı yoktur. Ancak, havayla konsantre oranı çok yüksek olmamalıdır. Aksi takdirde insanlar ihtiyacı olan oksijeni alamayacağından, boğulma riskiyle karşı karşıya kalır.

Yanma için yeterli ısı sadece bir kıvılcımdır. Yanma şekli patlama şeklinde yanmadır. Doğalgazın söndürme maddesi, K.K.T (kuru kimyevi toz)ve karbondioksit esaslı söndürücülerdir. Tedbir olarak vanalar sık sık kontrol edilmelidir, doğal gaz kullanılan alanlarda, aydınlatma tavanlardan değil, yan taraflardan yapılmalıdır. Doğalgaz yangınlarında en önemli kural, öncelikle gaz akışı durdurulmalıdır. Gaz akışı kesilene kadar alev söndürülmemelidir.

YANGIN SÖNDÜRME PRENSİPLERİ

Yangın söndürme usulleri:

- * Soğutarak söndürme (su ile soğutma, yanıcı maddeyi dağıtma, kuvvetli üfleme)
- * Havayı kesme (Boğma, örtme, oksijeni azaltma)
- * Yanıcı maddeyi ortadan kaldırma (yanıcı maddeyi ısıdan ayırma, ara boşluğu meydana getirmek)

Yangın söndürmede kullanılan maddeler:

* **Su:** Soğutucu ve boğucu özelliğinden dolayı yanan cismin üzerine döküldüğünde soğutarak ısıyı yanma noktasının altına düşürür ve ateşi söndürür.

* **Köpük:** Kimyasal bir karışım olup, köpük konsantresi ve basınçlı suyla birleştiğinde köpük meydana gelir. Alevlerin üzerini kaplayarak havayla ilişkisini keser ve yanmayı önler. Yangın söndürmede şu yerlerde kullanılır:

- Boya ve vernik depoları ile atölyeleri
- Artık yağların toplandığı yerler
- Rafineriler, kimyasal madde depoları
- Akaryakıt istasyonları, dolun istasyonları ve tankerleri
- Hava alanı ve uçak hangarları

* **Holejenli hidrokarbonlar:** Kullanılan malzemeye zarar vermeyen, iz ve leke bırakmayan söndürücüdür. Daha çok hassas cihazların bulunduğu bilgi işlem merkezleri, elektronik cihazlar, laboratuvarlar, telekomünikasyon merkezleri, film depoları, stüdyolar vb. yerlerde kullanılır.

* **Kuru kimyevi toz:** Katı, sıvı ve gaz halindeki madde yangınlarının söndürülmesinde kullanılır. Elektrikte yangınlarında çok etkili olmasına rağmen pislik bırakacağından karbondioksit var ise tercih edilmezler. ABC tipli olanlar: Monoamonyum Fosfat, Monoamonyum Sülfat bazlıdır. BC Tozları: Sodyum Bikarbonat, Potasyum Bikarbonat, Potasyum Sülfat içeriklidir. Ayrıca D sınıfı yangın söndürücülerin içerisinde ise: Sodyum Klorür, alkali borat vardır.

Yangın Söndürücünün Bölümleri:

1. Pim: Yangın söndürücü kullanılmadan önce çekilip çıkartılmalıdır. Güvenlik için konulmuştur. Üstünde mühür vardır.

2. Hortum Ucu: Yangının kaynağına doğrultulmalıdır.

3. Hortum: Esnek, kaliteli ve kullanılması kolay olmalıdır.

4. Etiket: Yangın söndürücünün hangi tür yangınlar için olduğunu ve nasıl kullanılacağını gösterir.

5. Tarih etiketi: Son kullanım tarihini gösterir. K.K.T garanti süresi 4 yıldır. Bu da tarih etiketinde görülür.

6. Basınç saati (Monometre): Yangın söndürücüde yeterli basınç olup olmadığını gösterir. K.K.T içerisinde toz söndürücünün yanı sıra tozu dışarıya basınçlı bir şekilde atmaya yarayan basınçlı gaz vardır. Monometrede gazın basıncını gösterir. Göstergede kırmızı ve yeşil bölümler vardır. İbre yeşil kısmını göstermelidir.

* **Karbondioksit:** B,C sınıfı yangınlar ve özellikle kalıntı bırakmadığı için elektrik yangınlarında daha çok kullanılır Gaz halinde olduğundan yanıcı maddeyi kaplayarak, yanmayı önler. Ayrıca yalıtkan bir madde olduğundan elektriği iletmez. Kolay kolay reaksiyona girmeyen bir gazdır. Yangını Boğma etkisi ile söndürür. -78°C dışarıya çıktığından sapından tutmak gerekir. Zira soğuk olacağından soğuk yanığa sebep olur.

Taşınabilir (12 Kg dan hafif olanlar) yangın söndürme cihazlarının duvara montaj yüksekliği 90 santimetre olmalıdır.

Yangın Söndürme Cihazın Kullanımı:

Rüzgarı arkanıza alın

Cihazı alevin dibine tutun

Yakıt akan ve damlayan yangınlarda yukarıdan aşağıya doğru söndürünüz

Tüpleri aynı anda değişik yönlerden beraberce kullanınız.

Kor artıklarını su ile soğutunuz

Yangın söndürücüyü bitene kadar kullanın

Kullanılan söndürücüleri tekrar doluma veriniz

Yangın Önleyici Tedbirler:

* İşyerlerinde, kurum ve kuruluşlarda muhtemel yangınlara acil durum planı yapılmalı ve ekiplerin kurulması sağlanmalıdır.

* Yangınla mücadele edebilmek için, emir komuta zinciri içinde organizasyona ihtiyaç vardır.

* Organizasyondaki herkesin görevi ve sorumlulukları açıkça belirtilmiş olmalıdır.

* Yapı, bina, tesis ve işletmelerde yangın güvenliğinden kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşlarda en büyük amir, diğer bina, tesis ve işletmelerde sahip ve yöneticiler sorumludur.

Müdahale Organizasyonu

Acil Müdahale Ekibi; Bina ve tesislerde çıkan yangınlara ilk müdahaleyi yapan ekiptir. Bu ekibin görevleri şunlardır:

- * Yangının yayılmasını önlemek.
- * Yangını söndürmek.
- * Can kurtarma, ilk yardım ve koruma faaliyetlerinde bulunmak.

Müdahale ekibi yangın güvenlik amiri yönetiminde yeterli sayıda personelden meydana getirilen ekiptir. İtfaiye olay yerine gelene kadar görev yapar. Müdahale ekibini dört bölüme ayırılır;

1. Söndürme Ekibi: Bina ve tesislerde çıkabilecek yangınlara anında müdahale ederek, yangını söndürür veya genişlemesine engel olur.

2. Kurtarma Ekibi: Yangın anında can ve mal kurtarma işlerini yürütür.

3. Koruma Ekibi: Kurtarma ekibi tarafından kurtarılan eşya ve evrakları korur, ortaya çıkması muhtemel panik ve kargaşayı önler.

4. İlk Yardım Ekibi: Yangın nedeniyle yaralanan veya hastalanan kişilere ilk müdahaleyi yapar.

Tahliye organizasyonu: Bina, tesis ve işyerlerinde yangın çıktığında, müdahale ekibinin haricindeki diğer personelin, güvenli, planlı, organizeli ve hızlı bir şekilde binayı terk etmelerini, terk ederken iş yeri için önemli bazı küçük görevleri yapmalarını sağlayan ekipler oluşturulur. Ayrıca kat veya bölüm sorumlusu ve yardımcıları seçilir.

Tahliye planlarının hazırlanması:

İşyeri çalışan personelini yangın anında bina dışına zarar görmeden çıkarabilmeleri için tahliye planları hazırlanır. Bu tahliye planlarında, toplanma bölgeleri, kat sığınma odaları, kat veya bölüm sorumlusu, yardımcıları ve kaçış yolları belirlenerek bu planların tüm katlara, hatta tüm bölümlere şemalar ve krokiler yapılarak asılması ve çalışan tüm personelin bilgilendirilmesi sağlanır. Tüm personele haberli ve habersiz tatbikatlar yaptırılır.

- * Elektrik yangınlarında ilk yapılması gereken iş elektrik akımını kesmektir.
- * Yangın dedektörleri ısı, duman, alev veya patlamaya karşı duyarlı olarak çalışırlar.
- * Yangın söndürücünün binaya konulacak cins ve miktarı konusunda Sivil Savunma Müdürlüklerinden görüş alınır.

İtfaiyenin Görevleri:

- a) Yangınlara müdahale etmek ve söndürmek,
- b) Her türlü kaza, çökme, patlama, mahsur kalma ve benzeri durumlarda teknik kurtarma gerektiren olaylara müdahale etmek ve ilk yardım hizmetlerini yürütmek; arazide, su üstü ve su altında her türlü arama ve kurtarma çalışmalarını yapmak,
- c) Su baskınlarına müdahale etmek,
- ç) Doğal afetler ve olağanüstü durumlarda kurtarma çalışmalarına katılmak,
- d) Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik ile verilen görevleri yapmak,
- e) Kurulan itfaiye servisi mükelleflerini eğitmek, nükleer, biyolojik, kimyasal (NBC) maddeleri ile kirlenmelerde arıtma işlemlerine yardımcı olmak,
- f) Halkı, kurum ve kuruluşları itfaiye hizmetleri ile ilgili olarak bilgilendirmek, alınacak önlemler konusunda eğitmek ve bu konuda tatbikatlar yapmak,
- g) Kamu ve özel kuruluşlara ait itfaiye birimleri ile gönüllü itfaiye personelinin eğitim ve yetiştirilmesine yardım etmek; bunların bina, araç-gereç ve donanımlarının itfaiye standartlarına uygunluğunu denetlemek ve bu birimlere yangın yeterlilik belgesi vermek ve gerektiğinde bu birimlerle işbirliği yapmak,
- ğ) Belediye sınırları dışındaki olaylara müdahale etmek,
- h) Belediye sınırları içinde bacaları belediye meclisince tespit edilecek ücret karşılığında temizlemek veya temizlettirmek ve bacaları yangına karşı önlemler yönünden denetlemek,
- ı) Talep edilmesi halinde orman yangınlarının söndürülmesi çalışmalarına katılmak,
- i) İmar planlarına göre parlayıcı, patlayıcı ve yanıcı madde depolama yerlerini tespit etmek,
- j) İşyeri, eğlence yeri, fabrika ve sanayi kuruluşlarını yangına karşı önlemler yönünden denetlemek, bu konularda mevzuatın öngördüğü izin ve ruhsatları vermek,
- k) Belediye başkanının verdiği diğer görevleri yapmak.

DOĞAL AFETLER

Genel olarak insan için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar meydana getiren, normal yaşamı ve insan faaliyetlerini durdurarak veya kesintiye uğratarak toplulukları etkileyen doğal, teknolojik ve insan kökenli olaylara AFET denilmektedir

Afet Türleri:

1- Doğal Afetler (Beşeri Afetler): Deprem, su baskını, sel, toprak kayması, çığ düşmesi, kaya düşmesi, fırtına, kasırga, tayfun, hortum, yanardağ (volkan) patlaması, tsunami, yangın.

2- Teknolojik Afetler: Baraj patlaması, sanayi kuruluşlarında meydana gelen kazalar.

3- İnsan Kaynaklı Afetler: Yangın, çevre kirliliği, (hava ve su kaynaklarının kirlenmesi) ve ulaşım kazalarıdır. (kara, hava, deniz ve demiryolları kazaları)

Deprem: Yer kabuğunun derin katmanlarının kırılıp yer değiştirmesi ya da yanar dağların püskürme durumuna geçmesi nedeniyle oluşan sarsıntılara deprem adı verilir.

Tsunami: Deniz altında veya yakınlarındaki fay hattında meydana gelen şiddetli deprem sebebiyle veya kayma nedeniyle meydana gelen bir sarsıntının etkisiyle oluşan sismik okyanus akıntısına Tsunami adı verilir?

Deprem Sırasında Davranış Biçimleri

Bina içinde iseniz:

- * Öncelikle sakin olun ve paniğe kapılmayın.
- * Cesaretinizi toplayın ve koşuşturmayın.
- * Çömelin ve dösemeye yatın.
- * Sağlam bir masa, sıra, mobilya ya da kapı kasasının altına girin ve başınızı koruyun. Masaya tutunun ve onunla birlikte hareket etmeye hazır olun. Pozisyonunuzu sallantı duruncaya kadar ya da hareket etmek güvenli oluncaya kadar değiştirmeyin.
- * Pencerelerden, şöminelerden, sobalardan, dolaplardan, raflardan, avizelerden, ağır mobilya veya kolayca devrilebilecek eşyalardan uzak tutun.
- * Tiyatro, okul, sinema, büro veya kalabalık yerlerde iseniz, kesinlikle merdivenlere ve asansörlere koşmayın.
- * Kendinizi koltuk, sıra gibi yerlerde korumaya alın, sakin olun ve başkalarını da sakin olmaya davet edin.
- * Sarsıntı bittikten sonra, artçı depremlerin başlayacağını göz önüne alarak, panik yapmadan, binadan kısa sürede ayrılın.

* Asansörde iseniz, asansörü bulunduğu katta durdurun ve aşağıya inin.

Bina dışında iseniz:

- * Binalardan dökülecek yıkıntılar ve camlardan uzak durun.
- * Elektrik direkleri ve tellerinden, uzakta güvenli ve açık bir yerde bekleyin.

Market veya alışveriş merkezinde iseniz:

- * Büyük kolonların yanına gidip durun.
- * Elleri boş bırakmayın ve bir şeyler taşınmaya çalışmayın.
- * Vitrin veya dolap gibi geniş cam yüzeyleri bulunan mekanlardan uzak durun.

Araç Kullanıyorsanız:

- * Bulduğunuz yer eğer güvenli ise durun ve araç içinde kalın.
- * Normal trafikten olabildiğince uzaklaşın. Köprüler, üst geçitler, tünellerden uzak durun.
- * Mümkünse, direkler, ağaçlar, enerji nakil hatlarından uzak durun. Aracınızı güvenli, açık bir yerde durdurun ve içinde bekleyin.

Sel: suyun doğal ya da yapay yatağından taşarak tehlikeye neden olduğu doğal afettir. Bazı seller birkaç gün içerisinde meydana gelir. Fakat SEYLAP (ani sel) birkaç dakika içerisinde suların kabarmasına neden olabilir.

Evin dışında bulunuyorsanız, hemen yüksek bir yere çıkmalısınız.

- * Su yatağı veya çukur bölgeleri hemen terk etmelisiniz.
- * Sel bölgesinden derhal uzaklaşmalı fakat asla suda karşıdan karşıya geçmeye çalışmamalısınız.
- * Sel sırasında arabadaysanız asla su ile kaplı yoldan gitmeye çalışmamalısınız. (ani sellerin meydana getirdiği ölümlerin yarısı araba ile ilişkili olduğundan asla sel sularının bulunduğu bölgelerde araç kullanılmamalıdır.)

* Arabanızda herhangi bir arıza oluştuysa hemen terk ederek yüksek bir yere çıkmalısınız. (yollar akan sular tarafından doldurulacağı için eğer arabanız 60 cm. yükseklikte hareket eden suda kalmışsa onu kaldırıp sürükleyebilir.)

* Zamanınız varsa dışarı çıkın. Önemli şeyleri farklı bir depoya aktarın.

GÜVENLİK SİSTEM VE CİHAZLARI

Özel güvenlik alanlarının korunması ve güvenliklerinin sağlanması sırasında, teknolojik cihazlardan olabildiğince yararlanılması gerekmektedir. Bu nedenle korunacak veya güvenliği sağlanacak yerin özellikleri ile önemi de göz önüne alınarak, insan ağırlıklı ve fiziki tedbirlerin yanı sıra teknolojik güvenlik sistemlerinin gereken alanlara konuşlandırılması gerekmektedir. Teknolojik güvenlik cihazları, güvenliği sağlamak için kullanılan yardımcı cihazlardır.

*** Şahıs ve eşyaların kontrolünün yasal dayanakları:**

1- 5188 S.K. 7.madde a, b, c, d, e, f bentleri

2- 5271 S. CMK

3- 5188 S.K. Uygulama Yönetmeliği

4- Adli Ve Önleme Aramaları Yönetmeliği

Bu konudaki ayrıntılı açıklamalar “Özel Güvenlik Hukuku ve Kişi Hakları” dersi bölümünde yapılmıştır.

Güvenlik sistemleri iki ana başlık altında incelenebilir:

A- ÇEVRE GÜVENLİĞİ ERKEN ALGILAMA VE UYARI SİSTEMLERİ İLE FİZİKİ KORUMA SİSTEMLERİ:

1-FİZİKİ GÜVENLİK TEDBİRLERİ: Korunmakta olan alana girmesi veya sokulması istenmeyen kişi, eşya, araç girişi ile muhtemel soygun, hırsızlık ve sabotaj girişimlerinin engellenmesi amacıyla oluşturulan maddi önlemlerdir. Bu önlemler caydırıcı olmakla birlikte, aynı zamanda muhtemel tehdidi geciktirme amacını da kapsamalıdır.

Fiziki güvenlik tedbirleri korunan alanın özelliğine ve korumanın amacına göre belirlenir. Bu tedbirler personelden tasarruf sağlar, korunan bölgede suç işleme oranını düşürür. Fiziki güvenlik tedbirlerini oluşturan unsurları şöyle sıralayabiliriz:

* **DUVARLAR, BETON ENGELLER:** Korunacak olan bölgenin çevresine yapılır.

* **TEL ÖRGÜLER:** Korunacak olan bölgenin genellikle açık arazi şeklindeki bölümlerine yapılır. Tel örgüler korunan alanın içine insan veya hayvan girişini önlemek, korunan alanın sınırını belirlemek, korunan alana ilişkin eylem kişilerinin kaçmasını önlemek gibi amaçlar için yapılır.

* **AYDINLATMA SİSTEMLERİ:** Korunan alanda geceleyin karanlık zamanlarda güvenliğin daha etkin bir şekilde sürdürülmesini sağlar. Aydınlatma sistemleri personelin gözlerini kamaştırarak görüşünü engellememesi ve sisli havalarda fark edilebilmesi için sarı ışık olması tercih edilmelidir. Aydınlatma sistemleri; devamlı, hareket ettirebilen, olağanüstü durumlara ayarlı ve bekleme durumuna göre yapılabilir.

***TAŞIT KAPANLARI:** Korunan alana tek yönlü araç girişini sağlamak için yapılır. Taşıtların sabit veya hareketli şekilde tasarlanabilir. Ayrıca seyyar taşıtların kapanları da kullanılabilir.

* **KİLİT SİSTEMLERİ:** Bu sistemler korunan alana girişlere engel olarak değil, daha çok geciktirici amaçla kullanılır. Kilit sistemleri anahtarlı veya manyetik olabilir.

* **İKAZ LEVHALARI:** Korunan yere yetkisiz kişilerin girmesi ve uyulması gereken kuralları belirlemek için kullanılır. Hava şartlarından etkilenmeyecek şekilde, yeterince büyük, açık, net ve anlaşılabilir olmalıdır.

* **BARİYERLER:** Korunan alana giriş ve çıkışı denetlemek amacıyla yapılır.

B- ELEKTRONİK GÜVENLİK SİSTEMLERİ:

Korunacak ya da güvenliği sağlanacak alanda fiziki ve insanlı olarak alınan güvenlik tedbirlerine yardımcı olmak üzere gelişen teknolojik imkânlardan yararlanılarak oluşturulan ve kullanılan elektronik sistemlere **elektronik güvenlik sistemler** adı verilir. Buna örnek olarak aşağıdaki sistemleri verebiliriz:

* Manyetik alan algılama sistemleri

* Mikrodalga bariyer sistemleri

* Yeraltı basınç algılama sistemleri

* Fiber optik algılama sistemleri

* İnfrared bariyer sistemleri

*Tel örgü titreşim sistemleri

Bu sistemler seslerin algılanması, elektro statik bir alana girilmesi neticesinde uyarı verilmesi, mevcut elektrik devresinin kesilmesi, herhangi bir hareket veya titreşimin algılanması neticesinde uyarı (alarm) verilmesi şeklinde çalışırlar.

ÇEVRE GÜVENLİĞİ ERKEN ALGILAMA VE UYARI SİSTEMLERİ

Tel örgü veya tesis edilen fiziki engeller aşıldığında veya aşılmaya çalışıldığında tehdidi algılayan, kontrol merkezine haber veren elektronik sistemlerdir. Bu sistemler fiziki engellerin üzerine monte edilebildiği gibi toprak altına, basınç, titreşim gibi verilere duyarlı, fiziki engel gerisine yerleştirilen mikro dalga veya infrared ışıklı olanları da vardır.

Birçok alarm sistemi çevreden ya da hayvanlardan dolayı yanlış alarm verebilir. Sistemi seçerken bu olasılıklar da göz önünde bulundurulmalıdır.

KARTLI GİRİŞ-ÇIKIŞ KONTROL SİSTEMLERİ

Proximity okuyucular (CACs) adı verilen cihazlar güvenlik tedbirlerinin üst seviyede alınması gerekli yerlerde kullanılır. Bu sistemin kullanılış amacı güvenlik yönünden önem arz eden bina veya tesisler ile bölümlere giriş ve çıkışın kontrol altında bulundurulmasıdır. Burada girilecek alana girmeye yetki verilmiş personele bir kart verilir, kartın cihaza okutulması halinde alana giriş mümkün olabilir. Bu tip kontrol sistemlerinde aynı zamanda giriş-çıkışların yetkilendirilmesi, zaman bazında kayıtların tutulması, çalışanların takip edilmesi, güvenlik alanında bulunan kişilerin belirlenebilmesi ve geçmişe dönük raporların tutulabilmesi de amaçlanmaktadır.

Kart okuyucu sistemlerinin genel özellikleri:

* Proximity kartları manyetik alanlardan etkilenmezler.

- * Okutulacak olan kartlar sisteme tanımlandırılmalıdır.
- * Kartın şifresi sisteme uyumlu olmalıdır.
- * Kişilerin geçişe yetkilendirildikleri bölgelere göre çeşitli sınırlandırmalar yapılabilir.
- * Kartın geçerlilik süresi ayarlanabilir.

Kartlı geçiş sistemlerinin ana parçaları

a) Kartlı geçiş sistem paneli: Sisteme ait tüm bölümleri (Kart okuyucu, kapı ve diğer bölümler) kontrol altında bulunduran bölümdür. Bir anlamda sistemin beynidir.

b) Kart okuyucu (Reader): Personele verilen geçiş kartlarını okuyabilen cihazdır. Cihaza tanımlanan kart okutulduğunda cihazın kontrol ettiği giriş veya çıkış (turnike, bariyer, kapı vb.) açılır.

c) Kartlı geçiş sistemini kontrol eden yazılım: Proximity kartların ya da personelin biyolojik özelliğinin (parmak izi, göz, iris, yüz şekli vb.) tanımlandığı, bu kişilerin yetkilerinin sınırlarının belirlendiği elektronik yazılım bölümüdür. Daha sonra bu personelin ne zaman nereden giriş çıkış kayıtlar hafızada tutulur ve gerektiğinde rapor alınarak personelin takibi yapılır.

d) Elektrikli kilit: Kartlı geçiş yapılacak alanlara giriş çıkış yapılan kapıların sistem tarafından kontrol edilebilmesi için normal kilit yerine kullanılan kilit mekanizmalarıdır.

BIOMETRİK SİSTEMLER:

Kişilerin değişmeyen özelliklerinin tanımlandığı sistemlerdir. Örneğin parmak izi, yüz şekli, damar, göz, ses gibi insanların bazı özelliklerini tanıyabilen cihazların bulunduğu sistemlerdir.

TURNİKE GEÇİŞ KONTROL SİSTEMLERİ:

Giriş çıkışların yoğun olduğu yerlerde kullanılan sistemdir. Özellikle halka açık alanlarda (havaalanı, metro, tramvay, vatandaşların yoğun olarak girip çıktıkları resmi kurum ve kuruluşlar vb.) giriş ve çıkışların belirli bir tertip ve düzen içinde yapılması amacıyla kullanılır. Bu sistemde şahısların tek tek geçişi sağlanır.

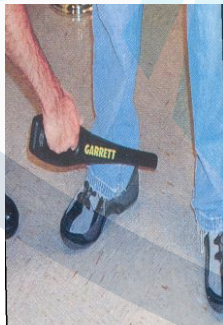
* **Turnike/PDKS:** Tek tek personel giriş ve çıkışını düzenleyen, aynı zamanda raporlayan geçiş sistemleridir.

METAL DEDEKTÖRLER:

Oluşturulan manyetik alandan geçiş sırasında madeni ve metal cisimlerin varlığı ve şekli hakkında ışıklı veya sesli uyarı ve algılama cihazlarıdır. Metal dedektörlerin ayarlanması işlemine **kalibrasyon** denir.

* **El metal dedektörleri:** Şahısların üzerindeki metal eşyaların tespit edilmesi amacıyla kullanılan cihazlardır. El dedektörlerinde metal algılama hassasiyetini arttırıp azaltmak için ayar düğmesi mevcuttur. El dedektörü ile yapılan aramada, şahısların vücuduna 2,5 ile 7,5 cm. arasında bir mesafeyle paralel olarak tutulmalıdır. Şahısların ön, arka kısımları, kol ve bacak araları dikkatlice aranmalıdır. Metal bir eşyaya rastlanması halinde diğer kısımlar da mutlaka aranmalıdır. Hamile bayanlar ile kalplerinde pil takılı şahıslar üzerinde kullanılmamalıdır. Ayrıca insanların baş bölgesine tutulmamalıdır. Kullanım sırasında el dedektörleri ıslak ve metal eşyaların ve zeminlerin üzerine konulmamalıdır.

* **Kapı tipi metal dedektörler:** Bu dedektörler metal eşyaları algılama hassasiyeti bakımından ayarlanabilir özelliktedir. En yüksek seviyeye ayarlandığında çok küçük metaller bile algılanabilir. Uyarı güvenliği sağlanan yerin özellik ve önemine göre yapılır. Sağlıklı kontrol yapılabilmesi için birden fazla yan yana konulan kapı tipi dedektörler arasında en az **1 metre** mesafe bulunması gerekir. Ayrıca kontrol edilecek şahıslar da dedektörden en az **1 metre** aralıkla geçirilmelidir. Kapı dedektörü ile kontrol esnasında sinyal alındığında şahıs metal eşyalardan arındırılır. Buna rağmen tekrar sinyal alınırsa şahıs el dedektörü ile kontrol edilir.

* **Patlayıcı koklama dedektörleri:** Patlayıcı maddelerin etrafa yaydıkları kendine has kokulara karşı duyarlı dedektörlerdir.

* **Posta kontrol cihazları:** Özellikle kargo ve posta merkezlerinde kullanılır. Mektup gibi benzeri eşyalarda tehlikeli madde olup olmadığını tespit eder. Patlayıcıları tespit etmek için kullanılan sistemler

şunlardır: X-Ray, Metal Dedektörler, Biyolojik Sistemler, Termal Isı Aktivitesi, Nükleer Manyetik Yansıtıcı, Buhar Dedektörleri.

* **Saiffers (Algılayıcılar):** Patlayıcıların zerrelere veya gazlı elementlerinin tanımlanmasında kullanılır.

Buhar Dedektörü (Vapour) paketler içerisindeki buharları analiz ederek ne olduğunu tespit eder. **Zerre (iz) dedektörü** de hazırlanan patlayıcı düzeneklerinde mevcut olan kimyasal karışımların zerreciklerine göre tespit yapar. Bu cihazlar kapalı konumda bulunan eşyalardaki (Paketler, bavul, koli gibi bagajlar) kimyasal izleri de tespit eder.

EDS sistemi: Patlayıcı tarama sistemleridir.

X-RAY CİHAZI:

Şahısların paket, poşet, çanta, bavul gibi kapalı alanda bulunan eşyalarında tehlikeli madde veya silah gibi yasaklanmış maddelerin tespit edilmesi amacıyla kullanılan cihazdır. X-Ray cihazları dört bölümden oluşur:

- 1- X ışını ünitesi
- 2- Konveyör (Taşıyıcı bant)
- 3- Ekran
- 4- Kontrol paneli

X-Ray cihazının taşıyıcı bandına konulan bavul, eşya ve paketler en az **50'şer santimetre** aralıklarla yerleştirilmelidir. X ışınları kurşun ve plastik malzemeler veya bunlarla kaplanmış eşyalardan geçemez. Cihazın ekran bölümünde bulunan siyah-beyaz veya renkli ekranlar, yoğunluk taraması ile organik-inorganik madde ayrımı yapmaya yarar. X-Ray cihazlarının ekranı siyah-beyaz ise; ağır metal eşyalar koyu **siyah**, organik maddeler ise **beyaza yakın** renkte görünürler. Eğer ekran renkli ise; yoğun metal eşyalar **siyah** ya da **koyu mavi** renkte, az yoğunlukta olan metal eşyalar da **yeşil** renkte görünürler. Organik maddeler ise yoğunluklarına göre **sütlü kahve** veya **turuncu** renkte görünürler.

FWD TUŞU: Konveyör bandının ileri hareketini ve cihaz menülerinin ayarlanmasında menüler arasında dolaşımı sağlar.

X-Ray cihazları kullanım sırasında çalışma sistemleri gereği düşük oranda radyasyon yayarak çalışır. Bu nedenle bu cihazı kullanan görevliler, bu durumu dikkate alarak gerekli önlemleri almalıdırlar. Bu itibarla kullanıcıların radyasyona karşı güvenliğinin sağlanması ve maruz kaldığı radyasyon miktarının ölçülmesi için **DOZİMETRE** denilen bir cihaz kullanılır. Bu cihazı kullanırken şu hususlara dikkat edilmelidir:

- * X-Ray cihazının tünel ve kenar kısmına konulmamalı.
- * Metal parçalar ile giyeceklerin arkasına konulmamalı.
- * Herhangi birisine ödünç verilmemeli ve alınmamalı.
- * Ülkemizde kullanılan X-Ray ve Dozimetre cihazlarının ölçüm kontrol işlemleri Türkiye Atom Enerjisi Kurumu tarafından yapılır ve sertifikalandırılır.

- * **Konveyör:** X-Ray cihazının hareketli kısmına denir.
- * **Body Scanner:** Şahısların üst aramalarında kesin bilgi almak amacıyla üretilen ve radyolojik ışınlarla tarama yapan bir cihazdır.

GEÇİT DEDEKTÖRÜ

* Çalışma prensibi, güvenlik kontrolüne tabi tutulacak kişilerin üzerine basınçlı hava kullanarak bütün vücuttan ve kullanılan giysilerdeki maddelerden örnekleri vakumlu hava sayesinde toplamakta, bu havayı dedektörleri vasıtasıyla cihazın inceleme ünitesine göndererek belirli derece ısıtılarak analize tabi tutulmaktadır.

* Cihazlar fabrikasyon patlayıcıları, PETN, TNT, Semtex, amonyum nitrat gibi maddeleri analiz edebilmektedir. Ayrıca narkotik maddeleri analize tabi tutarak, kullanıcıyı sesli ve görüntülü uyarma özelliğine sahiptir. Cihazda kontrol süresi 8 saniyedir.

* Yukarıda belirtilen Maddelerden çok az bile bulursa cihaz alarm vermektedir. Cihazın hava akımından olumsuz etkilendiğinden hava akımı olmayan yere kurulması gerekir.

DEVRIYE CİHAZI (AKILLI KALEM)

- * Akıllı Kalem kesinlikle ıslatılmamalıdır ve düşürülmemelidir.
- * Kesinlikle yetkisiz kişilere verilmemeli / kullanılmamalıdır.
- * Arızası halinde yetkisiz kişilere emanet etmeyiniz ve cihazın mekaniğini bozacak müdahalelerde bulunmasına izin vermeyiniz.
- * Gündüzleri mutlak suretle şarjda bırakılmalıdır.
- *Barkot turlarına kesinlikle saatinde başlanmalıdır.
- * Barkot turları belirtilen güzergâhta dolaşılmalıdır.
- *Tom noktaları arasında kesinlikle (olağan dışı haller harici) uzun beklemeler yapılamaz.
- * Aynı tom noktasına 2 kez üst üste basılmamalıdır.
- * Anormal bir durum karşısında mutlak kontrole geçilmesi, yapılan kontroller sonrası olumsuzluk olmadığının tespiti yapılan dek barkot turuna ara verilmeli, bu noktada güvenlik personeli beklemede kalmalıdır.

*Girilemeyen tom noktaları ya da benzeri bir olumsuzlukla basılamayan tom noktalarının, sebebi ile birlikte Güvenlik Vardiya Amirine bildirilmelidir.

YANGIN ALGILAMA VE İHBAR SİSTEMİ

Korunan alanda belli bölgelere yerleştirilen dedektörler sayesinde yangın tehlikesini tespit eden ve sesli veya ışıklı uyarı veren elektronik ihbar ve alarm sistemleridir. Ayrıca istenildiğinde söndürme sistemi de kullanılabilir.

YANGIN ALGILAMA VE İHBAR SİSTEMİNE BAĞLI CİHAZLAR, KULLANILDIĞI YERLER, ÇALIŞMA ŞEKLİ VE GÖREVLERİ

- **Isı Dedektörü:** Ortamda bulunan ısıyı algılar ve bağlı bulunduğu panele noktasal olarak haber verir.
- **Duman Dedektörü:** Ortamda bulunan dumanı algılar ve bağlı bulunduğu panele alarm bilgisini noktasal olarak verir.
- **Kanal Dedektörü:** Egzost kanallarında bulunur. Hava kanalı içindeki dumanı algılar ve panele bölgesel olarak haber verir.
- **Yangın Kolu:** İnsanların yangını elle manuel haber verebilmeleri için kullanılır. Alarm için cam kırılır, kol çekilir. Bilgiyi noktasal olarak verir. Yangın kaçış noktalarında bulunur.
- **Yangın Paneli:** Sistemde kullanılan cihazların ve diğer sistemlerin yangın sistemine bağlandığı birimdir. Programlanabildiği gibi arıza ve alarm bilgilerini üzerindeki göstergeden sesli ve yazılı olarak gösterir.
- **Flaşör:** Yangın anında ışıklı olarak uyarır. İnsanların yoğun olarak bulunduğu yerlerde kullanılır.
- **Kornalı Flaşör:** Yangın anında sesli ve ışıklı olarak uyarır. Personelin bulunduğu alanda kullanılır.
- **Tekrarlayıcı Panel:** Yangın bilgisini zone bazında ışıklı olarak ve yazıyla bilgisayar monitörü üzerindeki göstergeden gösterir.
- **Sistem Bilgisayarı:** Sistemde oluşan bütün arızaları, alarm ekranında gösterir. Grafik ekranı sayesinde alarm gelen bölgeyi gösterir. Gelen arızaları ve alarmları yazıcısına gönderir.

KAPALI DEVRE GÖRÜNTÜLEME VE KAYIT SİSTEMLERİ (CCTV)

Arzu edilmeyen olayların meydana gelmesini önlemek, olayların oluşumunu ve gelişimini izleyip kayıt altına almak, olay sonrasında da kayıtları inceleme yapmak amacıyla kullanılan sistemlere **kapalı devre televizyon sistemleri (CCTV)** denir. Günümüzde gerek devlet kuruluşları, gerekse özel teşebbüsler suçları aydınlatmak, kişilerin kimliklerini tespit etmek, çalışan personelin verimini arttırıp izlemek, özellikle hırsızlık olaylarına karşı korunmak ve güvenliği sağlamak amacıyla en sık kullanılan güvenlik sistemleridir.

Kapalı devre görüntüleme ve kayıt sistemleri (CCTV) ile ilgili cihazlar, sistemler ve kullanılan terimler:

***Kameralar:** Çeşitli sebeplerle görülmesi istenilen bölgelerin canlı olarak ya da daha sonra izlenmesi amacıyla, görüntüleri video sinyaline dönüştürüp, monitöre aktarılmasını sağlayan cihazlardır. **Sabit ve hareketli kameralar** olmak üzere iki çeşidi vardır. Hareketli kameralar uzaktan kumanda edilerek yatay ve dikey olarak hareket ettirilebilir. Ayrıca zoom (zum) ve fokus (odaklama) yapabilme özelliğine sahiptirler.

* **Pan-Tilt:** Hareketli kameralarda kameranın istenilen noktaya yönlendirilmesini sağlayan bir tarama ünitesidir. Ayrıca pan-tilt, kameraya dikey ve yatay (yukarı-aşağı ve sağa sola) hareket vermek için kullanılır.

* **Lensler:** Lenslerin görevi görüntülenen alandan yansıyan ışığı toplayıp, kameranın görüntüleyici bölümünde net görüntü odaklamaktır. Lenslerde kullanılan terimler şunlardır:

Zoom: Odak uzaklığı

Focus: Netlik ayarı **İris:** Işık hassasiyeti

* **Video kayıt cihazı (Time Lapse):** CCTV sistemine bağlı monitörlerden gelen görüntüleri dijital ortamda (CD, DVD, Manyetik bant, Hard disk) kaydedilmesi işlemini gerçekleştiren cihazlardır.

* **Monitör:** Kameralardan gelen video ve ses sinyallerinin ekranda görünmesini sağlayan cihazdır.

* **Bölücüler (QUAD):** Tek bir ekranda dört kameradan gelen görüntüyü aynı anda izlenmesinin sağlanmasıdır. Yani ekranı dörde bölerek ayrı kameralardan gelen görüntülerin izlenmesi gerçekleşir. Bu yüzden **dörtlü ekran bölücü** olarak da adlandırılır.

* **Seçiciler (Switcher):** Birden fazla kameradan gelen görüntüleri tek bir monitörde sırayla izleyebilmek için kullanılan cihazlardır. 4 ile 16 kamera bağlanabilir.

* **Çoklayıcılar (Multiplexerlar):** Aynı anda 8 ya da 16 kameradan gelen görüntülerin tek bir ekranda seyredilmesini sağlayan cihazlardır.

* **Housing:** İç ve dış mekânlarda kullanılan görünüm açısından toz, duman, su, yağmur ve insanların her türlü müdahalelerine karşı kameraların korunması amacıyla yapılan muhafazalardır.

TELSİZLE KONUŞMA KURALLARI

* Konuşulurken ağızdan 10-15 cm. mesafeden paralel tutularak konuşulur

* Kanalda haberleşmeye başlamadan önce belirli bir süre dinlenerek, çevrim olmadığı ve devam eden bir konuşma olmadığına emin olduktan sonra konuşmaya başlanılır.

* Mesajlar mümkün olduğu kadar kısa, açık ve anlaşılabilir olmalıdır.

*Konuşmalarda çağrı karşı tarafın kodunu belirtilecek yapılar isim ve benzeri sıfatlar kullanılmaz.

*Çağrı yapan istasyon kendi kodunu kullanarak çağrı yapar.

*Görev esnasında telsiz sürekli olarak açık bulundurulur, konuşmalar takip edilir.

* Gizli konuşmalar, çok önemli olaylar telsiz ile söylenmez. Telefonla aktarılır. Basın mensuplarının, yabancıların telsiz konuşmalarını dinleyebileceği unutulmamalıdır.

* Konuşması biten istasyon, karşı tarafa konuşmasının bittiğini bildirmek amacıyla anlaşıldı/tamam diye bilgi verir.

* Telsizler ikaz aracı olup, gereksiz olarak kullanılmaz. Konuşmalar gereksiz yere kesilmez.

*Telsizin sesi fazla açılmamalı. Kendi duyabileceği ses tonunda olmalıdır.

* Telsizler güvenlik personeli için yeri geldiğinde silahtan daha etkili bir cihaz olduğu unutulmamalıdır.